

9 F
1050

PIEMINEKĻU VALDES MATERIALU KRĀJUMI

E. BRASTIŅŠ

LATVIJAS PILSKALNI

ZEMGALE UN AUGŠZEME

RĪGA, MCMXXVI

PIEMINEKĻU VALDES IZDEVUMS

PIEMINĒKĻU VALDES MATERIĀLU KRĀJUMI

RED. PROF. A. TENDELIS

B I 67

36

E. BRASTIŅŠ

9
1050

LATVIJAS PILSKALNI

Z E M G A L E

U N

A U G Š Z E M E

Valsts Arhīvs.
J. Nr. 4573

P I E M I N Ē K Ļ U V A L D E S I Z D E V U M S

RĪGĀ, 1926

B-1

11

Part 62

Latv. PSR Valsts Biblioteka
Inv. 60-52

0304031148

„Latvju Kulturas“ spiestuve,
Rīgā, Tērbatas ielā Nr. 15/17.

PRIEKŠVārds

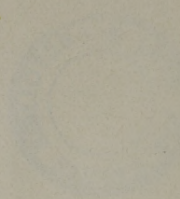
Pieminekļu Valde stājas pie pilskalnu uzmērīšanas ekspedīciju materiālu publicēšanas turpinājuma. Pirmo šo materiālu kopojumu — „Kuršu zemes“ pilskalnus — izdeva Latviešu senatnes pētītāju biedrība. Zemgales pilskalnu uzmērīšanas materiālu izdošanas tiesību tagad ieguvusi Pieminekļu Valde, kamēr tālāko latvju novadu pilskalnu uzmērīšana top no viņas pašas vadīta.

Šinī sējumā ievietoti *Zemgales un Augšzemes pilskalni*, pēc tā paša plāna un iekārtojuma, kā jau iepriekšējā sējumā. Šī darba galvenais nolūks ir sniegt pēc iespējas pilnīgu mūsu senču pilskalnu sarakstu, uzmērojumu planus, profilus, ka arī pilskalnu un apkārtnes aprakstus un fotogrāfijas. Par visām tālākām ziņām jāpateicas darba veicēja Brastiņa kunga centībai un rosībai. Protams, ka teiku un nostāstu materiāls nav izsmēlošs; šeit pievesti bez dažiem rakstos atrodamiem materiāliem arī tie, ko autors bij varējis saklaušināt uzmērīšanas darbus veicot. Tāpat arī tālākās piezīmes nav izsmēlošas un noslēdzošas; autora daudzkārt interesantās personīgās domas vēl plašāki diskutējamas.

Pieminekļu Valdes loceklis

prof. A. Tentelis

1885

LIBRARY

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Faint text at the bottom of the page, possibly a signature or date.

Z E M G A L E

W. M. G. A. F. E.

IEVADS

Zemgale, tai laikā kad šo vārdu sāka lietot vēstures dokumentos, ietvērusi sevī vismaz tagadējos Bauskas un Jelgavas apriņķus pilnīgi, bet Tukuma un Kuldīgas apriņķus tikai dienvidpusēm. Šis apgabals rietumos bijis atdalīts no Kuršu zemes meža joslu, kas vēl tagad stiepjas no Rīgas jūras līča dienvidrietumu virzienā līdz Ventai. Ziemeļos tas norobežojies ar Tīruļpurvu un Baldones mežiem, austrumos — ar Taurkalnes plašo mežieni, bet dienvidos pieskāries Lietuvai.

Par Zemgales dienvidus robežas vietu vēsturnieki vēl nav vienis prātis. To mēģinājuši savos rakstos noskaidrot J. Dörings, A. Bilensteins, M. Silīņš u. c., tomēr galīga skaidrība vēl panākama turpmāk. Noskāršams, ka tagadējā Zemgales — Lietavas robeža daudz neatšķiras no senās Zemgales politiskās un etnografiskās robežas. Seno robežu noteikšanā galvenā loma piešķirama vēstures dokumentos minētām Zemgaļu pilīm un viņu tagadējām pilsvietām. Diemžēl par viņu atrāšanos vēl pastāv daudz nevienprātīgu un pat maldīgu domu.

Visvairāk strādājis zemgaļu pilskalnu uzmeklēšanā un pētīšanā mācītājs Dr. A. Bilensteins. Viņš apmeklējis un aprakstījis gandrīz visas ievērojamākās senās Zemgales apcietinātās vietas, bet reti kad pievienojis saviem aprakstiem arī kādus plānus.

Līdz šim apzināti Zemgales pilskalni un citas apcietinātās vietas tika pārlūkotas 1923. g. vasarā ar kara muzeja rīcībā esošiem ļaudīm un līdzekļiem. No 3. jūlija līdz 15. augustam divu kareivju pavadīts apceļojumu un uzņēmumu visas varbūtējās pilsvietas. Darbību stipri kavēja ārkārtīgi slapjā vasara, kas padarīja lauku ceļus gandrīz nelietojamus un dzīvi telti grūtu. Savāktie plāni un c.

materiali tika novietoti kara muzejā, kur arī izstādīti pēc tiem vēlāk pagatavotie Zemgales pilskalnu modeļi.

Zemgalē līdz šim apzināti tikai kādi 15 pilskalni, neieskaitot ordeņa pilsvietas un vēlākos karos celtos apcietinājumus. Šis skaits, salīdzinot ar citiem Latvijas novadiem, it sevišķi kuršu zemi, ir visai niecīgs. Pilskalni *novietojušies* tā, ka Zemgales rietumpusē to pēc skaita vairāk, nekā austrumos. Pēc sava tipa tie līdzīgi kuršu pilskalniem ar augstu uzbedumu un varētu teikt, ka šai ziņā Zemgale bijusi tikai kuršu kultūras province. To nevar teikt par Augšzemi, kas austrumos robežojas ar Zemgali, jo tur pilskalnu izskats gluži citāds ka kuršu zemē.

Turpmākās lappusēs Zemgales pilskalni aprakstīti pēc kārtas, sākot no rietumiem un virzoties uz austrumiem. Pilskalnu atrašanās vieta apzīmēta aprakstā zem virsraksta ģeografiskiem platumiem un garumiem skaitot no Pulkovas.

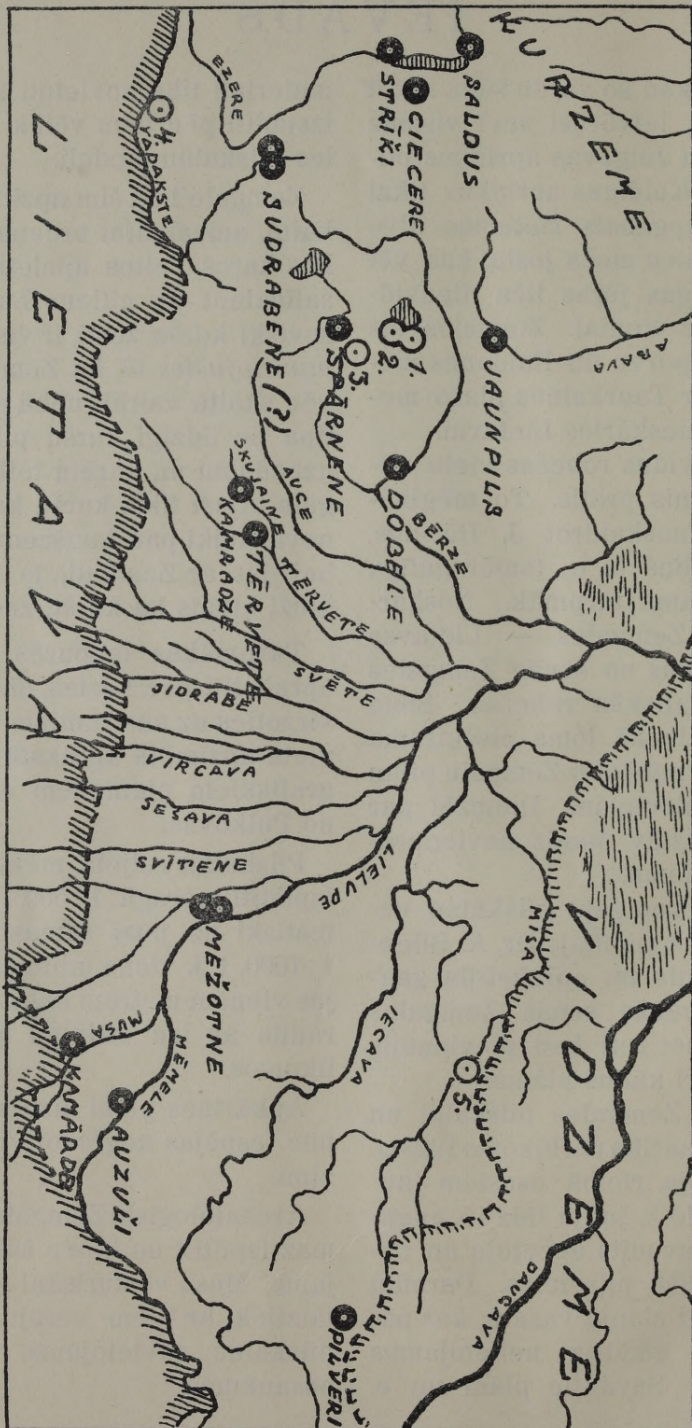
Pilskalnu reljefa mērojumi tika bruļjonos izpildīti mērogā 1:500. Aprakstos tie automatiski uz pusi samazināti, proti: mērogā 1:1000, t. i. viens milimetrs uz plāna līdzinājas vienam metram dabā. Reljefa kritums parādīts ar īsu stripiņu horizontālu galvenos līkumos.

Apkārtnes plāni aizņemti no kara kartīm, pēc iespējas negrozot viņu dokumentāro nozīmi.

Arhαιoloģiski Zemgales pilskalni vēl pārāk maz izpētīti un tāpēc šai ziņā nav pārrunājami. Mūsu vēsturiskai ģeografijai pagaidām jāiztieks ar tiem vērojumiem, ko sniedz šo pilskalnu novietojums, lielums, izskats un nosaukums.

Zemgales pilskalnu novietojums

Mērogs 1 : 800.000

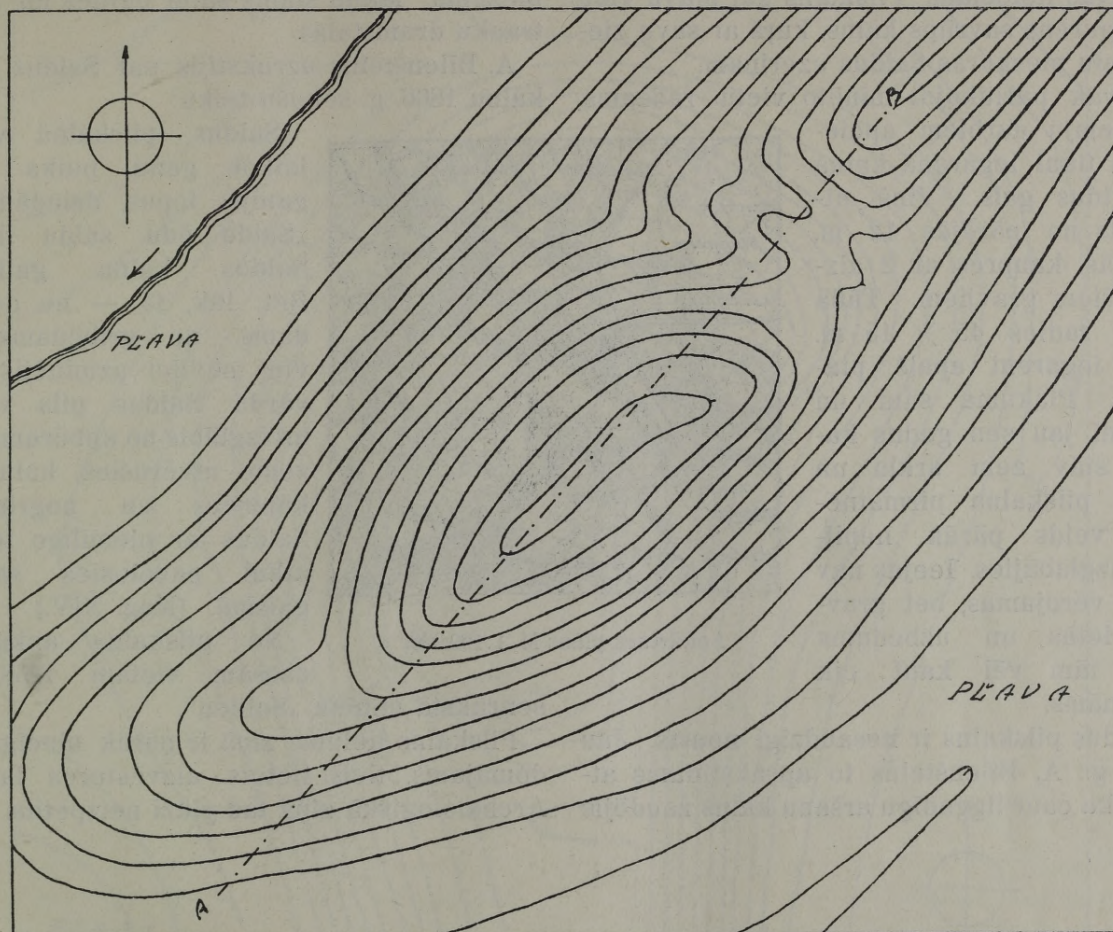

● Pilskalns

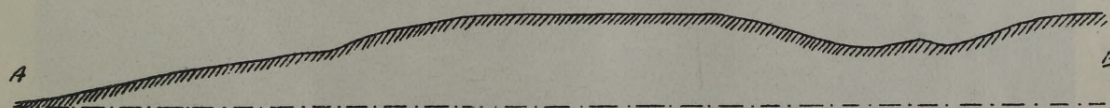
○ Pilene

▨ Valsts robeža

„Pilskalns“ pie Saldus (Frauenburg)
56° 40' 15" — 7° 49' 5" no Pulkovas.

Uzmērojuma mērogs 1:1000; griezumu augstums = 1 m.; uzņēmots 8. aug. 1923. g.

Saldus pilskalna šķērsriezums pa AB; M. 1:1000.

Kuldīgas apr. Saldus pag., vienu kilometru ziem.-austrumos Saldus pilsētai, mācītāja muižas laukos atrodas vieta dēvēta „Pilskalns“. Viņa stāv dažus simts soļus ziemeļos Saldus—Jelgavas lielceļam. Pilskalns guļ pļavu vidū kā iegarens savrūps kalns, kuŗš ar savu ziemeļgalu pieskaras Saldus ezeriņam.

Tuvāk pārlūkojot minēto vietu redzams, ka zemju darbiem apcietināts tikai iegarenā kalna dienvidus gals. Viņš atgriests no pārējās 12 m. augstās kaupres ar 2 aizmilsušiem gravjiem. Tādā kārtā radies 45×15 m. liels iegareni apaļš plakums. Plakuma sāni un rakumi jau sen gadus kamēr stāv zem arkla un tāpēc pilskalna pirmatnējais veids pārāk nepilnīgi uzglabājies. Ieejas nav vairs vērojamas, bet gravju vietas un uzbedums starp tām vēl kaut cik samanāms.

Saldus pilskalns ir nesaudzīgi noarts. Jau 1866. g. A. Bilenšteins to aprakstīdams atzīmē, ka caur ilggadīgu aršanu kalns zaudējis

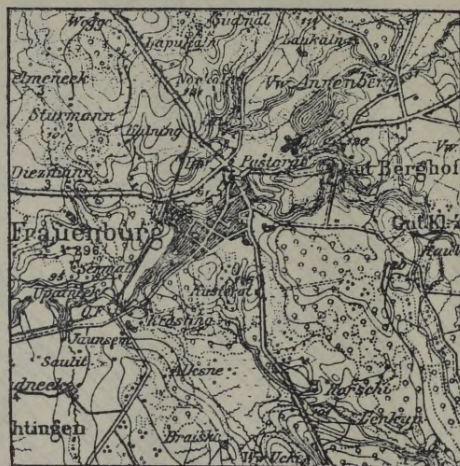
savu malu stāvumu. 1923. g. vasarā par kalnu vilņoja mācītāja kviešu druva. Tomēr zvirgzdainā zeme vēl uzglabājusi sava pirmatnējā mītņu slāņa atliekas ap ceturtdaļu m. biezumā. Mītņu slānis satur oglītes un māla trauku drumstalas.

A. Bilenšteins uzrakstījis par Saldus pilskalnu 1866. g. sekošu teiku:

Saldus pilskalnā viņos laikos ganu puika reiz ganījis lopus, dziedādams: „Saldū ēdū, saldu dzēru Saldus kalna galiņā!“ Bet, lūk, tā — ne domādams, ne gribēdams — viņš neviļot uzminējis īsto vārdu Saldus pils vietai un izglābis no apbūruma: — zeme atvērusies, kalni atkāpušies un nogrimusē Saldus ar piemilīgo ieleju atkal pacēlusies saules gaismā. (Mag. XIV.)

No pilskalna apkārtnē esošām vietām 1253. g. senrakstā minēta „Salden“.

Pilskalns lieluma ziņā ir pārāk niecīgs un domājams, ticis lietots aizvēstures laikos. Arhαιoloģiskā ziņā tas gluži neizpētīts.

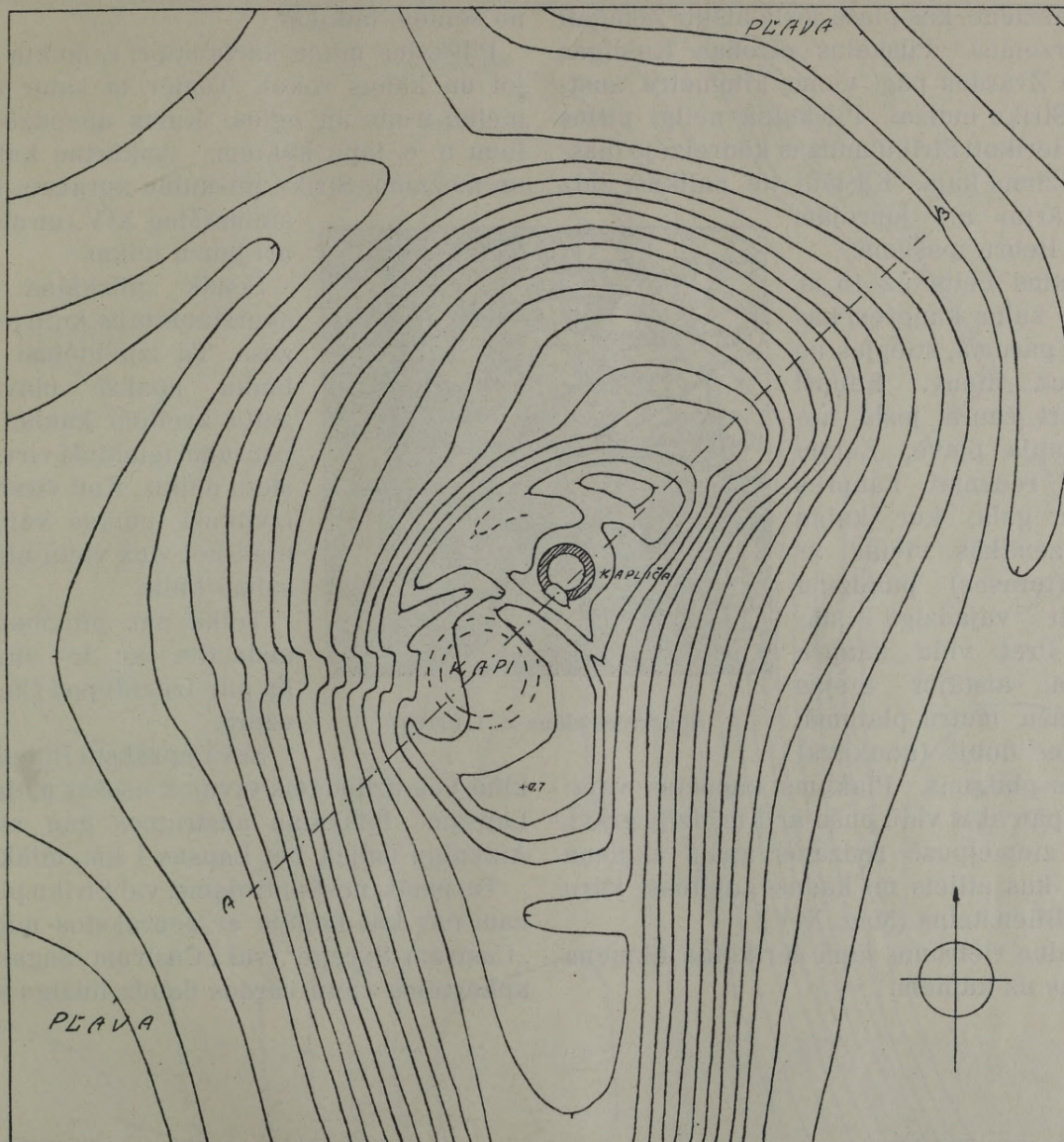
Apkārtnes plāns M. 1:100.000.

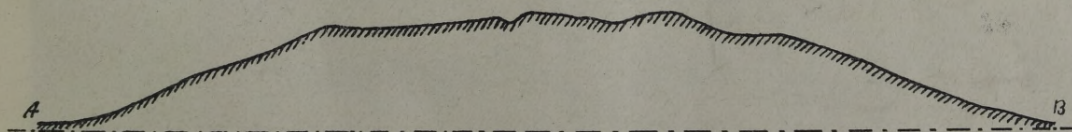
Saldus pilskalns no rietumiem.

„Pilskalns“ pie Strīķu muižas (Stricken)

56° 36' 3" — 7° 52' 30" no Pulkovas.

Uzmērojuma mērogs 1:1000; griezumā augstums = 1 m.; uzņemts 7. aug. 1923. g.

Strīķu pilskalna šķersgriezums pa A-B.

Strīķu pilskalns ir viens no tālākām apcietinātām vietām Zemgales rietumos. Aiz viņa sākas mežiene, kas plašā joslā atšķir Zemgali no Kurzemes. Pilskalns atrodas Kuldīgas apriņķa Žvārdes pag. vienu kilometru austrumos Strīķu muižai. Pilskalnā neilgi pirms 1866. g. ierīkoti Strīķu muižas kādreizējo īpašnieku dzimts kapi. Kā tādi tie palikuši līdz ar apkārtni arī joprojām baronu Behru īpašumā.

Pilskalns celts uz 15 m. augstas kalna kaupres, kas 200 m. garumā, stiepjas no ziem. uz dienv. Kaupri visapkārt šaurā joslā apņem slapja pļava. Zemju bedumi redzami kaupres ziemeļu galā, kur kalna sāni lēzenākās vietās ar riņķas (terases) palīdzību izveidoti vajadzīgā stāvumā. Pret vidu kaupre pārrakta, atstājot ieejas vietu dažu metru platumā. Tā radies dobjs (konkavs) iegarens plakums, Plakums kapsētas vajadzībām pārrakts vidū pušu ar 1 m. dziļu grāvi. Grāvja ziemeļpusē redzams apaļš akmeņa pamats, kas atlicis no kādas kapličas, kuŗu piemin Bilenšteins (Mag. XIV).

Pilskalna rietumu sānā ierīkotas akmeņa kāptuves uz kapiem.

Zemes sastāvs — zvirgzdi (grants), kas tiek grābti kalna dienvidgalā ceļu labošanai jau no seniem laikiem.

Pilskalna mītņu kārta stipri sajaukta būvējot un kapus rokat. Tomēr tā satur daudz melnu trūdu un ogles. Kalns apaudzis ozoliem u. c. lapu kokiem. Apkārtne kalnaina un mežaina. Strīķu pilskalnu apraksta Bilenšteins (Mag. XIV.) un atstāsta arī ļaužu teikas:

Senāk pilskalnā esot skurstenis bijis, kuŗā ielaista zoss. Tā izpeldējusi atkal laukā apakšā pļavā ar zelta krellēm kaklā. Reiz caurumā ielaiduši virvē piesietu puiku. Kad virvi atkal izvilkuši, puikas vairs nebija, bet viņa vietā atradies salmu kūlis.

Teika par pīli man tika atstāstīta ar to starpību, ka pīle izpeldējusi Cieceres ezerā.

Savā aprakstā Bilenšteins

kļūdījies uzdodams tuvumā esošās mājas par Lapsām. Pilskalna austrumos gan atrodas Aizkalņu mājas, bet Lapsas 1 km. tālāk.

Turpmāk noskaidrojams, vai Strīķu pilskalnam nav kas kopējs ar senrakstos minētām „Castrum Syrene“ vai „Castrum Sagare“ jo apkārtnējos vietu vārdos daudz līdzīgu sakņu.

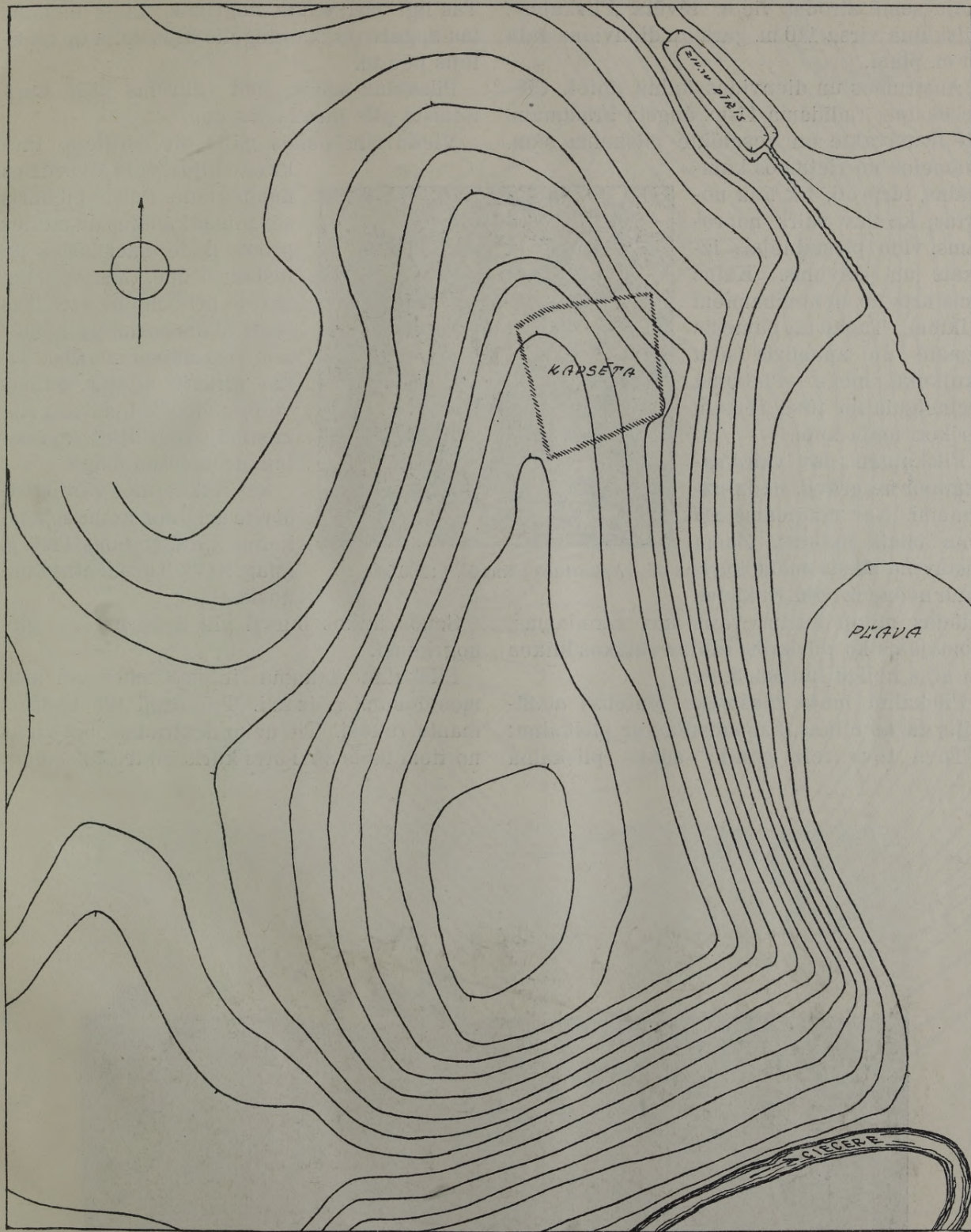
Apkārtne plāns M. 1:100.000.

Strīķu pilskalns no rietumiem.

„Pilskalns“ pie Liel-Cieceres (Gr. Zezern)

56° 39' 25" — 7° 42' 15" no Pulkovas.

Uzmērojuma mērogs 1:1000; griezumu augstums = 1 m.; uzmērots 9. aug. 1923. g.

Kuldīgas apriņķī, Cieceres pag. 3 kl. dienv.-austrumos Lielcieceres muižai Pilskalnu māju zemē atrodas vieta, dēvēta „Pilskalns“. Pilskalna virsa 110 m. gara un dienvidus galā 50 m. plata.

Austrumos un dienvidos kalnu aptek Cieceres upe, radīdama 11 m. augstu krastmaļu. Šie ir stāvākie un veselākie pilskalna sāni. Ziemeļos un rietumos kalnmalas, turpreti, tik tālu noartas, ka nav vairs noprotams viņu pirmatnējais izskats un stāvums. Kalnšis ticis arts no neatminamiem laikiem. Tagad tas pamests atmatā un apaudzis sīku skujkoku mežu. Plakuma ziemeļgalā no tēvu tēviem ierīkoti māju kapi.

Pilskalnam nav vairs saskatāmi ne grāvji, nedz uzbedumi. Nav noteicams arī viņa istais lielums. Zeme sastāv no sīksta māla, kuŗš, satur nedaudz ogļu. Nekādas citādas mītņu kārtas vairs nav atrodamas. Domājams ka pilskalns radies vēlākos laikos un bijis neilgā lietošanā.

Pilskalnu māju īpašnieks Mateuss atstāstījis dažas teikas, kas saistītas ar pilskalnu: Tēva tēvs reiz ganījis cūkas pilskalna

malā un atradis smagu ķieģeli. To viņš, puika būdams nokaitējis sarkanu un iesviedis upē. Tas ilgi vārijies un nogrimis. Liels būdams tas apgalvojis, ka ķieģelis bijis zelta un meklējis pēc tā.

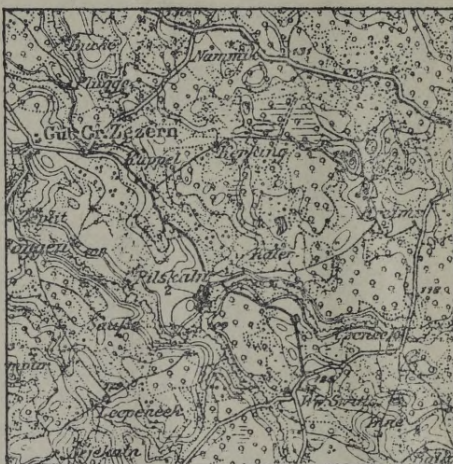
Pilskalnā senāk esot caurums bijis, kuŗā ielaistā pīle atradusies upē.

Vienu rītu puisis gājis pie zirgiem. Piekrastē bijusi vaļā atvērusies naudas lāde. Puisis piebēris sev pilnas kabatas un meties prom. Lāde aizcirtusies un iešlukusi upē. Mežā puisim skrējis pretī melns āzis. Tas puisi tikām purinājis, kamēr tam visa nauda izbirusi. Tikai pirkstu starpā palicis viens pimberis. Puisis atgriezies mājās pārbijies, saplosītām drēbēm un slapjš.

Šās teikas citos vārdos atstāsta arī Bilensteins šo pilskalnu aprakstīdams 1866. g. (Mag. XIV). Turpat atrodami nostāsti:

Senos laikos burvji pili nobūruši — pils nogrimusi.

Pilskalna plakuma rietumu malā vēl arumos dobumi redzami. Trīs brāļi tur kādreiz mantu rakuši. Tie neko neatraduši, bet viens no tiem tapis akls otrs kurls un trešais mēms.

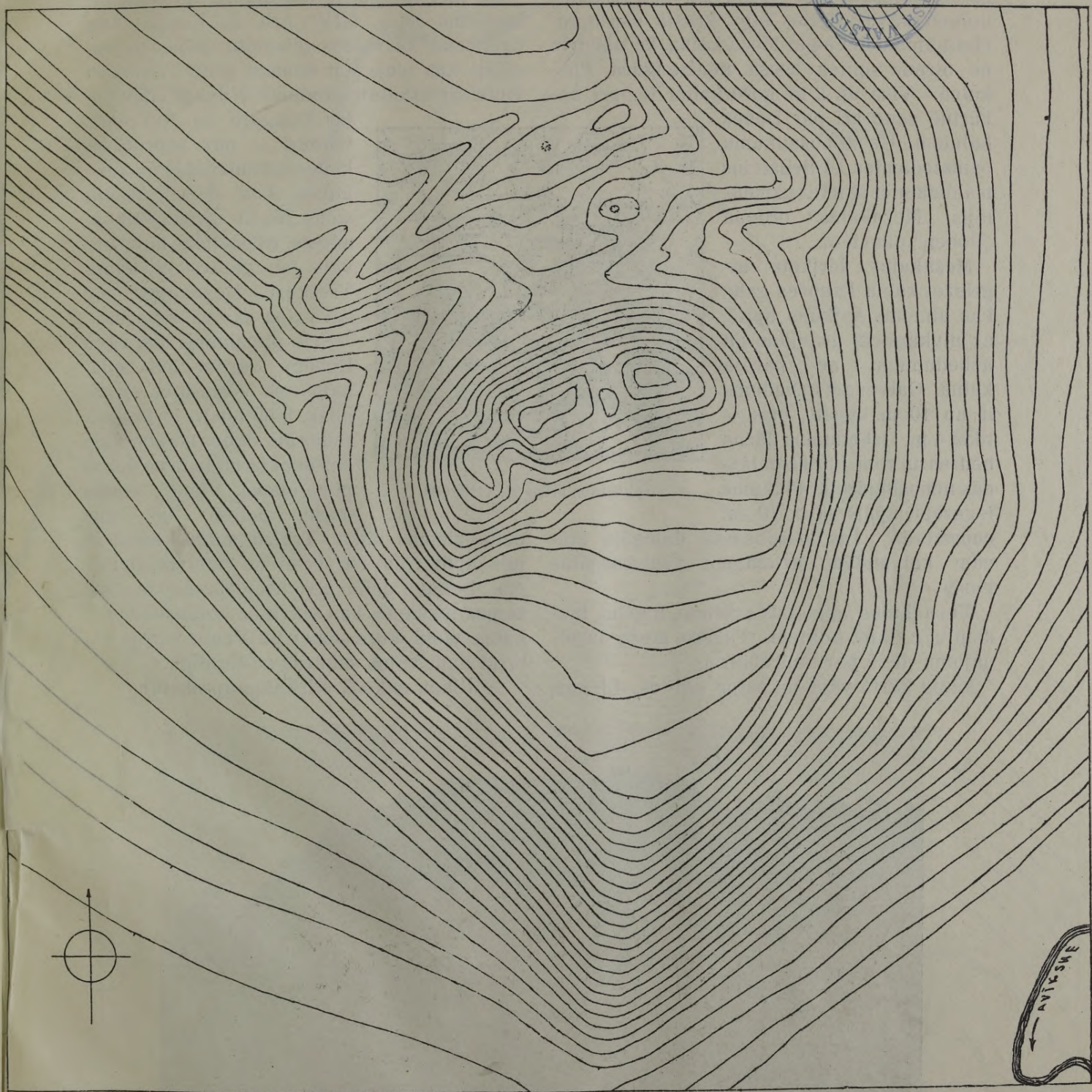
Apkārtnes plāns M. 1 : 100.000.

Cieceres pilskalns no austrumiem.

„Meža kalns“ pie Koku muižas (Dobelsberg)

56° 30' 10" — 7° 35' 25" no Pulkovas.

Uzmērojuma mērogs 1:1000; griezumū augstums = 1 m.; uz mērots 6. aug. 1923. g.

Jelgavas apriņķi, Žvārdes pag. 1 kilom. ziemeļos Koku muižai (vāc. Dobelsberg) atrodas divas apcietinātas vietas blakām. Šos apcietinājumus šķir vienu no otra Avīknes upītes grava. Upītes labā krastā esošo apcietinājumu devē par Meža kalnu, lai atšķirtu no otrpus upītes esošā neaizaugušā Pilskalna. Visu ap 2 kl. garo kalnu kaupri apkārtņē sauc arī par Dobes kalniem. Uz šo nosaukumu pamatodamies Bilensteins maldīdamies šķietas uzmeklējis „Mežakalnā“ ordeņa „Doben“ pilsvietu.

Mežakalns ierīkots atgriežot kalna kaupres galu, kas atmetas Avīknes upītē, ar divkārtiem grāvjiem un uzbedumiem no pārējā kalna. Galvenais uzbedums ir ap 10 m. augsts, otrs — tikai 4 m. Uzbedumos dažas bedres un robi, kuŗu izcelšanās nenoskaidrota. Plakums iegareni apaļš 60 × 70 m. caurmērā. Tas norobežots dabīgām stāvām kalnmalām uzbedumu neaizsargātās pusēs.

Meža kalns apaudzis ozoliem, liepām, lazdām u. c. lapu kokiem. Tālāko meža turpinājumu devē par Sudrabbirzi.

Mītņu kārta vāja un satur oglītes, Liekas,

ka apcietinājums celts uz ātru roku, jo kalnmalas neapdarinātas, grāvji un uzbedumi neizlīdzināti.

Šo apcietinājumu vairākkārt apraksta Bilensteins (Mag. XIV; Arb. X. Kongr.; Die Grenzen.) kā Dobes pilsvietu, tomēr ir apstākļi, kas runā šim domām preti. Pirmkārt vietu vārdi Dobe ir atrodami vēl daudz citās vietās Zemgalē un Kurzemē. Otrkārt — nav saprotams, kāpēc ordenis ceļ jaunu pilskalnu, kad dažus desmit soļus no tā atrodas tikpat augsts, tikpat liels, tāpat būvēts jau gatavs pilskalns. Treškārt, Mežakalns pēc sava tipa nav vācu darbs.

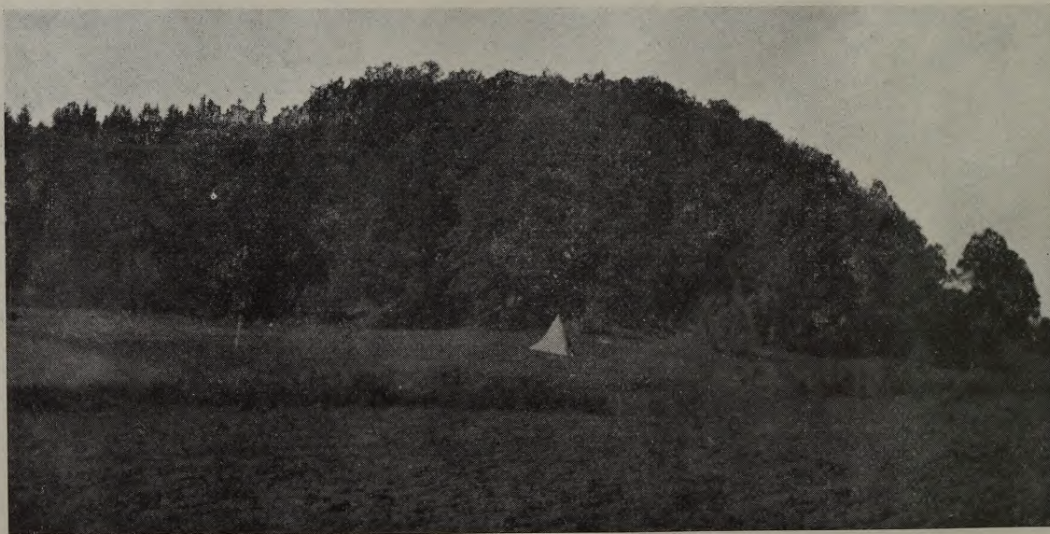
Šeit pieminams ka vācu Dobene varētu būt pilskalns pie Vormsātes (Latv. pilsk. I, 59 lpp.), jo tas atrodas pie Dobes mājām, viņa celšanai izraudzīta no dabas nepieejama vieta; zemju darbi nelieli, jo pils

celta ziemas laikā. Trūkst mītņu kārtas, jo pils apdzīvota īsu brīdi un pēc tam pamesta. Dobene celta pēc kronista ziņām dziļi zemes iekšienē, kas sakrīt ar Vormsātes pilskalna vietu, kuŗa tomēr pa Ventu varēja uzturēt kaut vājus sakarus ar Kuldīgu.

(Skat. nākošā pilskalna aprakstu).

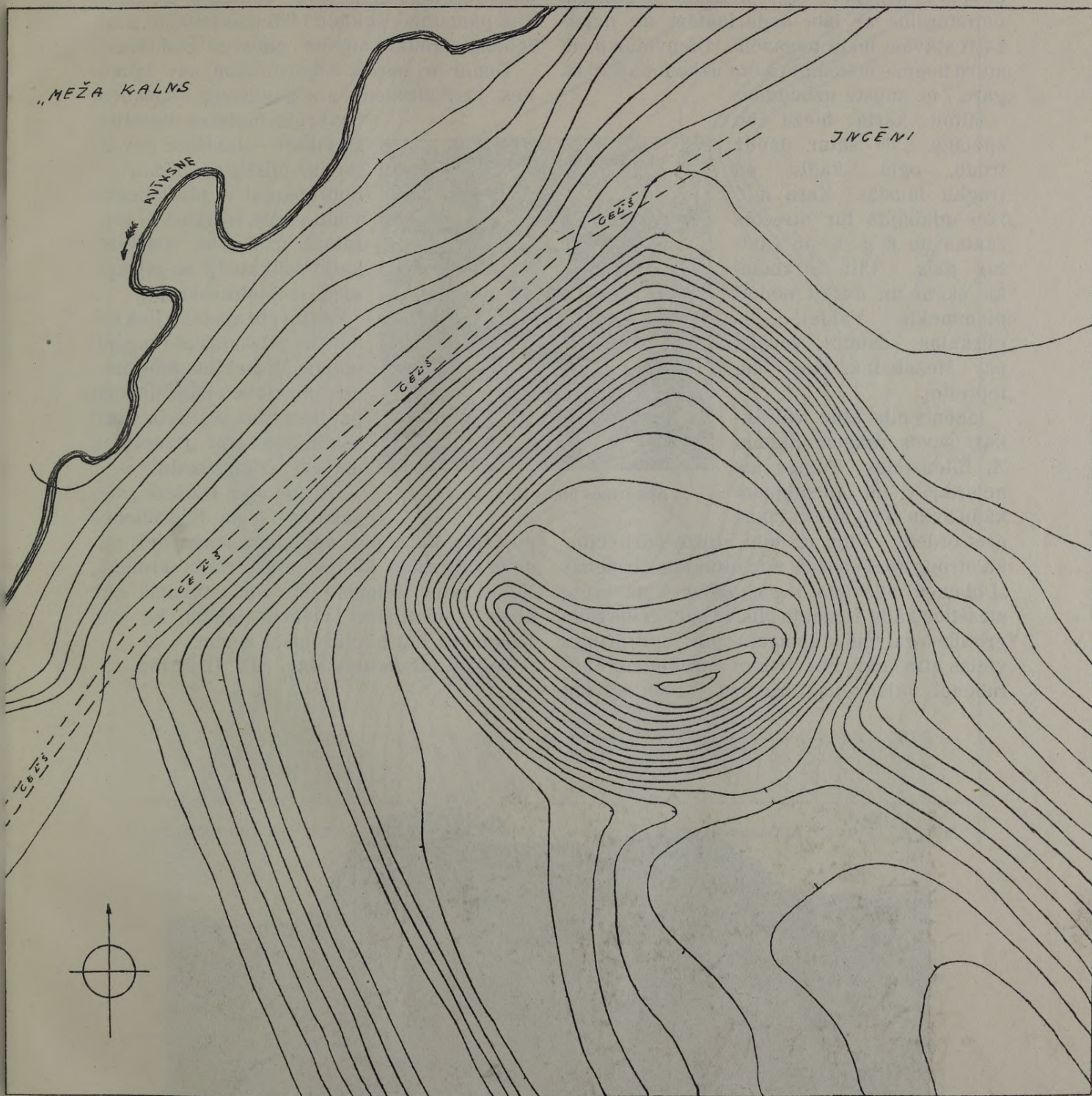
Apkārtnes plāns M. 1:100.000.

„Meža kalns“ no dienvidiem.

„Pilskalns“ pie Koku muižas (Dobelsberg)

56° 30' 5" — 7° 35' 15" no Pulkovas.

Uzmērojuma mērogs 1:1000; griezumu augstums = 1 m.; uzmērots 6. aug. 1923. g.

Turpat kur Mežakalns, tikai Avīksnes otrā krastā Lielauces Incēnu māju zemē, atrodas jau notālīm redzams senlaiku apcietinājums devēts „Pilskalns“. Šis pilskalns ir gandrīz četrstūrainš ar labi apdarinātām un neparasti stāvām malu nogāzēm. Dienvidus pusē stāvā nogāze mākslīgi radīta uzbedot ap 70 m. gaŗu, 7 m. augstu uzbedumu.

Mītņu kārta bieza un spēcīga. Tā satur daudz trūdu, ogļu, kaulu un trauku lausku. Kara muzejā glabājas tur atrastās saktas no 6 g. s. un šautras gals. Citi atradumi kā šķēpi un durkļi nodoti pieminēkļu Valdei. Šis pilskalns daudz vecāks par Mežakalnu, kas tam iepretim.

Incēnu pilskalnu vairāk kārta savos rakstos piemin A. Bilensteins. Tomēr tas neierāda šim pilskalnam kādu lomu zemgaliešu cīņās pret ordeni. Viņš no tam attura pārliecība, ka otrpus upei esošais apcietinājums ir senās „Dobenes“ pilsvietas, kuŗas padurvē nevarētu atrasties kāda zemgaļu pils. Šī pārliecība rada grūtības galvenās zemgaļu pils *Sudrabenes* vietas atrašanai. Pēc visiem aprēķiniem Sudrabenei vajadzējis atrasties Auces apvidū

un Bilensteins to noliek Liel-Auces muižas vietā. (Mag. XIV.) Tomēr daudzo pretruŗu dēļ Bilensteins savu uzskatu vēlāk groza un noliek Sudrabeni Lietavā—Janišķos. To darot viņš pamatojas uz kādu 1426. g. senrakstu, kuŗā robeŗu sprauŗot minēts „geberge Sydobber“.

Tomēr arī šoreiz Bilensteinam nav laimējis, jo Sudrabene aiz daudziem iemesliem nevarēja Janišķos atrasties. Pirmkārt — Janišķos nav attiecīga pilskalna, otrkārt — Sudrabkalni ir plaši lietots vietu vārds, treškārt — senrakstā ir šķiroti vienkārši kalni vai kalnāji no pilskalniem (schlottesbergk).

Šie un citi apstākļi liek domāt, ka pilskalns pie Incēnu mājām ir meklētā Sudrabenes pilsvietas. Šām domām par labu runā vēl vietu vārdi „Sudrabbirze“, „Sudrabiņu mājas“, „sudrabkalni“ u. c.

Otrpus upei esošais „Mežakalns“ ir tā Sudrabenes

pils sēta, kuŗa pēc nodedzināšanas tiek uzcelta *citā vietā*, kā tas teikts rīmju kronikā. Nekur citur Zemgalē un viņas tuvumā nav divas apcietinātas vietas blakām, kā tam vajadzētu būt pēc kronista ziņām.

Teikas uzrakstītas Mag. XIV. II. 22 lpp.

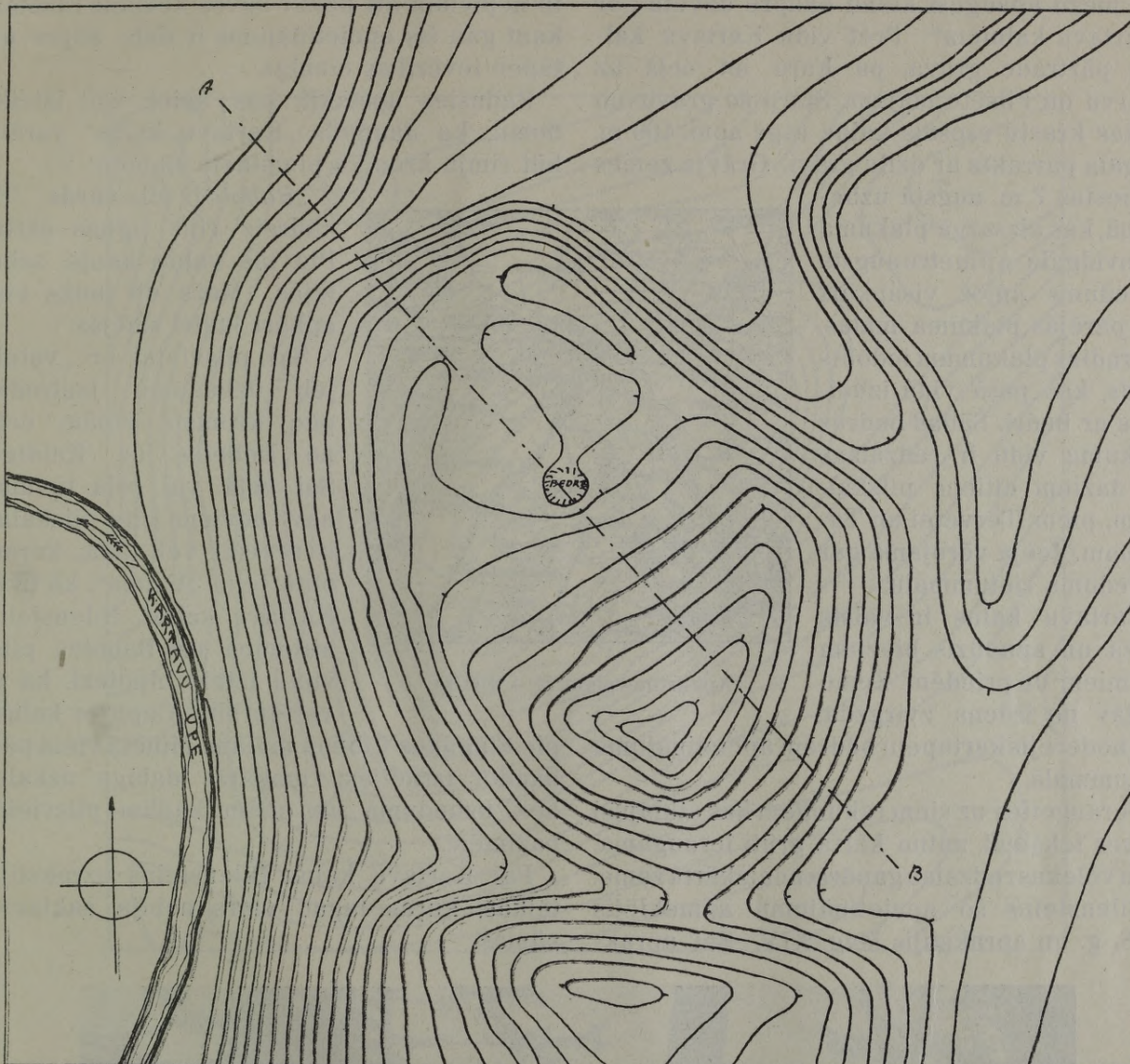
Apkārtnes plāns M. 1:100.000.

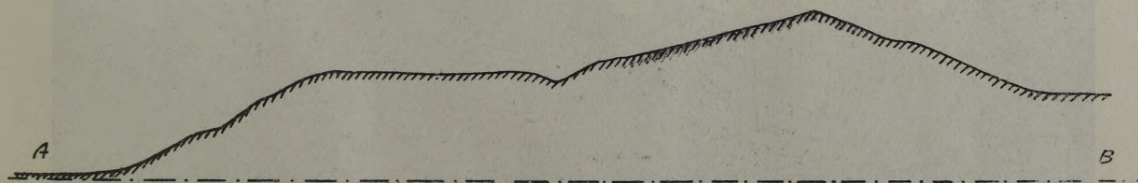
Incēnu „Pilskalns“ no ziemeļiem.

„Kartavu kalns“ pie Jaunpils (Neuenburg)

56° 43' 5" — 8° 18' 35" no Pulkovas.

Uzmērojuma mērogs 1:1000; griezumu augstums = 1 m.; uzņēmots 12. aug. 1923. g.

Kartavu kalna šķērsgrīzums pa A-B.

Tukuma apriņķī, Jaunpils pag. vienu kl. dienvidos Jaunpils muižai upītes malā atrodas mežu apaugusi kalnu kaupre dēvēta par „Kartavu kalniem“. Pret vidu Kartavu kalnus pārtrauc grava, pa kuŗu iet ceļš uz Sparvu un Pilsētu mājām. Starp šo gravu un upītes krastu esošais kalna rags apm. 100 m. no gala pārrakts ar dziļu grāvi. Grāvja zemes uzmetas 7 m. augstā uzbedumā, kas aizsargā plakuma dienvidgalu. Apmetru augsts uzbedums apjož visapkārt arī parējās plakuma malas. Tā radies plakumam iedobts veids, kas pašā vidū izbeidzas ar bedri. Šādas bedres plakuma vidū ir redzamas arī dažiem citiem pilskalniem, piem. Tērvetei un Tukumam. Ieeja vērojama gar uzbeduma rietummalu.

Kartavu kalns ir valsts mežā un apaudzis bieziem krūmiem un priedēm. Zeme sastāv no irdena zvīrgzda, kas nodērējis kartupeļu bedrēm apcietinājuma rietummalā.

Neraugoties uz šiem rakumiem kas atklājusi zemes iekšieni, mītņu kārta grūti ieraugāma. Zem veļekas redzama gandrīz neaizkārtā zeme.

Bilensteins šo apcietinājumu apmeklējis 1868. g. un aprakstījis Mag. XIV. Šai aprak-

stā tas atturas no kādiem slēdzieniem par šī pilskalna varbūtējo vesturīgo nozīmi. Viņš to nepiemin arī nekur savos vēlākos rakstos, kaut gan šis apcietinājums ir liels, stiprs un tāpēc ievēribas cienīgs.

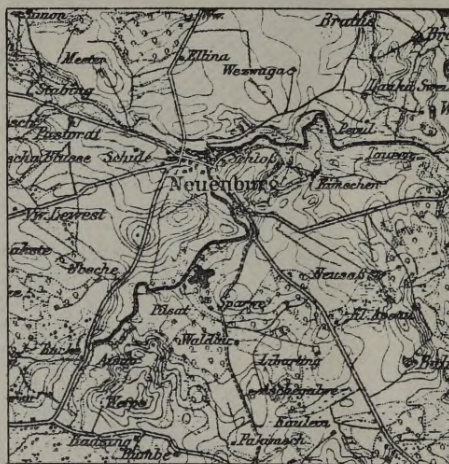
Radušies apstākļi, kas spiež šeit izteikt domu, ka Jaunpils „Kartavu kalns“ varētu būt rimju kronikā pieminētā Babote:

„Babote ir pils vārds. To kādreiz rijis uguns sārts; Pie tās vaļņa kaujā asins lējās, Mežs un lauks visapkārt jautri smējās.“

Šai pilsvietai ar „valni“ jeb uzbedumu jaatrodas pēc kronista ziņām ceļā no Dobeles uz Kuldīgu. Šai ceļā vai ceļa tuvumā nav neviena cita pilskalna it sevišķi vēl tāda, kuŗam būtu bijis „Valnis“, kā tikai Kartavu kalns. Bilensteins attiecībā uz Babotes pilsvietu izteic hipotezi, ka tā varētu būt „Cepures kalns“

pie Slagunes Cibēnu mājām. Minētā vieta pārbaudot izrādījās vienkāršs dabīgs uzkalns bez uzbeduma un citām kādām pilsvietas pazīmēm.

Par Kartavu kalnu Bilensteins uzrakstījis teikas, kuŗas tagad vairs nebija saklaušāmās.

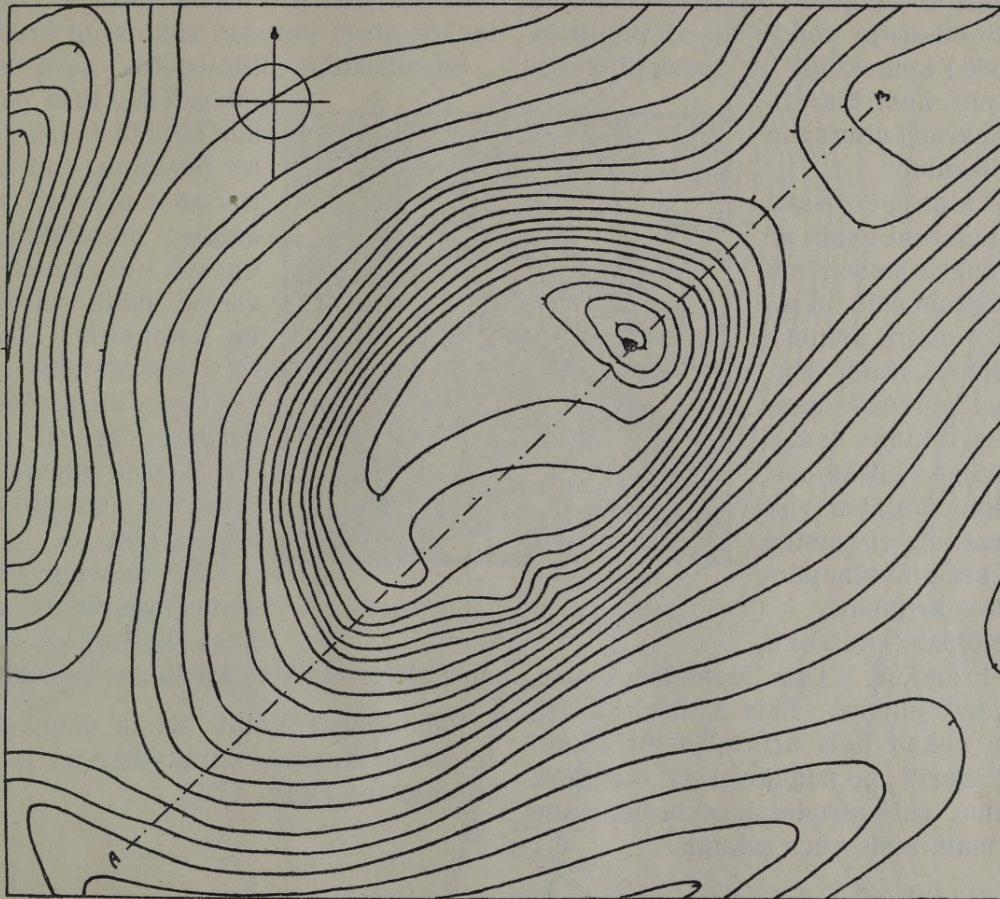

Apkārtnes plāns M. 1:100.000.

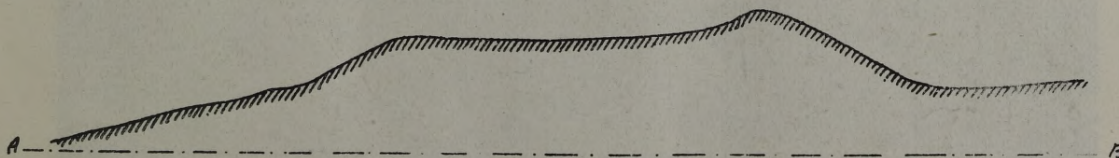

Kartavu kalns (pa labi).

„Spārnu kalns“ pie Īles muižas (Ilen)
56° 33' 6" — 7° 17' 5" no Pulkovas.

Uzmērojuma mērogs 1:1000; griezumū augstums = 1 m.; uzmērots 3. aug. 1923. g.

Spārnu kalna šķergrīzums pa A-B; M. 1:1000.

Pus kilometru platais *Spārnu ezers* visapkārt apjozsts mežu apaugušiem kalniem. Kādā kalnā, kas atrodas dažus simts soļus no minētā ezera austrumkrasta, un tiek dēvēts par Spārnu kalnu, ierīkots apcietinājums. Spārnu kalns ir Jelgavas apriņķa, Naudītes pag. Bļodnieku māju zemē. Šo vietu pirms gadiem (1866.) apmeklējis un aprakstījis Bilensteins, pie kam tas zin stāstīt, ka Spārnu kalnu sauc arī par „Pilskalnu“.

Spārnu kalns pēc sava izskata ir iegareni apaļš ar divi metri augstu uzbedumu ziemeļu-austrummalā. Plakumam dažu metru kritums uz dienvidpusi. Kalna malas neparasti stāvas — gandrīz 45°, kas retumis sastopams, latvijas pilskalnos. Šāds stāvums kalnam visapkārt turas ap 10 metru augstumā, bet pēc tām pāriet lēzenākos kritumos.

Kalns apaudzis skujkoku mežu un krūmiem. Tam ziemeļos druva, bet dienvidos pļavas. Pats kalns, kā redzams nav nekad ticis arts. Tomēr sīkāki postījumi izdarīti no ziņkārīgiem racējiem. Tā uzbeduma galā atrodas izrakta bedre un dienvidus malā kāds vecs rakums.

Spārnu kalnu klāj mītnu kārtā, kurā atrodas ogles, apdedzis māls un akmeņi. Kalna apkārtnē pirms 70 gadiem atrasts akmeņu cirvis, kas tagad glabājas kara muzejā. Kāds cits cirvis atrasts turpat, atrodas Jelgavas muzejā. Tuvumā esošo Upes — Bļodnieku laukos atrod bronzas saktas un krelles.

Šo pilskalnu Bilensteins savā aprakstā (Mag. XIV.) tura par kroniķās minēto *Raģes* jeb *Raktes* pilsvietu. Šai pašā aprakstā ir pievesti arī vajadzīgie pierādījumi starp kuŗiem tiek minēti tuvumā esošie māju vārdi „Raģi“ un „Rakaiši“. Domājams, ka Bilensteinam taisnība, kaut gan viņš vēlāk savus uzskatus groza, turēdams par Raktes pilsvietu „Raktuves“ kalnu pie Žagares miesta Lietavā.

Šāds uzskats tomēr atmetās pret daudziem šķēršļiem, kas spiež atsacīties

no Raktuves kalna kā Raģes pilsvietas.

Par Spārnu kalnu stāsta daudz teiku, no kuŗām svarīgākās uzrakstītas no jau minētā Bilensteina (Mag. XIV.)

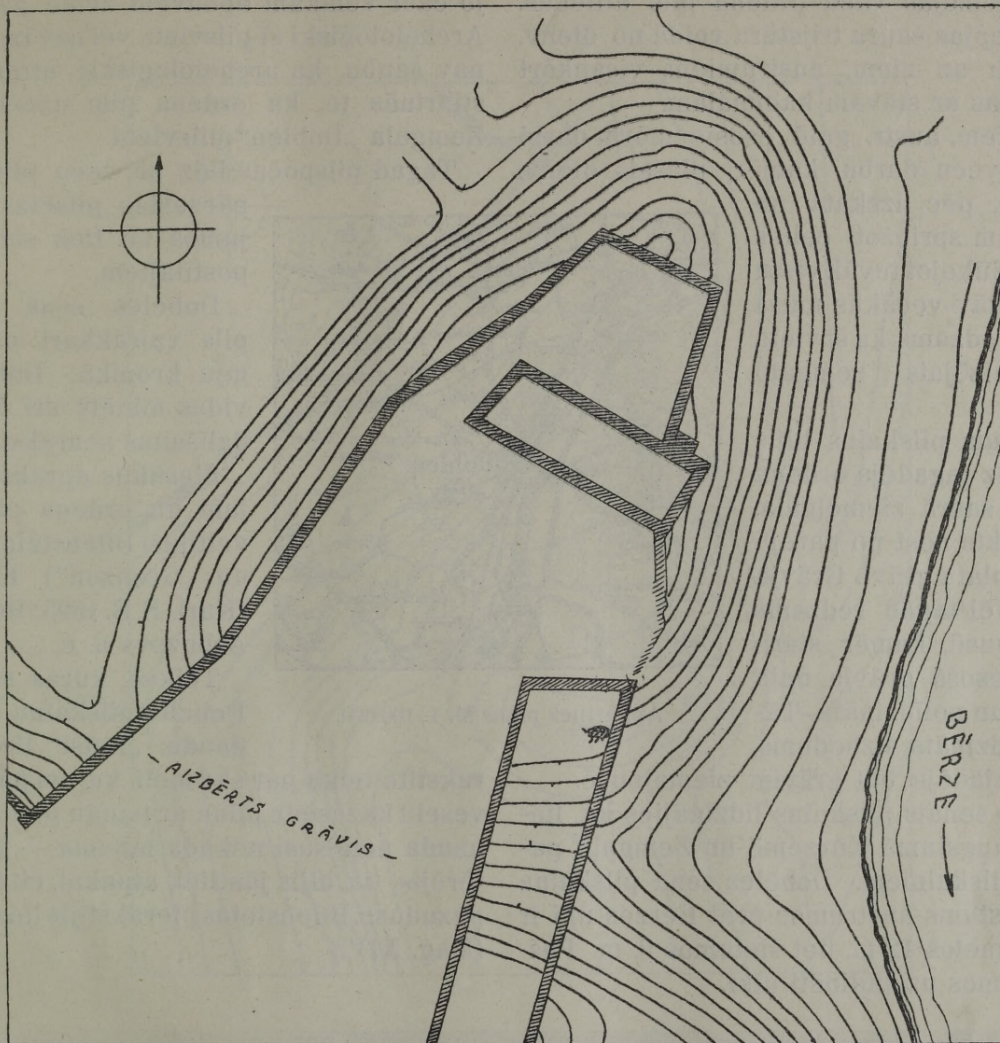

Apkārtnes plāns M. 1:100.000.

Spārnu „Pilskalns“ no rietumiem.

„Pilskalns“ Dobelē (Doblen) ~
56° 37' 30" — 7° 3' 20" no Pulkovas.

Uzmērojama mērogs 1:1000; griezumu augstums = 1 m.; uzmērots 1. augustā 1923. g.

Dobeles pilsētas rietummalā, pie ceļa, kas ved uz Naudīti, redzamas akmeņa pils počas. Tās kādreizējās vācu ordeņa pils atliekas. Viņas stiepjās šaura trijstūra veidā no dienv. rietumiem uz ziem. austrumiem, visapkārt ierobežotas ar stāvām kalnmalām.

Poču ziem. austr. galā esošie mūra darbi rāda ļoti vecu darbu, kamēr, plašais dienv. riet. gals, pēc izskata un vēst. ziņām spriežot, celies vēlāk. Aplūkojot tuvāk vietu uz kuŗa stāv vecākās mūra atliekas, redzams, ka šī vieta ir kādreizējais zemgaļu pilskalns.

Šis senais pilskalns bijis ierīkots uz tagadēja ordeņa pilskalna šaurā ziemeļgala, kuŗš atrakts nost no parējā kalna ar platu grāvi. Grāvja platums vēl tagad redzams mūru ārpusē, kamēr starp mūriem esošā grāvja daļa aizbērta un nolīdzināta. Tāpat, nolīdzināts uzbedums, kuŗam vajadēja būt grāvim ziemeļpusē.

Visumā senais pilskalns līdzinājies kā lielumā, tā augstumā Kurzemē un Zemgalē parastiem pilskalniem. Dobeles senā pilskalna malu augstums austrumos pret Bēzres upi ir 15 m. ziemeļos 12 m. bet rietumos 9. m. Pašlaik rietumos uzstādīnāti diķi.

Kāds izskatījies senā Dobeles pilskalna plakums un uzbedums, vairs nav pasakāms, jo caur vēlākām apbūvēm zeme pārveidota. Arhαιoloģiski šī pilsvietā vēl nav izpētīta, bet nav šaubu, ka arhαιoloģiskie atradumi apstiprinās to, ka ordeņa pils uzcelta senās Zemgaļa „Doblēn“ pilsvietā.

Tagad pilspočas līdz ar veco pilskalnu ir pārvestas pilsētas apstādījumos un tiek sargātas no postītājiem.

Dobeles senā Zemgaļu pils vairākkārt minēta rīmju kronikā. Dobeles apvidus minēts arī Zemgales dalīšanas senrakstos.

Plašākus aprakstus senējam un ordeņa pilskalam veltījuši Bilensteins (Mag. 14 un „Grenzen“) K. v. Lōvis (Kurl. S. B. 1895; Burgenlex) Arbuzovs u. c.

Teikas, kuŗas saistās ap Dobeles pilskalnu, stāsta par naudu. „Balsī“ 1987. g. uz-

rakstīta teika par skrodeli, kuŗam palaimējies veselu kazasādu pilnu ar naudu pielasīt, bet tā nauda nenesusi nekāda labuma — jo cik iztērējis, tik bijis jāatliek atpakaļ, citādi pārējā pazuduse. Bilensteins pierakstījis līdzīgu teiku. (Mag. XIV.)

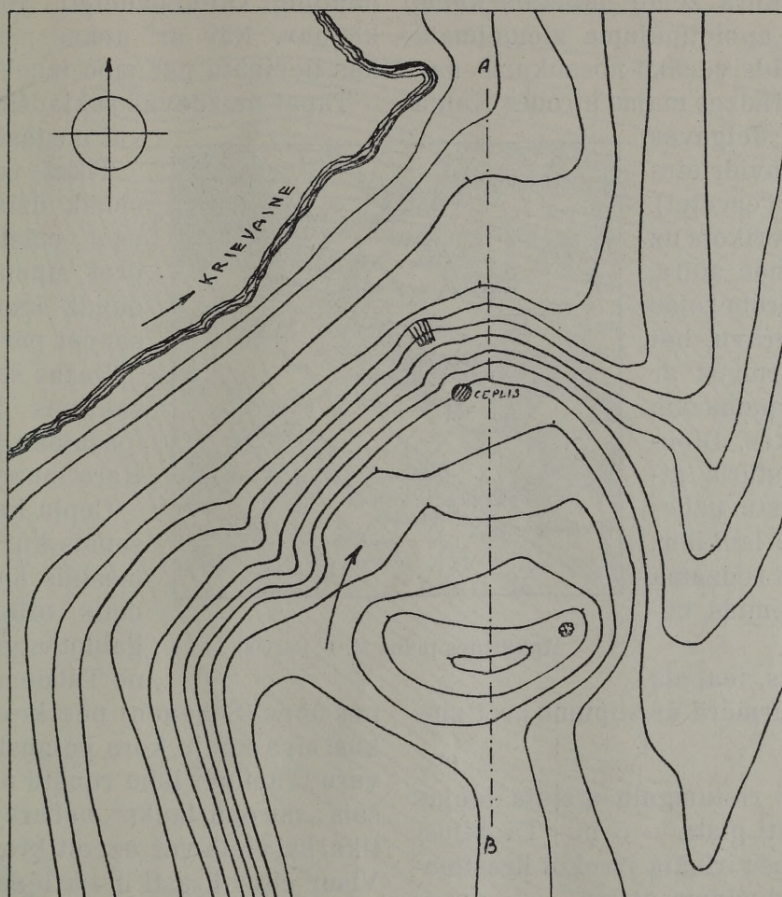
Apkārtnes plāns M. 1:100.000.

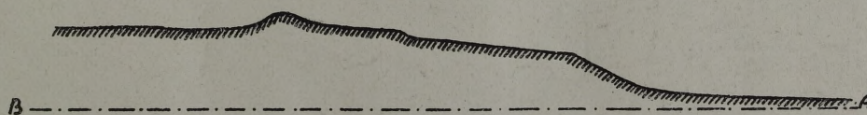
Dobeles „Pilskalna“ aizmūretais grāvis no rietumiem.

„Cepļa kalns“ pie Kamradzes mājām (Kamradze)

56° 27' 43" — 7° 2' 40" no Pulkovas.

Uzmērojuma mērogs 1:1000; griezumu augstums = 1 m. uzmērots 28. jūnijā 1923. g.

Cepļa kalna šķērsgriezums pa A-B; mērogs 1:1000.

Dažus desmit soļus dienvidos tai vietai, kur Krievainīte ietek Skujainē, atrodas kāda apcietināta vieta saukta „Cepļa kalniņš“. Šis nosaukums cēlies no tam, ka Kamradzes mājas saimnieks, kuŗa zemē minētais kalns atrodas, ierīkojis apcietinājuma ziemeļmalā kaļķu cepli. Nekāds vecāks nosaukums nav uzglabājies. Kamradzes majas atrodas Kalna muižas pagastā Jelgavas apriņķī 7 klm. dienvidrietumos Kalna muižai (Tervetei).

Apcietinājums ierīkots uz 10 m. augsta zemes stūra, kas rietumos norobežojas ar Krievainītes gravu, bet ziemeļos un austrumos ar seklu ieleju, kas pamazām pāriet aŗamos laukos. Dienvidos šis zemes stūris atdalīts ar 2 m. augstu uzbedumu no parējiem laukiem. Uzbeduma priekšā redzama dobe, no kuŗas ņemtas zemes uzbedumam.

Tā radies neliels, ieapaļš plakums 35 m. caurmērā ar slīpumu pret ziemeļiem.

Uzbedumam gar rietumgalu atstāta ieejas vieta, kas neparasti plata — 5 m. Tā bijusi vēl platāka, bet sašaurināta izrokot krastmalai robu iepreti uzbeduma galam.

Kalns sastāv no smilšaina māla un apaudzis skuŗkoku meŗu.

Nav dzirdēts, ka šī apcietinātā vieta būtu kādreiz arta. Tomēr zemju darbi izliekas nepilnīgi vai nepabeigti. Mītņu kārtas tikpat kā nav. Nav arī nekas pašā kalnā atrasts, kas liecinātu par viņa izcelšanos.

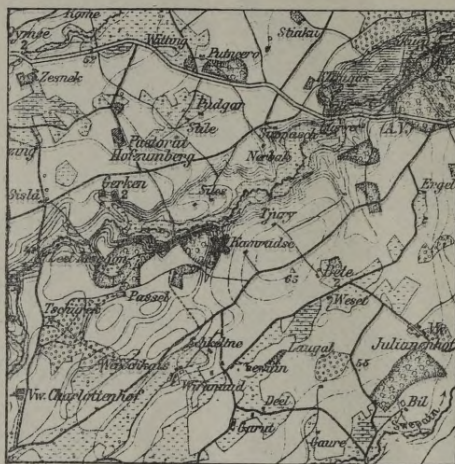
Tāpat neizdevās saklaušināt kādas teikas vai nostāstus.

Tikai vecais Štops, kas senāk dzīvojis Kamradzēs, esot stāstījis, ka laukos pret upmali aŗot atrasts daudz kaulu un to lauku saucot par „Miroņu lauku“.

Dažas šai laukā atrastās saktiņas Kamradžu māju īpašnieks nodevis 1923. g. Kuŗa muzejam Rīgā.

Cepļa kalniņš, liekas, būs senais kuŗšu kuŗakalpu uzmetais apcietinājums, kuŗš celts ordeņa kuŗaspēkam gaidot atgrieŗamies Leišus no Talsiem. Šeit pie Skujai-

nes upes (Schenen) pēc kronistu ziņām notikusi sīva kauja, kuŗa beigusies ar vācieŗu uzvaru. Tam par labu runātu nevien turpat esošais „miroņu lauks“, bet arī upes krasti, kuŗos tikai šai vietā var uzcelt kronikā minēto tiltu. Visur citur krasti ir tik lēŗeni, ka palos upe iziet no krastiem.

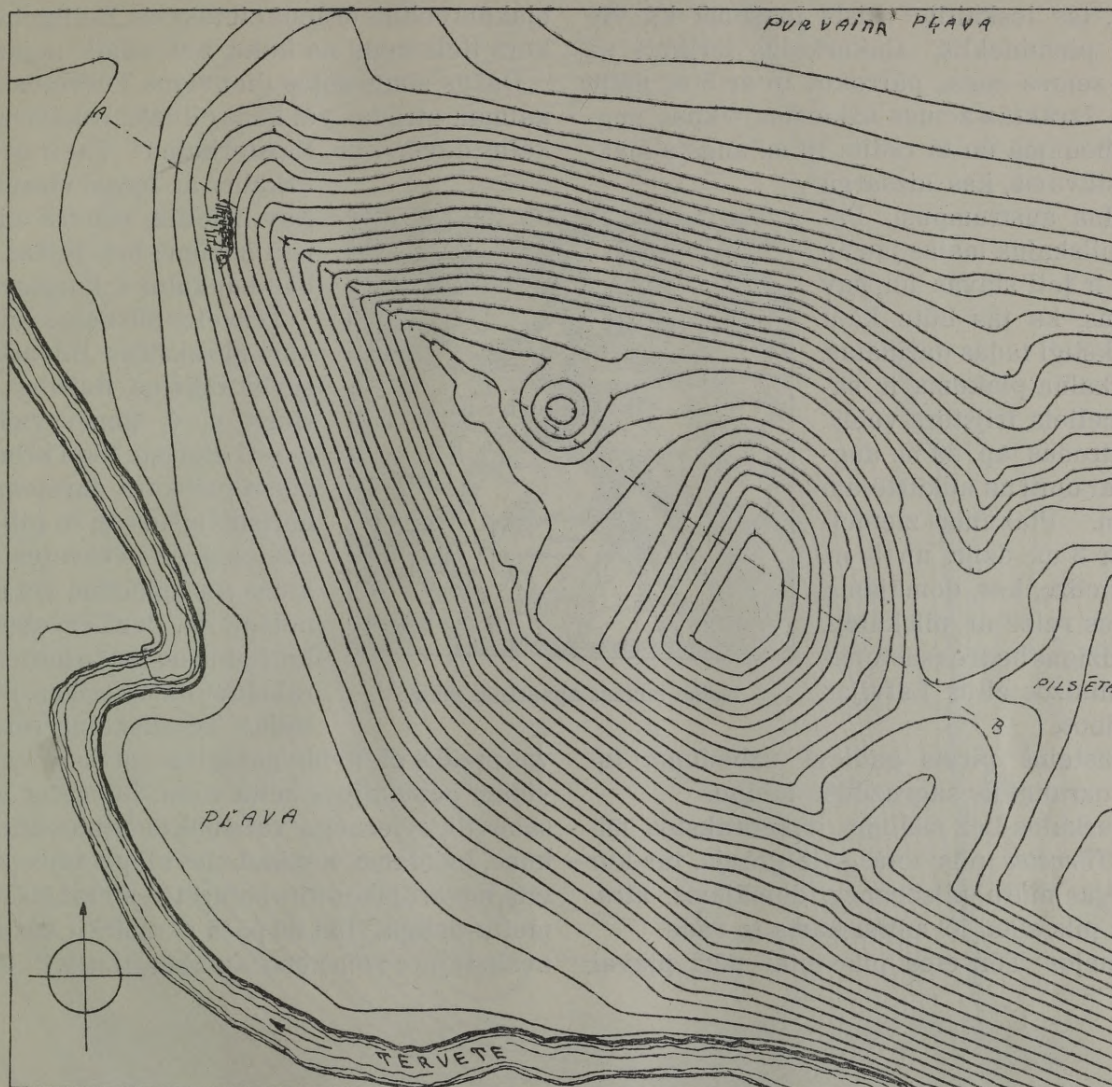
Apkārtnes plāns M. 1:100.000.

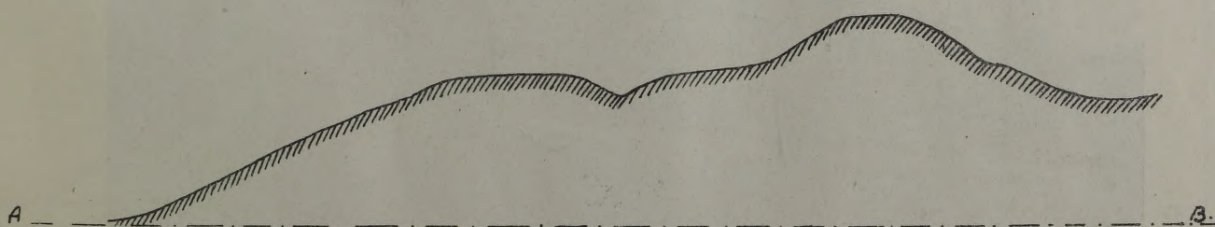
„Cepļa kalns“ no ziemeļiem.

„Cukurkalns“ pie Kalna muižas (Hofzumberge)

56° 29' — 6° 56' 30" no Pulkovas.

Uzmērojuma mērogs 1:1000; griezumu augstums = 1 m. uzmērots 28. jūlijā 1923. g.

Cukurkalna šķērsgrīzums pa A-B; M. 1:1000.

„Cukurkalns“ ir ievērojamākais Zemgales pilskalns. Tas atrodas pie Kalnamuižas, Tērvetes upītes labajā krastā. Kopā ar savu apkārtni, tas ieskaitīts valsts īpašumā kā vēstures piemineklis. Cukurkalns ierīkots uz stāva zemes raga, pārrokot to ar 5 m. dziļu grāvi. Izraktās zemes uzmetas tikpat augstā uzbedumā un tā radīts 10 m. augsts mākslīgs stāvums, kas aizsargā pilskalna austrumpusi. Parējās pilskalna malas jau no dabas ir ļoti stāvas un nav manāms, ka tās būtu kaut kā mākslīgi tādas darinātas. Cukurkalna plakums ir samērā neliels, trijstūra veidā. Tas atrodas ap 20 m. augstāk par upīti un apkārtējām pļavām. Plakuma ziemeļmalā ir 3 m. dziļa un 5 m. plata bedre, kas, domājams, cēlusies reizē ar pilskalnu. Tamlīdzīgas bedres sastopamas daudzos citos Latvijas pilskalnās.

Bilensteins pirms gadiem uzbeduma tuvumā uzrakņājis sagruzdūšu labību.

Cukurkalns bez šaubām, ir senrakstos minētās Tērvetes pilsvieta. Aiz grāvja, tur kur tagadējās mūra pilsdrupas, domājams, atradusies pils sēta, jo mītņu kārtā to rāda.

Ziemeļos Tērvetes pilsvietai pāri pļavai,

atrodas, vieta saukta „Zviedru kalns“. Tur redzami vareni grāvji un uzbedumi, bet bez kādas mītņu kārtas. Domājams, tas Tērvetei blakām celtais ordeņa cietoksnis „Heiligeberg“, kurš ticis celts no koka, bet vēlāk nojaukts.

Dažus simts soļus dienvidos Tērvetes pilskalnam atrodas vēl kāds cilvēka rokām mests kalns, dēvēts par „Klosterkalnu“. Tas ir neliels uzkalns ar terasi visapkārt. Nav izpētīta, vēl šās vietas istā nozīme, bet liekas, tas būs kapkalns („kurgans“).

Tērvetes pilskalnu vairāk kārt aprakstījis Bilensteins savos rakstos, Raisons, Dōrings u. c. tomēr visi šie raksti atstāsta tikai kronistu ziņas par kara darbiem kas norisinājušies ap šo pili. Arhαιoloģiski Tērvetes pilskalns un apkārtnē vēl gluži neizpētīta. Par Tērvetes Cukurkalnu no ļaužu mutes uzrakstītas dažas teikas, piem., šāda: Te pilskalnā reiz di-

vas meitas dienvidū ganījušas govīs. Viena no viņām pamanījuse zelta važu. Šī satveŗ važu, sāks vilkt—ierauga: važa nākno zemes ārā. Vilkuse, locīdama, bet kad viss klēpis bijis pielocīts, nevarējuse vairs saturēt — aicinājuse otru meitu palīgā. Bet tai pašā acumirkli važa nožvākstējuse vien zemē atpakaļ. (Latv. t. t. un p.)

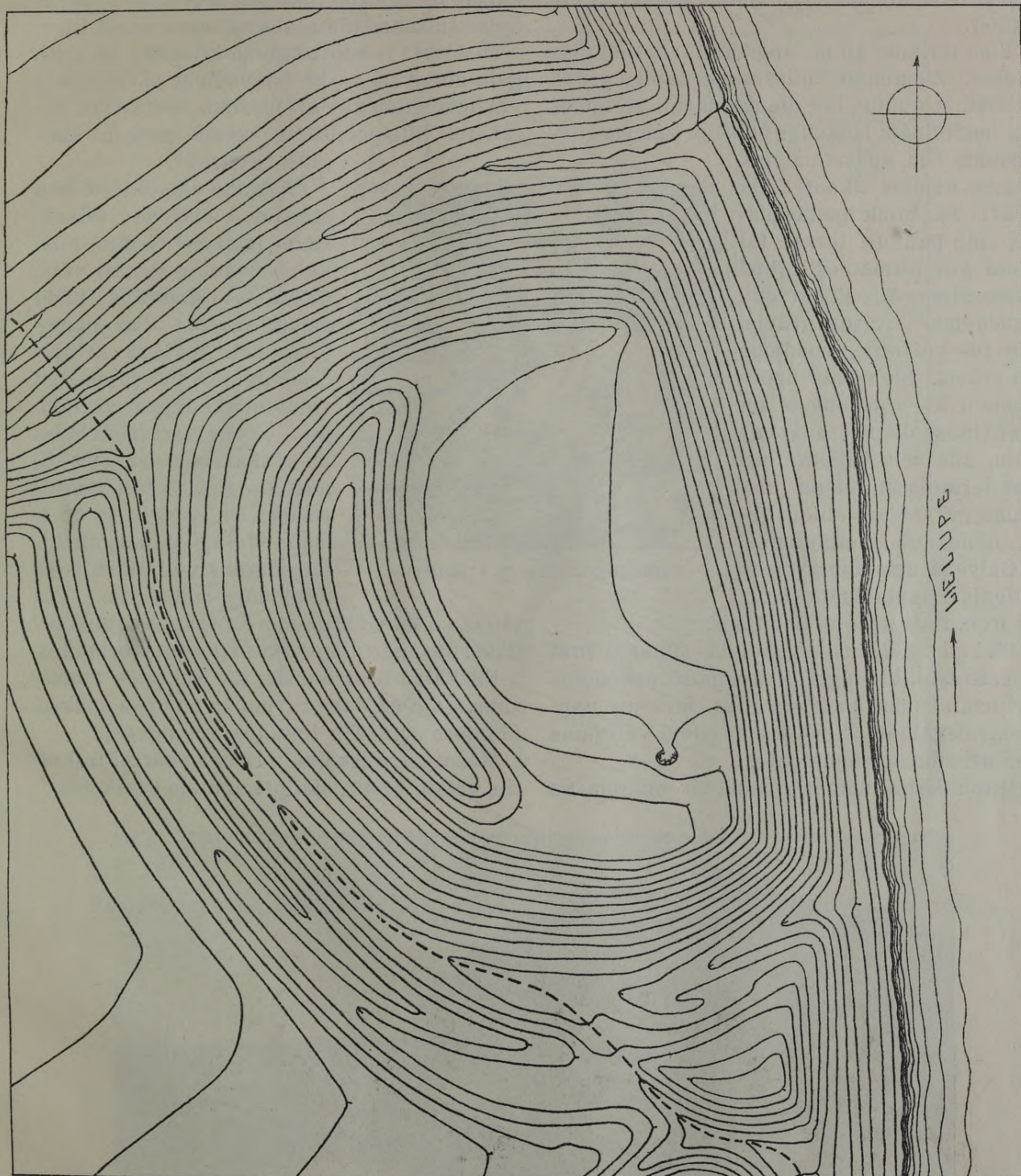
Kalna muižas apkārtnes plāns.

„Cukurkalns“ no ziemeļrietumiem.

„Pilskalns“ pie Mežotnes (Mesoten)

56° 26' 30" — 6° 17' no Pulkovas.

Uzmērojuma mērogs 1:1000: griezumu augstums = 1. m. uzmērots 20. jūlijā 1923. g.

Bauskas apriņķī, iepretī Mežotnes muižai Lielupes kreisajā krastā atrodas lielākais senās Zemgales apcietinājums, saukts „Pilskalns“.

Viņš ierīkots 16 m. augstā stāvā Lielupes krastā. Ziemeļpusē pilskalnam dabīga grava ar sīku strautiņu, bet dienvidos un rietumos tas nocietināts mākslīgi uzbedot zemes. Uzbedums 7 m. augsts un viņa zemes ņemtas tikpat dziļā grāvī. Šās nocietinātās malas vidū palikusi terase tai vietā, kur pirmatnēji bijusi zemesvirsa. Aiz šā galvenā uzbeduma un viņa grāvja, atrodas vēl otrs uzbedums un grāvis. Šis otrais uzbedums ir 2—4 m. augsts un dienvidusgalā pārtraukts ar ceļu, kas šeit vēlākos laikos ierīkots un iet pa pilskalna grāvī starp abiem uzbedumiem uz mācītājmuižu.

Galvenā uzbeduma dienvidgals ir noplacināts, jo tur kādreiz ticis uzcelts paviljons.

Plakums līdzens ar nelielu slīpumu pret upes krastu. Plakuma dienvidpusē, uzbeduma tuvumā atrodas bedre, kādas parastas daudzos pilskalnos. Senā ieejas vieta vērojama gar uzbeduma ziemeļgalu.

Mitņu kārtā samērā jauna ar oglītēm un

trauku gabaliņiem, kas ripu drāsti. Domājams, ka arī pats pilskalns nav pārāk vecs. Apkārtņē bieži atrod dažādas dzelzs un bronzas lietas. Dažas no tām glabājas kara muzejā, Rīgā.

Mežotnes pils tiek minēta kronikās kā zemgaļu cietoksnis. Arhαιoloģiski šī pils vieta vēl neizpētīta, nav arī plašāku vēsturisku aprakstu. Bilensteins to īsumā piemin savā „Die Grenzen“.

Pilskalnu apmeklējot tika stāstītas sekošas teikas: Reiz malkas cirtējs pilskalnā nogulies dienas vidū. Guļot tas dzirdējis kādu smagi vaidam. Tas pamodies, bet neviena nebijis. Tas apgulies par jaunu, bet vaidieni skanējuši vēl dob-jāk. Trešo reizi kāda balss no apakšzemes saukusi: „Ej nost no šās vietas, man ir smagi; es te guļu jo te ir mana vieta!“ Malkas cirtējs ļoti izbijies un izstāstījis šo notikumu mācītājam. Tas

teicis, ka šai vietā daudzi esot savus kaulus nolikuši un tāpēc par notikušo neesot jābrīnīties.

Pilskalnā esot durvis, tur sākoties apakšzemes eja uz Jumpravmuižu pa upes apakšu. (Jumpravmuižā ir imitētas pils počas).

Mežotnes pilskalns līdz ar apkārtni ieskaitīts valsts vēsturisko pieminekļu sarakstos.

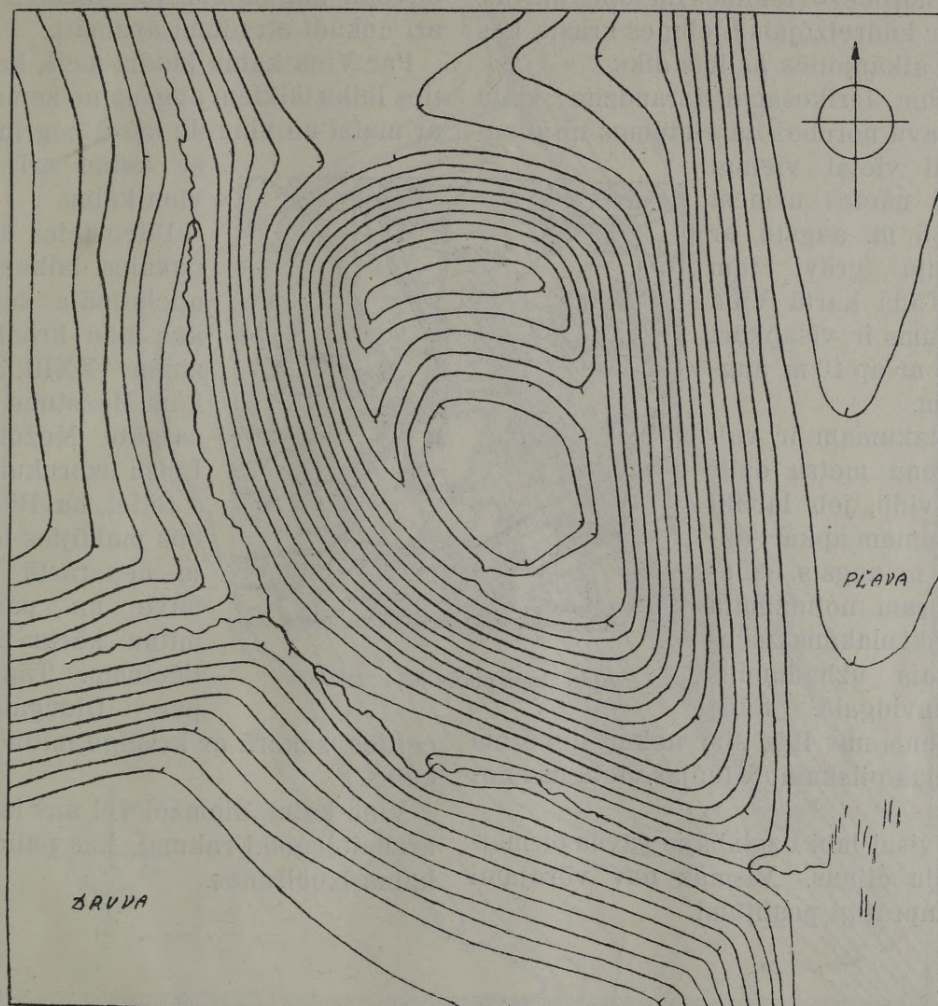
Apkārtnes plāns M. 1:100.000.

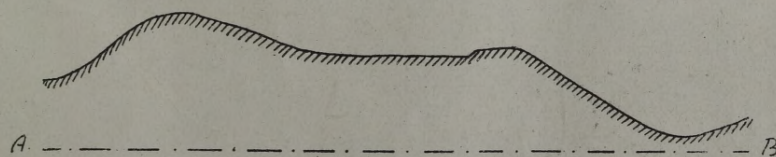
Mežotnes pilskalns no dienvidu austrumiem.

„Vīna kalns“ pie Mežotnes (Mesoten)

56° 26' 15" — 6° 17' 10" no Pulkovas

Uzmērojuma mērogs 1:1000; griezumu augstums = 1 m.; uzmērots 21. jūlijā 1924. g.

„Vīna kalna“ šķērsgriezums pa A-B; mērogs 1:1000.

„Vīna kalns“ tiek dēvēta apcietināta vieta puskilometru dienvidos Mežotnes Pilskalnam. No Pilskalna līdz Vīna kalnam stiepjas stāva krante, kas norobežo rietumos Lielupes plavas. Šī krante ir kādreizējais Lielupes krasts, kas tagad upei atkāpjoties palicis dīks.

Vīna kalna ierīkošanai izraudzīta vieta dabisku gravu norobežota rietumos un dienvidos. Šai vietai vienīgi ziemeļpusē nācies uzvest uzbedumu 5 m. augstu, ar tikpat dziļu grāvi tam priekšā. Tādā kārtā Vīna kalna plakums ir visapkārt norobežots ar ap 10 m. augstām malām.

Kalna plakumam ir vairāk ka vienu metru dziļš iedobums vidū, jeb labāki sakot, plakumam apkārt apmests ap 1 m. augsts uzbedumiņš, kuram nolīdzināta virsa. Sevišķi plakans izskatās minētais uzbedumiņš kalna dienvidgalā. Šāds plakuma veids nav līdz šim nekur novērots citos Latvijas pilskalnos. Ieejas vieta nav nosakāma.

Kalns ir visai labi uzglabājis savus pirmatnējos zemju cilņus. Vismaz nav vērojami nekādi ļaunprātīgi postījumi.

Vīna kalns apaudzis bieziem krūmiem un kokiem. Zem tiem sakrājušies trūdu kārtā. Tomēr mītņu kārtā, kas būtu pieskaitāma cilvēka mājokļiem, ļoti niecīga. Tāpat nav arī nekādi atradumi apzināti.

Par Vīna kalnu ļaudis melš, ka tur paceļoties laiku laikiem augšup no zemes Dievgalds ar maizi un vīnu un atkal nogrimstot. Tāpēc šo kalnu arī saucot par vīna kalnu.

Bilensteins domā, ka Vīna kalns laikam esot vācu apcietināta kara nometne, kas pēc kronista Jndriķa ziņām (XXIII, 3) celta blakām Mežotnes pilij, lai aizsargātu Mežotniešus pret Leišu uzbrukumiem.

Šķiet, ka Bilensteins nebūs maldijies tā domādams, jo neparastā plakuma izbūve un pārāk niecīgā mītņu kārtā liekas to apliecinam. Tāpat arī teika par Dievgaldu varēja

celties sakarā ar kristīgo mitināšanos Vīna kalnā.

Vīna kalnā diemžēl vēl nav izdarīti nekādi arheoloģiski rakumi, kas palīdzētu noteikt kalna izcelšanos.

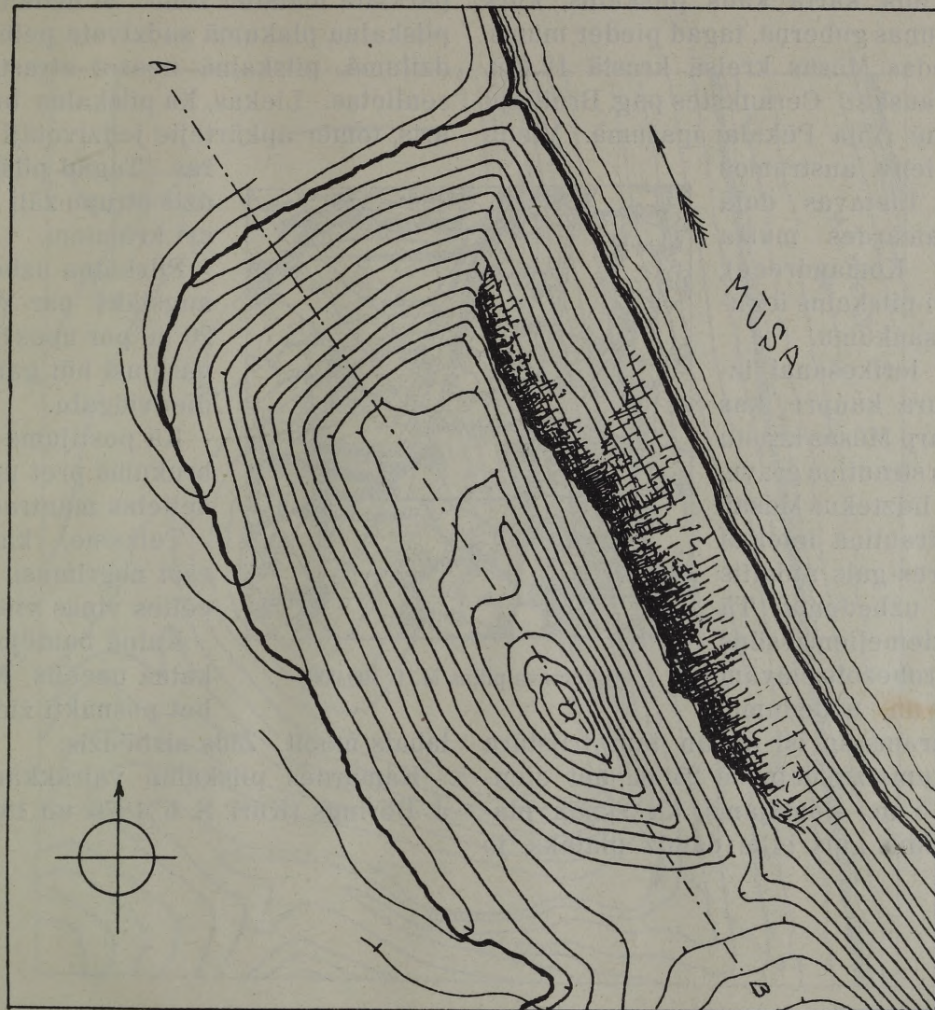
Apkārtnes plāns M. 1 : 100.000

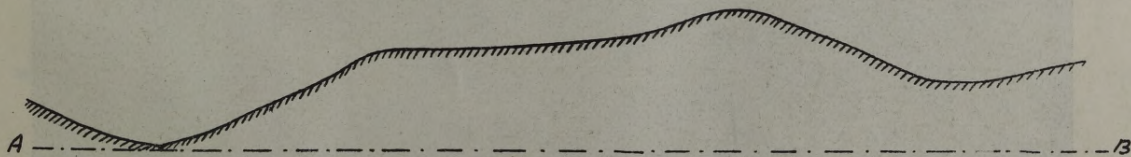
Mežotnes „Vīna kalns“ no ziem. austrumiem.

„Pilskalns“ pie Kamārdes (Komakdreze)

56° 18' 20" — 6° 2' 50" no Pulkovas

Uzmērojuma mērogs 1:1000; griezumu augstums = 1 m.; uzmērots 17. maijā 1925. g.

Kamārdes pilskalna šķērsriezums pa A-B: M. 1:1000.

Nospaužot valsts robežu dienvidos Bauskai, bijušā Kurzemes guberņas robeža līdz ar dažiem kv. kilometriem zemes tika piešķirta Latvijai. Tādā kārtā kāds pilskalns, kuŗš skaitījās Kauņas guberņā, tagad pieder mums.

Viņš atrodas Mūsas kreisā krastā 12 km. dienvidos Bauskai. Ceraukstes pag. Brūklāju sādžas zemē Viļa Pēkala īpašumā. Vienu kilometru dienv. austrumos pilskalnam Lietavas daļā atrodas Kamārdes muiža (Komodern, Komandrece), no kuŗas arī pilskalns ieguvis savu nosaukumu.

Pilskalna ierīkošanai izmantota šaura kaupre, kas radusies starp Mūsas krastu un kāda sīka strautiņa gravu, kas stiepjas līdztekus Mūsai. 100 m. no strautiņa ietekas Mūsā, kaupres gals atdalīts ar grāvi un uzbedumu. Tā radies pret ziemeļiem ieslīps plakums norobežots stāvām kalnmalām un uzbedumu. Plakuma garums ap 50 m. un tam trijstūra veids. Plakums ziemeļpusē 25 m. bet dienvidos tikai 5 m. Domājams, ka senāk plakuma dienvidus gals bijis daudz platāks, jo

redzams, ka daļa no pilskalna ir plūdu laikos iebrukusi upē. Nobrukušā krastā atklājusies balta smilšakmeņa klints, kas tikai virspusē pārklāta mālainu zemi. Šī mālainā virskārta pilskalna plakumā sadzīvota pelēka ap 0,5 m. dziļumā, pilskalnā neesot atrastas nekādas senlietas. Liekas, ka pilskalns būtu kādreiz arts, tomēr apkārtējie iedzīvotāji to neatceras. Tagad pilskalns apaudzis strupu zāli un pret upi arī krūmiem.

Pilskalna uzbedums 3 m. augstāks par plakumu un 20 m. par upes līmeni. Ieeja varējusi būt gar uzbeduma dienvidgalu.

Kā postījums minams nobrukums pret upi un dažas nelielas mantraču bedres.

Teiksmo, ka šai vietā esot nogrimusi pils un pacēlies viņas vietā kalns.

Kalnā baidējot. Reiz žīds kalnā uzcēlis Miķelu telti, bet pusnaktī žīdu sācis nelabais mocīt. Žīds aizbēdzis.

Kamārdes pilskalnu vairākkārt apcerējis J. Dörings (Kurl. S. b. 1876. un 1882.)

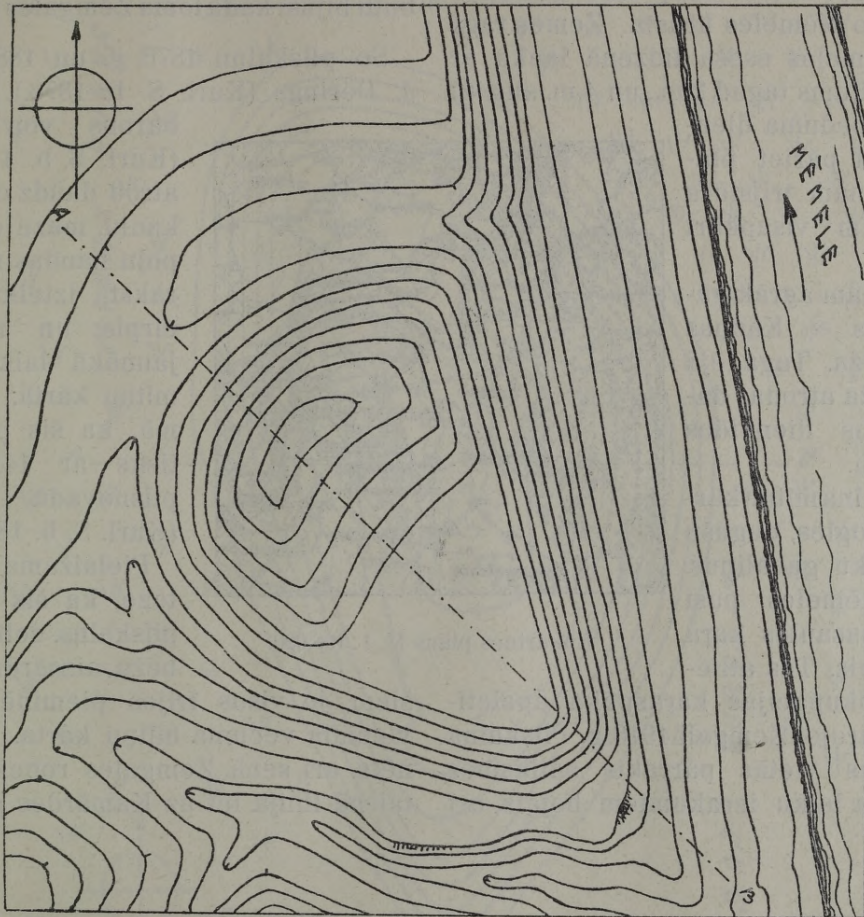
Apkārtnes plāns M. 1:100.000,

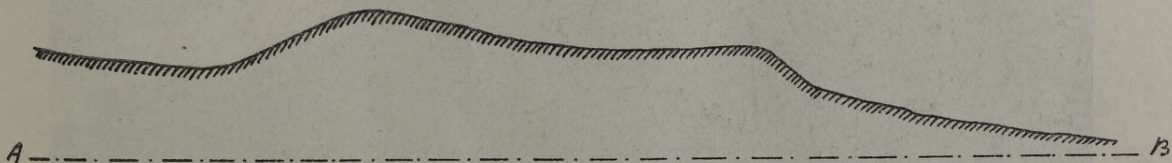
Kamārdes pilskalns no dienvidiem.

„Pilskalns“ pie Aužēļu mājām (Brunowischki)

56° 22' — 5° 57' 15" no Pulkovas.

Uzmērojuma mērogs 1:1000; griezumu augstums = 1 m.; uzmērīts 14. jūlijā 1923. g.

Pilskalna šķērsgrīzums pa A-B; mērogs 1:1000.

Mēmeles kreisajā krastā, Ceraukstes pag., Aužēļu un Turku māju zemēs rāda cilvēka rokām veidotu kalnu, dēvētu „Pilskalns“. Patiesi šis ir tipisks pilskalns, kas ierīkots uz zemes raga, kuŗš radies starp sīka strautiņa gravu un stāvo Mēmeles krastu. Zemes rags atdalīts no ziemeļos esošā līdzenā lauka ar grāvi, kuŗa dziļums tagad 2 m., un 4 m. augstu uzbedumu. Uzbeduma dienvidpuse lēzeni pāriet plakumā. Plakumam trijstūra izskats un tam visapkārt stāvas malas.

Pāri pilskalnam agrāk gājusi Kurzemes — Kauņas guberņas robeža. Tagadējā Lietavas robeža atrodas dažus kilometrus dienvidos šim pilskalnam.

Pilskalnā melnamītņu kārtā, kuŗa satur ogles, degušu mālu un trauku gabaliņus. Gar kalna Mēmeles pusi velkas vācu pasaules kara ierakumu grāvis. Tās atliekas no vācu okupācijas karaspēka apcietinājumiem iekārojot Zemgali 1916. g. Pilskalna plakums divās vietās pārrakts satiksmes ejām. No kara laiku ierakumiem bojāts arī

uzbeduma ziemeļgals. Citādi šis pilskalns labi uzglabājis savu izskatu un pieskaitāms skaistākiem Zemgales pilskalniem.

Nav tomēr ziņu, ka aprakstītam pilskalnam būtu bijusi kāda loma Zemgales brīvības karos.

Šo pilskalnu 1876. g. un 1882. g. apraksta J. Dörings (Kurl. S. b. 1876.), bet 1883. rok barons von Drachenfels (Kurl. S. b. 1883), pie kam atrod daudz ogļu, dzīvnieku kaulu, mazu cirpi un dažas poļu naudas no 1621. g. Aprakstā izteiktas domas, ka cirpis un naudas bušot jaunākā laikā nokļuvušas mītņu kārtā. Arbužovs domā, ka šis pilskalns identisks ar 1416. g. minēto pilsnovadu „Nogaylen“ (Kurl. S. b. 1895. g.)

Pielaižama tomēr hipoteze, ka šis un Kamārdes pilskalns, celti Mežotnes robežu aizsardzībai pret lei-

šiem, jo visos trijos pieminētos pilskalnus vienāda vecuma mītņu kārtā. Kā jau pieminēts, arī senā Zemgales robeža no šejienes taisnā līnijā iet uz Kamārdes pilskalnu.

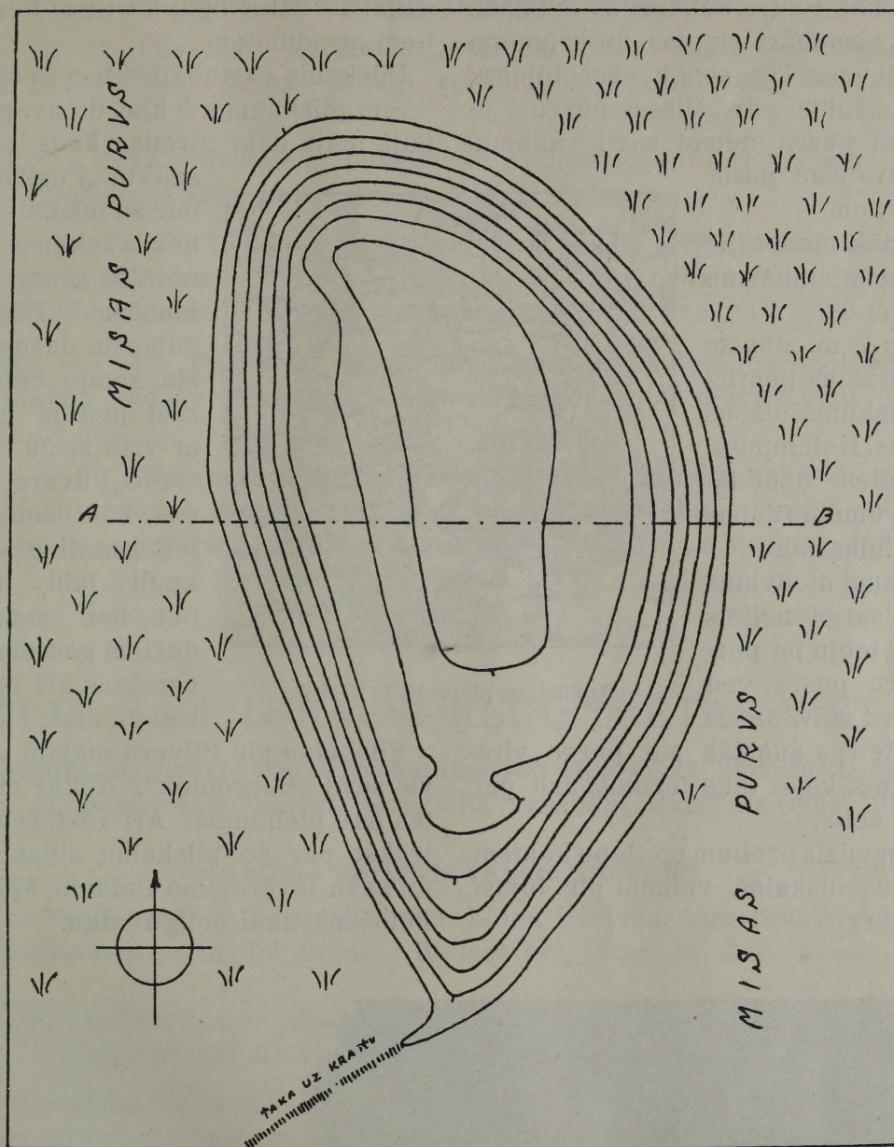
Apkārtnes plāns M. 1:100.000.

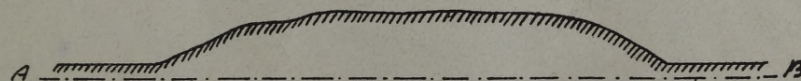
Aužēļu pilskalns no dienvidiem.

„Pilskalns“ pie Pilveru mājām (Wallhof)

56° 29' 35" — 5° 40' 55" no Pulkovas.

Uzmērojuma mērogs 1:1000; griezumū augstums = 1 m.; uzmērots 12. jūnijā 1923. g.

Pilveru pilskalna šķērsgriezums pa A-B; M. 1:1000.

Bauskas apriņķī, Valles pag. austrumos Pilveru mājām kādu vietu dēvē „Pilskalns“. Šis pilskalns atrodas 2 kilom. ziem.-austrumos Palejkrogam, kas Valles-Šenberges ceļmalā.

Pilskalnam visapkārt slapjas un krūmiem aizaugušas pļavas. Tās senāk esot bijušas slapjš purvs saukts par „Missas purvu“, jo Missas upe šai purvā ņemot savu sākumu. Tagad šis purvs esot nosusināts ar grāvjiem,

Apvidus senāk piederējis Taurkalnes mežniecībai un bijis mežains.

Pilskalns ap 7 m. augsts un iegarens no ziemeļiem uz dienvidiem. Plakums līdzens ar lēzenu terasi rietumpusē. Terasē radusies uzpildot vajadzīgā stāvumā no dabas lēzenākos rietumsānus.

Ieeja vērojama dienvidus pusē, kur to sargā neliels uzbedums. Uz ieeju pa purvu no Pilveru puses ved šaura taka, kas stāv dažus desmit centimetrus augstāk par purva virsusi. Domājams, ka šī taka ierīkota tad pat, kad pilskalns celts.

Pilskalns apaudzis ozoliem u. c. lapu kokiem.

Teiksmo, ka pilskalnā velnam pils bijusi, bet tā nogrimusi.

Cita teika pauž, ka pilskalnā senāk resni ozoli bijuši, zem kuņģiem ziedots.

Mitņu kārtā bāla, bet gandrīz pusmetru dziļa. Tā satur ogļu kārtiņas bez kādiem citiem atradumiem.

Pilskalns uzglabājies bez postījumiem.

Šim pilskalnam 3 klm. dienv.-rietumos Pimpuļu māju daļā atrodas kāda cita vieta arī saukta „Pilskalns“. Tomēr par šā pilskalna izskatu nav nekas sakāms, jo kalns gluži norakts granti grābjot ceļu labošanai. Tikai pašā vidū pamesta dažus metrus augsta zemju čupa, kas apbērusi pēdējo grants racēju ar visu zirgu.

Pie Pilveru mājām atrodas kādi senkapi, kas uzieti granti grābjot. Miroņu kauli labi uzglabājušies, bet bez mantām. Pirms dažiem gadiem, tomēr, esot uzraktas arī dažas bronzas rotas lietas.

Pilskalnu pie Pilveru mājām uzdevis v. Lōvis savā „Bürgenlex“. Nekur citur literatūrā tas nav pieminēts. Arī vēstures dokumentos trūkst par šo pilskalnu ziņas. Neraugoties uz savu ievērojamo lielumu, šķietas, tas bijis lietošanā tikai neilgu laiku.

Apkārtnes plāns M. 1:100.000.

Pilveru „Pilskalns“ no dienv.-rietumiem.

PILENES

jeb

neapcietināti pilskalni Zemgalē

1. 56° 38' — 7° 19' „Pilskalns“ pie Ezerlūķu mājām Zebras ezera austrumkrastā. Dabīgs, cilvēka roku nepārveidots kalns. Sīkāk aprakstījis A. Bilensteins Mag. Lett. Lit. Ges. XIV. 2. 41 lap.
2. 56° 37' 45" — 7° 19' „Pilskalns“ puskilometra dienvidos iepriekšējam. Dabīgs kalns. Aprakstījis A. Bilensteins Mag. Lett. Lit. Ges. XIV. 2. 42 lap.
3. 56° 33' 30" — 7° 13' „Pilskalns“ starp Ogaiņu un Miestu mājām 4 klm. austrumos Spārnu ezeram. Dabīgs stāvs kalns apaudzis skujkoku mežu. Nav nedz mākslīgu zemju veidojumu nedz mītņu kārtas. Aprakstījis A. Bilensteins Mag. Lett. Lit. Ges. XIV. 2. 39 lap.
4. 56° 22' 40" — 7° 42' „Pilskalns“ 1 klm. dienv.-austrumos Reņģes dzelzsceļa pietātnē pie Platkāju mājām Vadakstes krastā. Dabīgs savrūps uzkalns pļavas vidū. Uzdevis v. Lōvis Burgenlex. 34 lap.
5. 56° 41' — 6° 2' „Pilskalns“ pie Baldones Cauņu mežsarga mājām puskilometru ziemeļos Misas upei. Mežu apaudzis augsts kalns bez kādām apcietinājumu zīmēm vai mītņu kārtas. Varbūtēja vieta, kur pārkārtojies ordeņa karaspēks dodamies uz Mežotni (Indriķa kronika).

CITAS KĀ PILSKALNI REĢISTRĒTAS VIETAS

Kā pilskalni reģistrētās vietas uzskaitītas šeit tādā kārtā, kādā tās iespiestas Dr. phil. K. von Lōvis of Menar vācu valodā sarakstītā grāmatā „Burgenlexikon für Alt-Livland“ Rīgā 1922.

Tukuma apriņķis (Kreis Tuckum)

- 3) Baboten-Wall unter Schagunen beim Ziben-Gesinde, am rechten Ufer des Abflusses des Balssen-Sees in die Berse. Bielenstein, Mag. 14. 2. S. 43—46 und Grenzen S. 137 Nr. 15.

Dabīgs kalns bez jebkādām pilskalna pazīmēm, saukts „Cepures kalns“. Arī nosaukums Babote vietu vārdos nav saklaušināms.

- 5) Unter Grenzhof (Parochie Neuenburg) am Südufer der Berze, östlich vom Schkeetneek-Gesinde. Hier sind nur geringe Erderhebungen vorhanden, was auf eine Trojaburg deuten dürfte.

Gara smilšu kaupre saukta „Silavas kalns“. No kāda pilskalna ne vēsts.

Bauskas apriņķis (Kreis Bauske)

- 3) Unter Alt-Rahden an der Mündung des Wez-Saule Baches in die Memel.
Pilskalna nav. Pēc teikām šai vietā stāvējusi kāda Krauklenes baznīca un kapsēta.
- 6) Unter Bershof b. Scheema-Gesinde, 16 W. v. Bauske, der *Velna kalns*, Teufelsberg, a. d. Riga Bauskeschen Strasse.
Mājas minētā vārdā pirms 50 g. nojauktas. Teiku vieta. Pilskalna pazīmju nav.
- 7) Hart am rechten Aa-Ufer, 3 Meilen von Mitau?
Nav atrodams.

Dobeles apriņķis (Jelgavas) (Kreis Doblen)

- 1) Unter Schorstedt beim Litsche-Gesinde, am rechten Ufer der Würzau, gegenüber dem Stolzen Krüge. Bielenstein, Mag. 14. 2, S. 135 f.
Divus metrus augsts neliels uzkalniņš, kuņā ierīkoti Līču mājas kapi. Kādreizēji senkapi. Apkārtnē dēvēts par „Sesku kalniņu“.
- 2) Im Park von Wilcen zw. 2 zusammenfliessenden Bächen.
15 m. augsts kalna stūris starp Vilces un Kukužu upīti norobežots ar 2 m. augstu un 31 m. garu uzbedumu. No uzbeduma galiem līdz kalna stūrim 19 m. Nosaukuma un mītņu kārtas nav. Priekš pilskalna neparasti mazs. Domājams ka šim apcietinājumam gadījuma raksturs.
- 3) Silene unter Grenzhof, $\frac{1}{2}$ W. von der Grenze u. dem lit. Pilait-Gesinde. Bielenstein, Grenzen S. 135 Nr. 2.
Nav pilskalns, jo trūkst apcietinājumu. Apkārtnē dēvē par „Augsto kalnu“. Virsū ogles, kas radušās no ugunskuriem. „Silene“ meklējama citur.

Jēkabpils apriņķis (Kreis Friedrichstadt)

- 19) Unter Kurmen beim Schoschu-Gesinde.
Nekādu apcietinātu vietu nav.
- 21) Unter Linden-Birsgallen, der Strugas kalns am Schulhause beim Teich an der Kirche von Birsgallen.
Pareizais nosaukums „Slūžas kalns“. Pilskalna nav.
- 22) Der Oschu - kalns, 2 Werst vom Birsgallenschen Schulhause.
Augsts kalns purvainu pļavu vidū. Nekādu pilskalna pazīmju.

A U G Š Z E M E

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

A. E. O. S. N. E. M. E.

I E V A D S

Par Augšzemi mēdz dēvēt tos Latvijas novadus, kas šaurā joslā stiepjas dienvidos Daugavai no Taurkalnes mežiem līdz Polijas robežai, aizņemdami tagadējos Jēkabpils un Ilūkstes apriņķus. Šis nosaukums lietots arī Daiņās pieminot „Augšasļaudis“ (598). Dienvidos Augšzemei kā robeža atrodas Lietavas Augstaite.

Nosaukumu atvasina no Daugavas tecējuma. Augšzeme itkā nodalīta divās daļās ar Šlates mežiem. Rietumpusē paliek kalnaina augstiene, kas šaurā joslā stiepjas no Sēlpils uz dienvidiem, norobežota rietumos Daudzevas un Zalves mežiem. Austrumos, ap Ilūksti un Sventas ezeru, atrodas tāds pat kalnains apvidus.

Domājams, ka šie abi kalnainie apvidi jau sen noderējuši cilvēkiem par mītamam vietu, kamēr apkārtējie meži vēl līdz pat šim brīžam palikuši maz apdzīvoti. To apliecina arī tas apstākļi, ka augšzemes pilskalni nogrupējušies divos puduros, kas sakrīt ar abām kalnainām augstienēm.

Augšzemes rietumdaļā (Jēkabpils apr.) esošie pilskalni pēc savas uzbūves visi gluži vienādi. Tie celti *atsevišķos kalnos* noplacinot pēdējiem virsu un pie vajadzības nostāvojojot lēzenākās kalnmalas ar vienu vai vairākām terasēm. Šis pilskalnu veids visumā nesaietas ar Ķuršu zemē un Zemgalē parasto pilskalnu tipu, kuram parasts *liels uzbedums* ar ieeju tam blakām. Var būt, ka šī pilskalnu uzbūves dažādība cēlusies aiz tīri ģeoloģiskiem apstākļiem, jo savrūpu stāvu kalnu šeit diezgan. Tomēr pielaižams, ka šie pilskalni celti no kādas etniskas vienības pēc tradicionēla parauga.

Augšzemes austrumos esošam pilskalnu puduram vērojamas citādas tipiskas pazīmes kā rietumu grupai. Šeit pilskalni celti uzkalnos, kuriem viena puse vairāk vai mazāk saistīta, ar kādu paaugstu vietu, pie kam saitē ierīkoti 2 nelieli grāvji un uzbedumi. Aizrādāms, ka šais ģeoloģiskos apstākļos, Kurzemē vairāku mazu uzbedumu vietā celts viens liels. Tais gadījumos, kad pilskalns ierīkots savrūpā kalnā, viņš apjozts grāvjiem un uzbedumiem.

Par Augšzemes pilskalnu izcelšanos laiku vēstures dokumentos trūkst jebkādu ziņu. Izņemot Sēlpili, šķiet, neviens no pārējiem apcietinājumiem nav dalību ņēmis ordeņa okupācijas cīņās. Vērojams, ka šie pilskalni ir celti visi pirms vācu ienākšanas šai zemē un varbūt, tai laikā jau bijuši atmesti kā apdzīvotāmas vietas. Skaidrību šai lietā var ienest tikai arheoloģiski izrakumi, kuŗos liela loma piekritīs keramiskām atliekām. Savstarpējā novietojumā kā savādība, kas mazāk novērojama kuršu un zemgaļu pilsvietās, uzlūkojama Augšzemes pilskalnu tuvais attālums. Abās Augšzemes pilskalnu grupās viens pilskalns no otra atrodas tikai dažu kilometru attālumā.

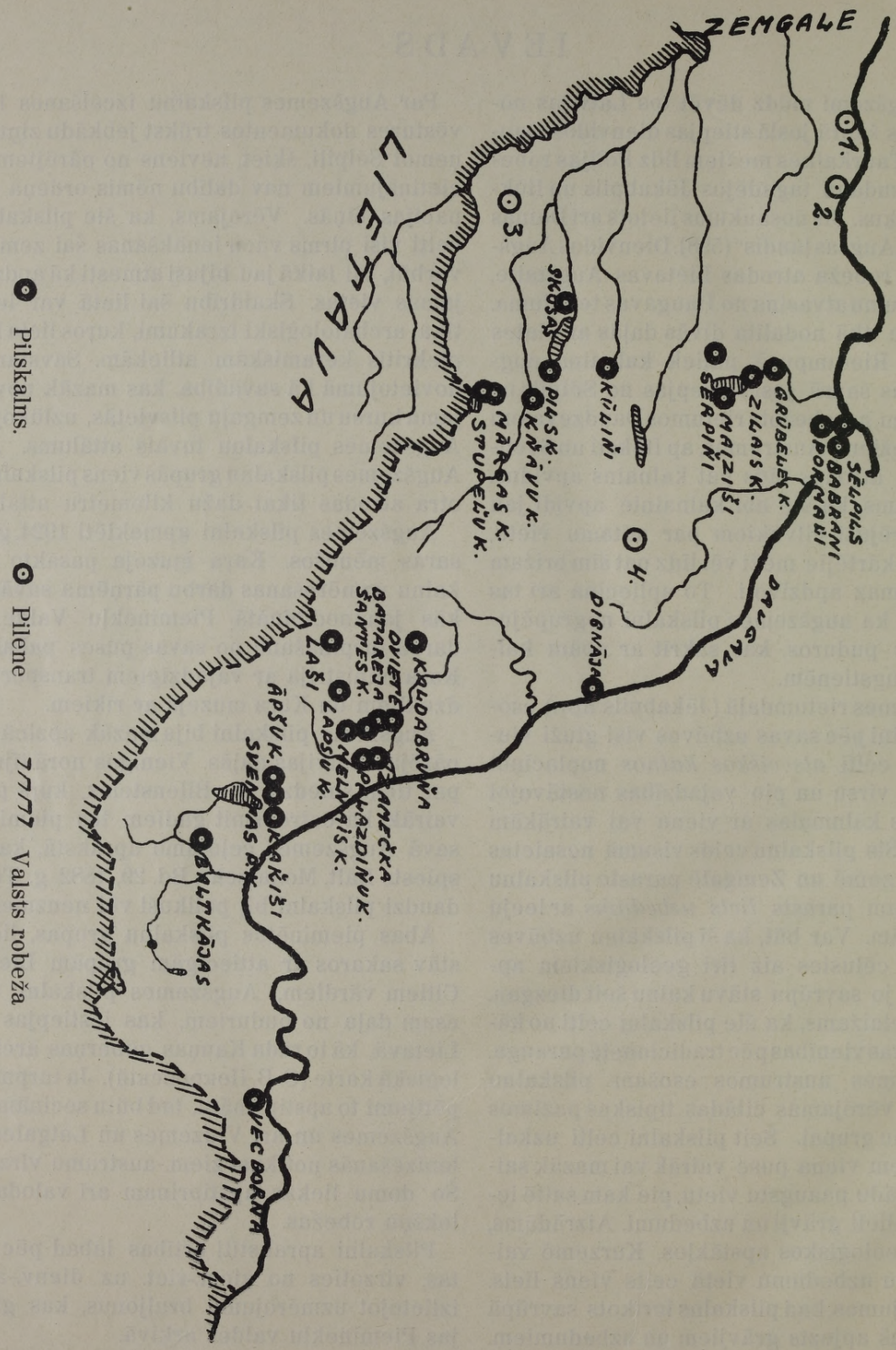
Augšzemes pilskalni apmeklēti 1924. g. vasaras mēnešos. Kara muzeja pasākto pilskalnu uzmērošanas darbu pārņēma savās rokās jaunnodibinātā Pieminekļu Valde. Šā darba turpināšanu no savas puses pabalstīja Kara ministrija ar vajadzīgiem transporta līdzekļiem un Kara muzejs ar rīkiem.

Augšzemē pilskalni bija mazāk apzināti, ka pārējās Latvijas daļās. Vienīgos norādījumus par tiem sniedza Dr. Bilensteins, kuŗš pirms vairāk kā četrdesmit gadiem tos pieminējis savā Augšzemes ceļojuma aprakstā, kas iespiests Balt. Monatschr. Bd. 29, 1882. g. Tomēr daudzi pilskalni bij palikuši vēl neuzmeklēti.

Abas pieminētās pilskalnu grupas, liekas, stāv sakaros ar attiecīgām grupām Lietuvā. Citiem vārdiem, Augšzemes pilskalni šķiet esam daļa no puduriem, kas iestiepjas dziļi Lietuvā, kā to rāda Kauņas guberņas arheoloģiskā karte (Θ. В. Покровский). Ja turpmākie pētījumi to apstiprinātu, tad būtu secināms, ka Augšzemes un arī Vidzemes un Latgales kolonizēšanās notikuši ziemeļaustrumu virzienā. Šo domu liekas apstiprinam arī valodas izloksņu robežas.

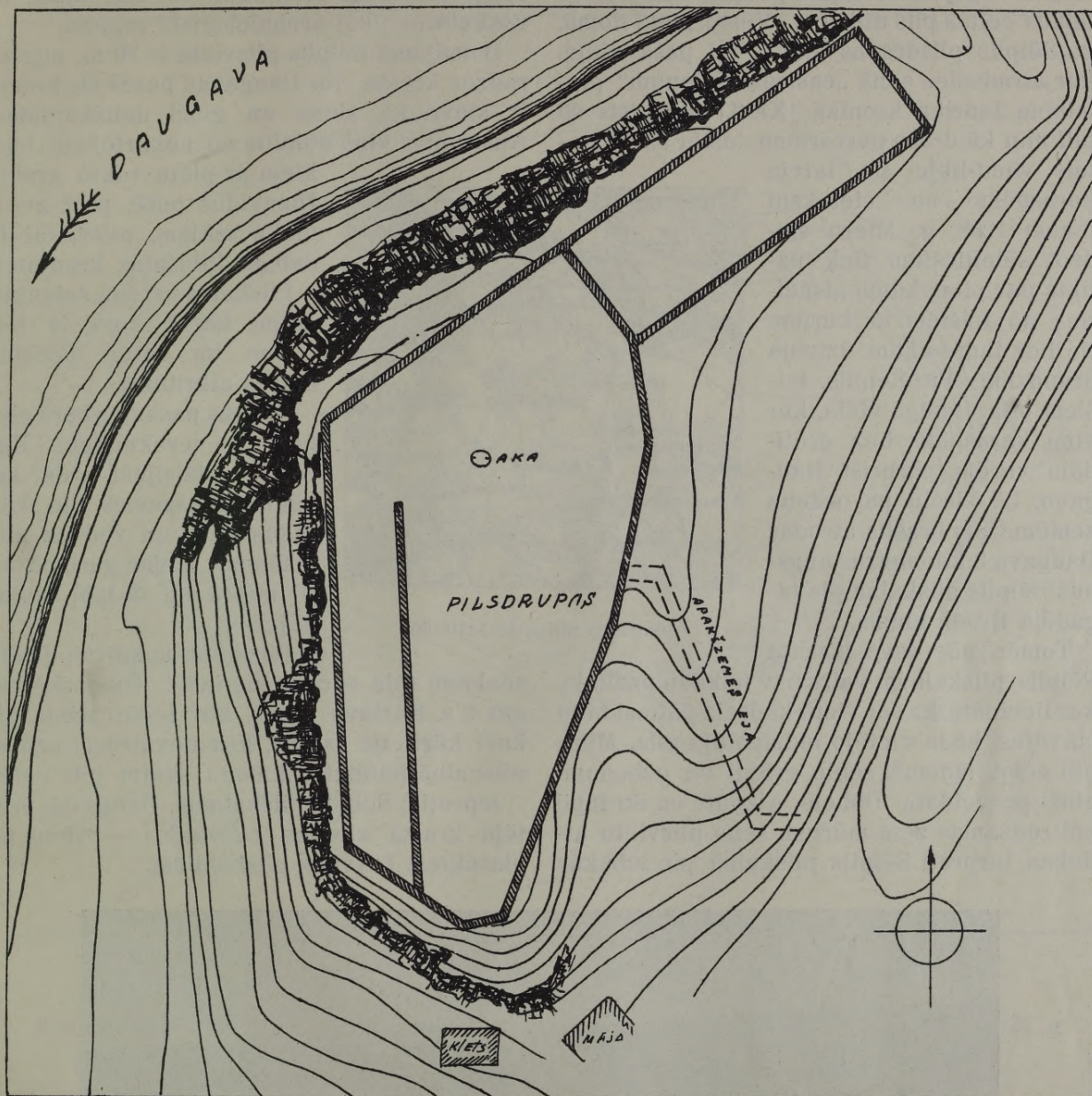
Pilskalni aprakstīti ērtības labad pēc kārtas, virzoties no ziemeļriet. uz dienvidaustr. izlietojot uzmērojumu bruļļonus, kas glabājas Pieminekļu valdes arhīvā.

Augšzemes pilskalnu novietojums
M. 1 : 800,000

„Pilskalns“ pie Sēlpils (Alt-Selburg)

56° 35' 15" — 4° 41' 5" no Pulkovas.

Uzmērojuma mērogs 1:1000; griezumu augstums = 1 m.; uzņēmots 12. jūnijā 1924. g.

Vienu kilometru rietumos Vec-Sēlpils muižai Daugavas kreisā krastā pie Zvejnieku mājām rēgojas mūra pils počas. Tās ordeņa laikos celtās pils atliekas. Vēsturnieki domā, ka Sēlpils pilsdrupas stādot tai paša vietā, kur atradusies senā „castrum Selonum“ pieminēta Indriķa kronikā (XI. 6.) Kronists šo pili min kā drošu patvērumu, tomēr sabiedrotais vācu-libju un latvju karaspēks šo cietoksni ieņēma 1208. g. Mieru slēdzot sēlpiliešiem tiek uzlikts par pienākumu atsāties no leišiem ar kuņiem tie līdz tam laikam dzīvoja draudzībā. Pie Sēlpils, leišiem bija vienīgā vieta, kur viņu karaspēks bez grūtībām varēja pārbrist Daugavu, lai sirotu pa ordeņa zemēm. Šis braslis atrodas Daugavā 3 kilometrus augšpus Sēlpils pilskalna pie tagadējā Brodu ciema.

Tomēr, pēc sava izskata Sēlpils pilskalnam vairs nav nekādu pazīmju, kas liecinātu, ka šai vietā kādreiz patiesi būtu stāvējusi kāda vietējo iedzīvotāju pils. Mūra pili ceļot, jādoma, senie grāvji un uzbedumi gluži parveidoti. Dobelē, Aizputē un Straupē vēl redzamas zem mūriem seno pilsvietu atliekas, turpreti Sēlpils pilskalnā pie labākās

gribas nekas tamlīdzīgs nav novērojams. Vai tagadējā Sēlpils pilskalnā kādreiz stāvējusi senā „castrum Selonum“, vai kur citur, to noskaidros tikai arheoloģiski rakumi.

Domājamā Sēlpils pilsvietā ir 20 m. augsts radzes krasts. No Daugavas puses šis krasts ir stāvs kā siena un gluži neuzkāpjams. Austrumos viņš atdalīts no apkārtējiem laukiem ar platu raktu gravu. Dienvidus pusē, pret zvejnieku mājām, pilsvietai ir dabīgs klinšains kraujums.

Pilskalns uzrāda sajauktu mītņu kārtu, kuŗa ir ļoti melna un satur dažādus dzīves atkritumus.

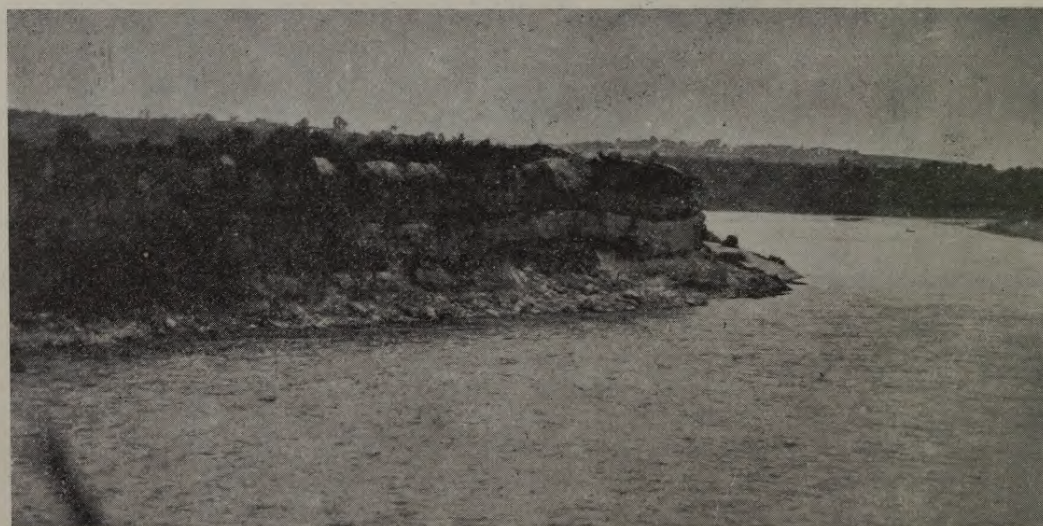
Drupas pasaules karā cietušas no ierakumiem. Kareivji attaisījuši vaļā arī kādu apakšzemes eju, kas sākas grāvī un ved uz pils iekšieni. Ieejas garums ap 30 metru un tā labi uzglabājusies.

Pilskalna apkārtnē daudz senkapu (pie veciem kapiem). Tuvumā atrodas t. s. Kartavu kalns, kur teika stāsta, tikusi kārti tie ļaudis, kas nevarējuši uznest pilskalnā noteikto akmeņu skaitu pili ceļot.

Iepretim Sēlpils pilskalnam, Daugavas pretējā krastā atrodas *Oliņkalns* — viens no plašākiem Latvijas pilskalniem.

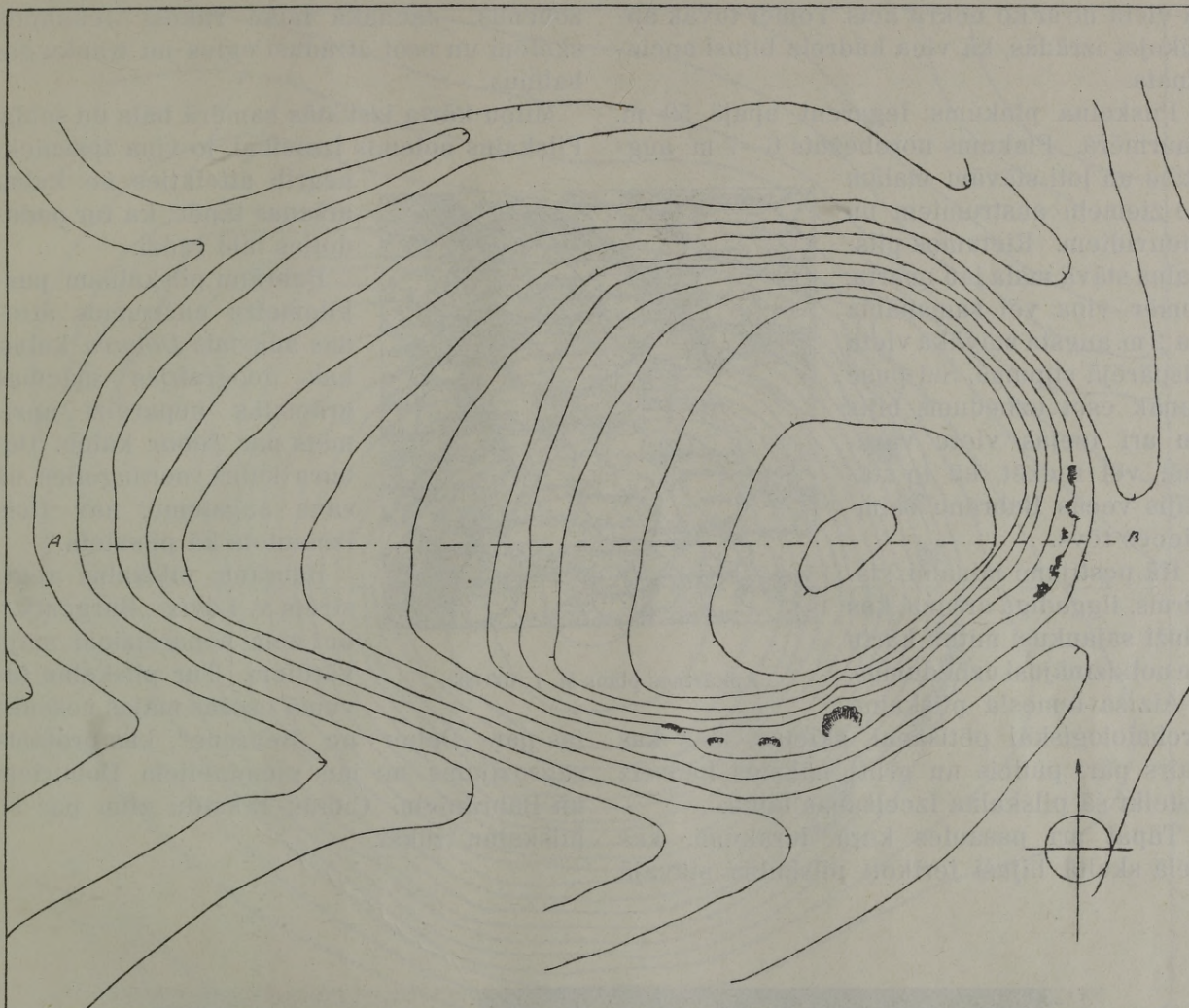

Apkārtnes plāns M. 1:100,000.

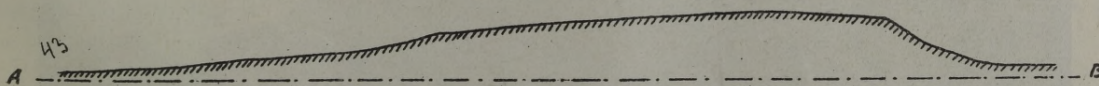

Sēlpils „Pilskalns“ no ziemeļiem.

„Pilskalns“ pie Babrāniem (Alt-Selburg)
56° 35' 5" — 4° 38' 30" no Pulkovas.

Uzmērojuma mērogs 1:1000; griezumū augstums = 1 m.; uzmērots 14. jūnijā 1924. g.

Babrānu pilskalna šķērsriezums pa A-B; mērogs 1:1000.

Sēlpils pagastā, divus kilom. austrumos Vec-Sēlpilij, pie Babrānu mājām atrodas vieta saukta „Pilskalns“. Savā kalnainā apkārtnē šī vieta ne ar ko nekrīt acīs. Tomēr tuvāk aplūkojot izrādās, ka viņa kādreiz bijusi apcietināta.

Pilskalna plakums iegareni apaļš 50 m. caurmērā. Plakums norobežots 6—7 m. augstām un ļoti stāvām malām no ziemeļu austrumiem un dienvidiem. Rietumos pilskalna stāvā mala jau noarta, tomēr viņa vēl samanāma ka 2 m. augsta stāvāka vieta vispārējā slīpumā. Šai pusē senāk esot uzbedums bijis un arī ieejas vietu varējuši vēl redzēt, kā to stāstījis vecās Babrānu saimnieces tēvs.

Kā postījumi minami vispirms, ilggadīgā aršana, kas gluži sajaukusi mītņu kārtu un nolīdzinājusi uzbedumus.

Aiz šā iemesla pilskalna arhaioloģiskai pētīšanai, šķietas, maz kas vairs pāri palicis un grūti nāksies kādreiz noteikt šā pilskalna izcelšanās laiku.

Tāpat arī pasaules kara ierakumi, kas lielā skaitā bijuši ierīkoti pilskalna stāvajā

austrumu un dienvidu malā. Arī ziņkārīgo rakumi vairākkārt postījuši šo pilskalnu. Senos laikos lielkungi kalnā esot izrakuši zobenus. Jaunākā laikā rakuši Jēkabpils skolēni un esot atraduši ogles un trauku gabaliņus.

Mītņu kārtā izskatās samērā bāla un sekla. Pilskalns nolemts iznīcībai, jo viņa īpašnieki negrib atteikties no kalna aršanas tāpēc, ka tur pado doties labi rudzi.

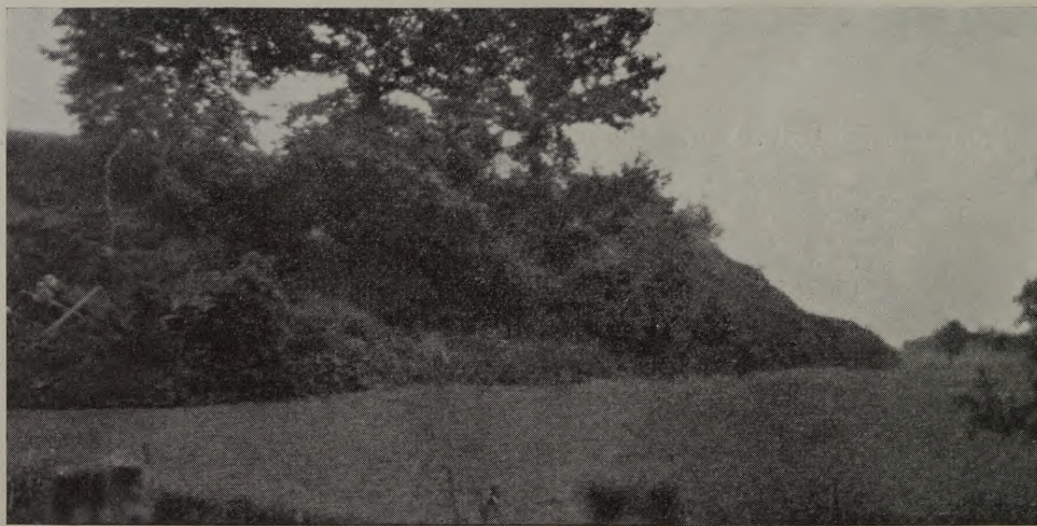
Babrānu pilskalnam puskilometru austrumos atrodas augstais Doburu kalns, kas ģeografijas mācības grāmatās nepareizi apzīmēts par Tabor kalnu. Doburu kalns, neraugoties uz savu augstumu, nav ticis izmantots kā pilsvieta.

Babrānu pilskalns reģistrēts v. Löviss „Burgenlx.“, bet zem nepareiziem māju vārdiem. Tur pilskalna tuvumā esošās mājas nosauk-

tas par „Deber“ un „Bebrene“, kas protams sagrozījums no jau pieminētiem Doburiem un Babrāniem. Citādu rakstītu ziņu par šo pilskalnu trūkst.

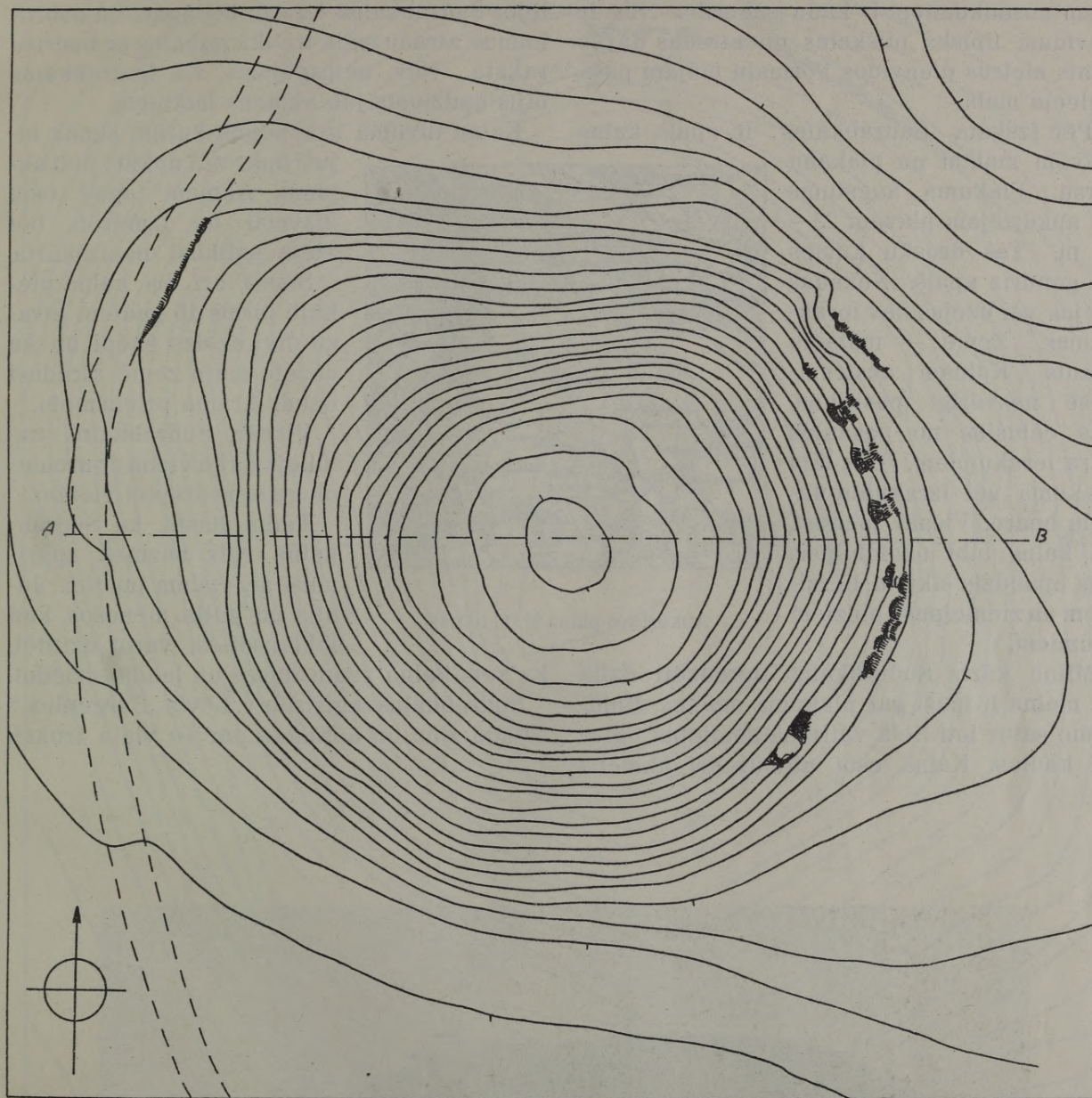

Apkārtnes plāns M. 1:100.000.

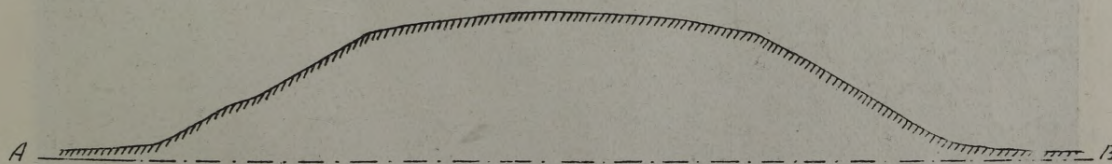

Babrānu „Pilskalns“ no dienvidiem.

„Sudrabkalns“ pie Pormaļiem (Alt-Selburg)
56° 33' 5" — 4° 40' 20" no Pulkovas

Uzmērojuma mērogs 1:1000; griezumū augstums = 1 m.; uzmērots 14. jūnijā 1924. g.

„Sudrabkalna“ šķērsgriezums pa AB; mērogs 1:1000.

„Sudrabkalns“ tiek saukta vieta Sēlpils pag., Pormaļu māju laukos. Māju saimnieks saucās Zilberbergs, no kam jādomā, ka starp šiem nosaukumiem ir kāda sakarība. Šis ir apvidum tipisks pilskalns un atrodas dažus simts metrus dienvidos Pormaļu mājām pašā lielceļa malā.

Pēc izskata „Sudrabkalns“ ir apaļš kalns stāvām malām un plakanu virsu. Plakuma augstums no apkārtējam plāvam 22—26 m. Tas drusku kumps un gandrīz apaļš. Nekādas ieejas vai uzejas nav ieraugāmas. Zeme — mālaina grants. Kalnam austrum pusē nesvarīgi postījumi, kas cēlušies no pasaules kara ierakumiem. Bez tam plakumā vēl izraknāta neliela bedre. Vispār, jāatzīst, ka kalns labi uzglabājies. Tas apaudzis sīkiem bērziņiem un ziemeļpusē bieziem krūmiem.

Mītņu kārtā Sudrabkalnā neredzēti dziļi un melna it īpaši gar plakuma malām. Melnzeme satur ļoti lielā vaļūmā senlietas, ogles un kaulus. Kalnā esot atrasti arī akmeņa

cirvji un kādi silītes veidīgi akmeņa daikti, bet tie pazuduši 1905. g., kad soda ekspedīcija nodedzinājusi Pormaļu mājas. Pārmeklējot Sudrabkalnā kurmu bedumus un nobrukumus, atradu māla trauku gabalus ar bedrišu rakstu. Nav neiespējams, ka Sudrabkalns bijis apdzīvots jau akmens laikmetā.

Kalna tuvumā ir kapenes, kuŗām senāk bijuši apkrauti apkārt lieli akmeņi. Akmeņi tagad esot aizvesti un izmūrēti, bet vieta palikusi neaizskārta.

Stāsta arī, ka kalna piekāvē pirms 10 gadiem atrasti divi dzelzs šķēpi un ka Jozefu māju zemē atraduši daudz krama priekšmetu.

Vispār, Sudrabkalns uzlūkojams kā viena no arhαιologiski svarīgām vietām.

Teika stāsta, ka Sudrabkalnā reiz baznīca apgriususi ar visiem ļaudīm. Jūnija un jūlija mēnešos, kad ieklausoties, varot dzirdēt,

ka zem kalna zvani dunot un ļaudis dziedot. Sudrabkalns reģistrēts v. Lōvis „Burgenlex.“ Citādu ziņu un aprakstu par šo vietu trūkst.

Apkārtnes plāns M. 1:100.000.

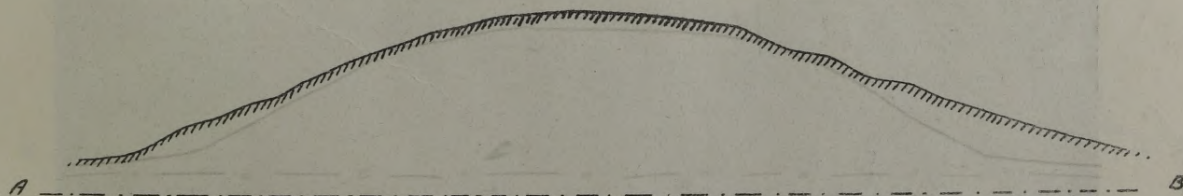
Pormaļu „Sudrabkalns“ no dienvidiem.

„Grūbeles kalns“ pie Gauzāniem (Pixtern)

56° 30' 45" — 4° 48' 10" no Pulkovas.

Uzmērojuma mērogs 1:1000; griezumu augstums = 1 m.; uzņemts 15. jūnijā 1924. g.

„Grūbeles kalna“ šķērsgrīzums pa A-B; mērogs 1:1000.

„Grūbeles kalna“ nosaukuma izcelšanās nezināma. Pats kalns atrodas Sunakstes pag. Kārļam Grinbergam piederošo Gauzānu māju robežās, 4 kilometrus ziemeļos Piksteres muižai.

Grūbeles kalns pēc izskata ir savrūps apaļš smilšu kalns, kuŗam noplacināta virsa. Kalna relatīvais augstums 34 m. Plakums vidū mazliet kumps. Redzams, ka zemes no plakuma kādreiz izdzītas uz viņa malām, lai panāktu stāvākas kalnmalas. Uzbedumu nav. Malas kalna rietumpusē no dabas stāvas, bet austrumpusē darinātas stāvāk trijām terasēm jeb riņām. Ieejas vietas nav uzrādāmas.

Postījumi redzami tikai kalna piekājē, kur atrodas pasaules kara ierakumi. Kalns nekad neesot ticis arts. Pašlaik tas apaudzis priežu mežu, mētrām un sūnām. Tik trūcīga auglība nenorāda uz pārāk spēcīgu trūdu kārtu, kas būtu uzkrājusies kā ilgākas kalna apdzīvošanas sekas.

Mītņu kārtā plakuma vidū apm. 0,25 m.

bieza un pēlēka. Austrummalā provē rakums zem šās pēlēkās smilts kārtas uzrādīja 2 m. dziļumā ogļainu zemes kārtu, bez kādiem citiem atradumiem. Nav dzirdēts, ka kalnā kādreiz kas būtu atrasts.

Arhαιoloģiski atradumi gan atrasti 1 km. attāļo Ķuzānu māju robežās. Tur pirms 30 gadiem klēti ceļot izrakti 2 kara cirvji.

No kalna plašas izredzes uz apkārtni ar iekoptām mājām. Kalnu lieto kā gaņības.

Teika pauž, ka kalnā kādreiz baznīca stāvējusi, kas kādā dienā esot nogrimusi.

Kalnu reģistrējis v. Lōvis, bet, liekas, kļūdaini kā *Greble* kalnu. Tāpat šim nosaukumam blakus zemjautājuma zīmes pievestais vārds „Blauberg?“ nezīmējas uz „Grūbeles“ kalnu, bet domājams uz „Zilo kalnu“ pie Piksteres, kuŗš aprakstīts

turpmāk. Citu kādu ziņu nav.

Grūbeles kalns ir Augšzemē sastopamiem pilskalniem tipisks, bet arhαιoloģiski maz apsološs.

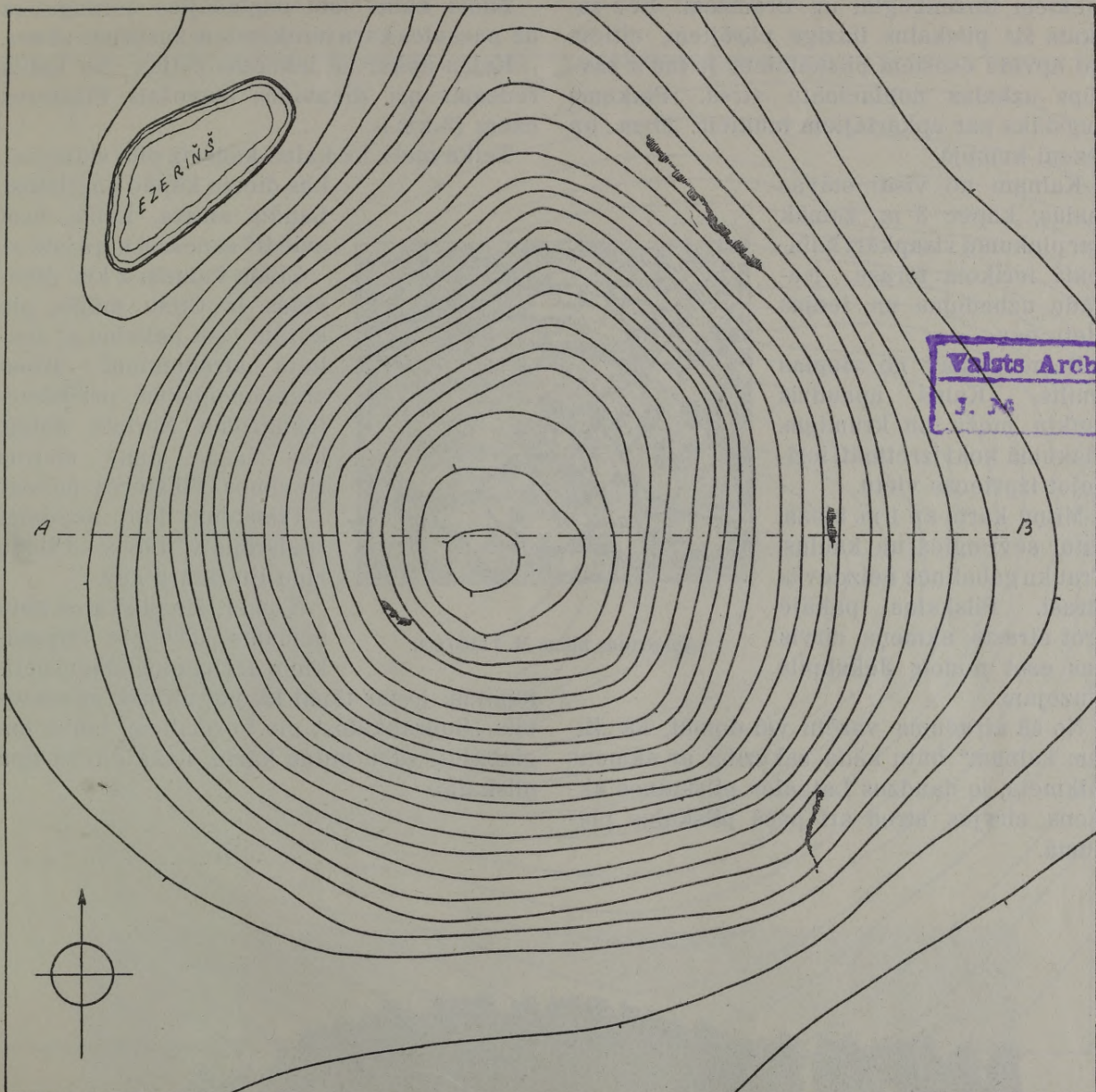
Apkārtnes plāns M. 1:100.000.

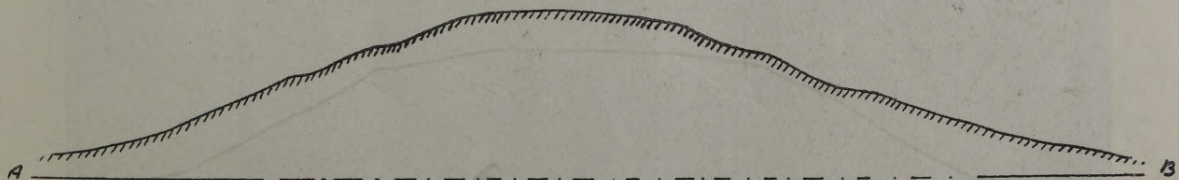
„Grūbeles kalns“ no dienvidiem.

„Zilais kalns“ pie Piksteres (Pixtern)

56° 28' 15" — 4° 46' 30" no Pulkovas.

Uzmērojuma mērogs 1:1000; griezumu augstums = 1 m.; uzmērots 16. jūnijā 1924. g.

„Zilā kalna“ šķērsriezums pa A-B; mērogs 1:1000.

„Zilais kalns“ stāv 0,25 klm. ziemeļ-austrumos Piksteres muižai un pieder Jaunsaimniekiem Rozenbeģim un Bremžam. Pēc izskata šis pilskalns līdzīgs pārējiem, citiem šai apvidū esošiem pilskalniem, jo tas ir savrūps uzkalns noplacinātu virsu. Plakums augstāks par apkārtējiem laukiem 20 m. un lēzeni kumpjš.

Kalnam ne visai stāvas malas, kāpēc 3 m. zemāk par plakumu visapkārt kalnmalā ierīkota terase. Nekādu uzbedumu un ieejas vietu nav.

Zeme sastāv no vieglas smilts. Kalns apaudzis jauktu mežu un krumiem. Plakumā koki izretināti ierīkojot izpriecas vietu.

Mītņu kārtā ap 1 m. bieza, satur sevī ogles un kaulus. Trauku gabaliņus neizdevās atrast. Pilskalna pakājē apot atrasts akmeņa cirvis kas esot nodots Jēkabpils muzejam.

No šā atraduma varētu vai domāt, ka „Zilam kalnam“ būtu kāda sakarība ar akmens laikmetu, jo daudz Latgales pilskalnus akmens cirvjus atrod arī pašā pilskalna plakumā.

Kalna ziemeļ-rietumu piekājē neliels akacis, domājams, rakts.

Zilais kalns labi uzglabājies neraugoties uz pasaules kara ierakumiem austrumu sānos.

Kalna apkārtnē iekoptas mājas. No kalna redzams arī dienvidos stāvošais Piksteres ezers (3 km.)

Teika melš, ka kalnā kādreiz pils stāvējusi, kas diezin kāpēc nogrimusi. Ļaudis stāsta, kalnu esot zviedri sanesuši kara laikos.

Zilam kalnam 2 km. dienvidos ir Ciršu mājās, pie kuņām esot pakalns ar senlietu atradumiem. Tāpat arheoloģiskus priekšmetus atrodot Norietu kalnā, kas dažus simts metrus rietumos Piksteres muižai.

Pilskalnu ļoti nepilnīgi reģistrējis v. Lōvis. Citādu ziņu literatūrā nav.

Tomēr, šis pilskalns būtu nemams vērā pie turpmākiem arheoloģiskiem pētījumiem, jo tas tāpat kā jau pirmāk aprakstītais „Sudrabkalns“ pie Pormaliem, labāk uzglabājuši savu mītņu kārtu, nekā citi šā tipa pilskalni.

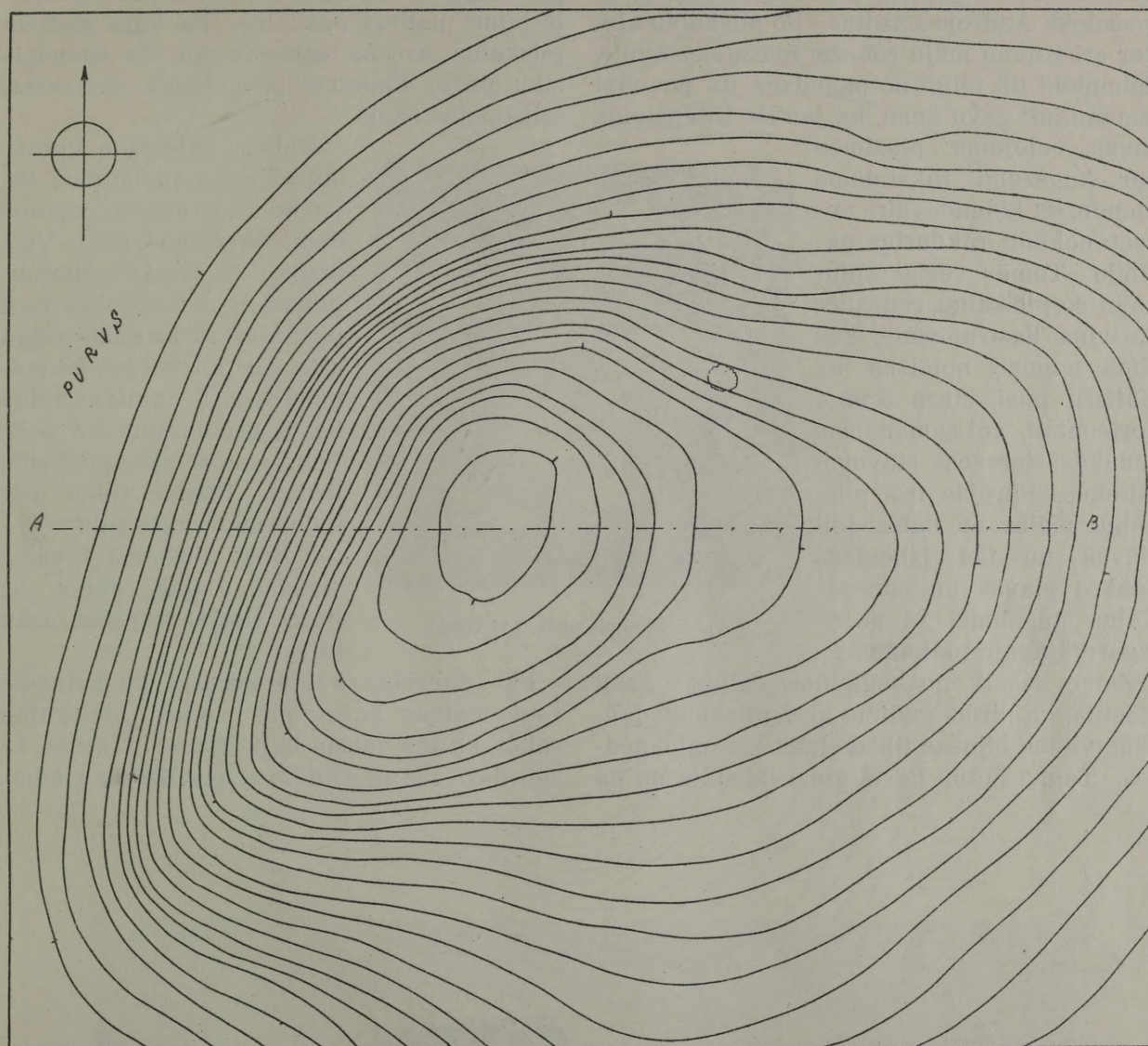
Apkārtnes plāns M. 1:100.000.

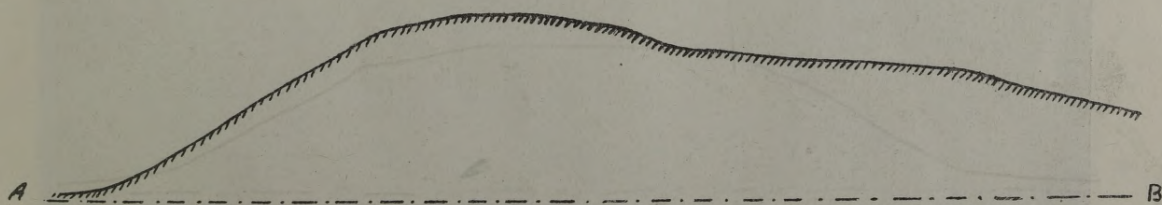
Piksteres „Zilais kalns“ no rietumiem.

„Pilskalns“ pie Maizīšiem (Ewalden)

56° 26' 35" — 4° 44' 5" no Pulkovas.

Uzmērojuma mērogs 1:1000; griezumu augstums = 1 m.; uzņemts 17. jūnijā 1924. g.

Maizīšu „Pilkalna“ šķērsriezums pa A-B; mērogs 1:1000.

Vienu kilometru austrumos Piksteres ezeram, tikpat tālu no augstā Sperjāņu kalna, ir kāds Augšzemei raksturīgs „Pilskalns“. Viņš atrodas Varenbrokas Maizišu māju zemē, kuŗas īpašnieks Andrejs Lazdiņš. Šo pilskalnu aizķer arī Kīlāņu māju robeža, īpašnieks Avots. Saimnieki tik citīgi no paaudzes uz paaudzi izmantojuši savu zemi, ka jau Dr. Bilensteins savās ceļojumu piezīmēs par Augšzemi rakstīdams piemin, ka kalnam vairs neesot nekādu rokdarbu pazīmju. Tomēr vērīgi aplūkojot šo pilskalnu, redzams, ka viņa austrummalā, kas slīpā nogazē nolaižas uz Maizišu pusi, starp 3 un 4 horicontali, vēl samanāmas senākās terases stāvuma atliekas. Pārējās trīs pilskalna malas no dabas ļoti stāvas un tās izbeidzas apakšā pļāvās un sūnēklī. Kalna augstums 24 m. ar iegareni apaļu plakumu.

Zeme sastāv no mālainas smilts. Arāji stāstīja, ka pirms gadiem arot, pilskalnā daudzas vietas bijušas tik melnas kā ogļu bedres. Tagad mitņu kārtā gluzi izjaukta un pa

retam atrod tikai sikas trauku lauskas un oglītes. Daži trauku gabaliņi atvesti Rīgā un novietoti vēsturiskā muzejā. Viņi ir vienīgais pierādījums, ka šī, par pilskalnu dēvētā vieta, ir bijusi patiesi pilskalns. Pa kuŗa gadiem pilskalna aršana atmesta un tas apaudzis sīku mežu. Plakuma ziemeļmalā aug resns, teiksmains ozols.

Apkārtnes plāns M. 1:100.000.

Maizišu pilskalnu aprakstījis kā jau pieminēts, Bilensteins. (Reizeskizzen aus dem Oberlande, 578). Viņš atzīmē kā vienīgo pierādījumu tam, ka šī vieta esot pilskalns, to, ka kalns tiekot arts. Tas nozīmējot, ka kalnam bijusi auglīga mitņu kārtā. Citādu ziņu un pētījumu par Maizišu pilskalnu trūkst. Stāsta teiku par kalnā nogrimušu pili.

Turpat pilskalna tuvumā atrodas Zaļais kalns, uz kuŗa senāk kapsēta esot bijusi.

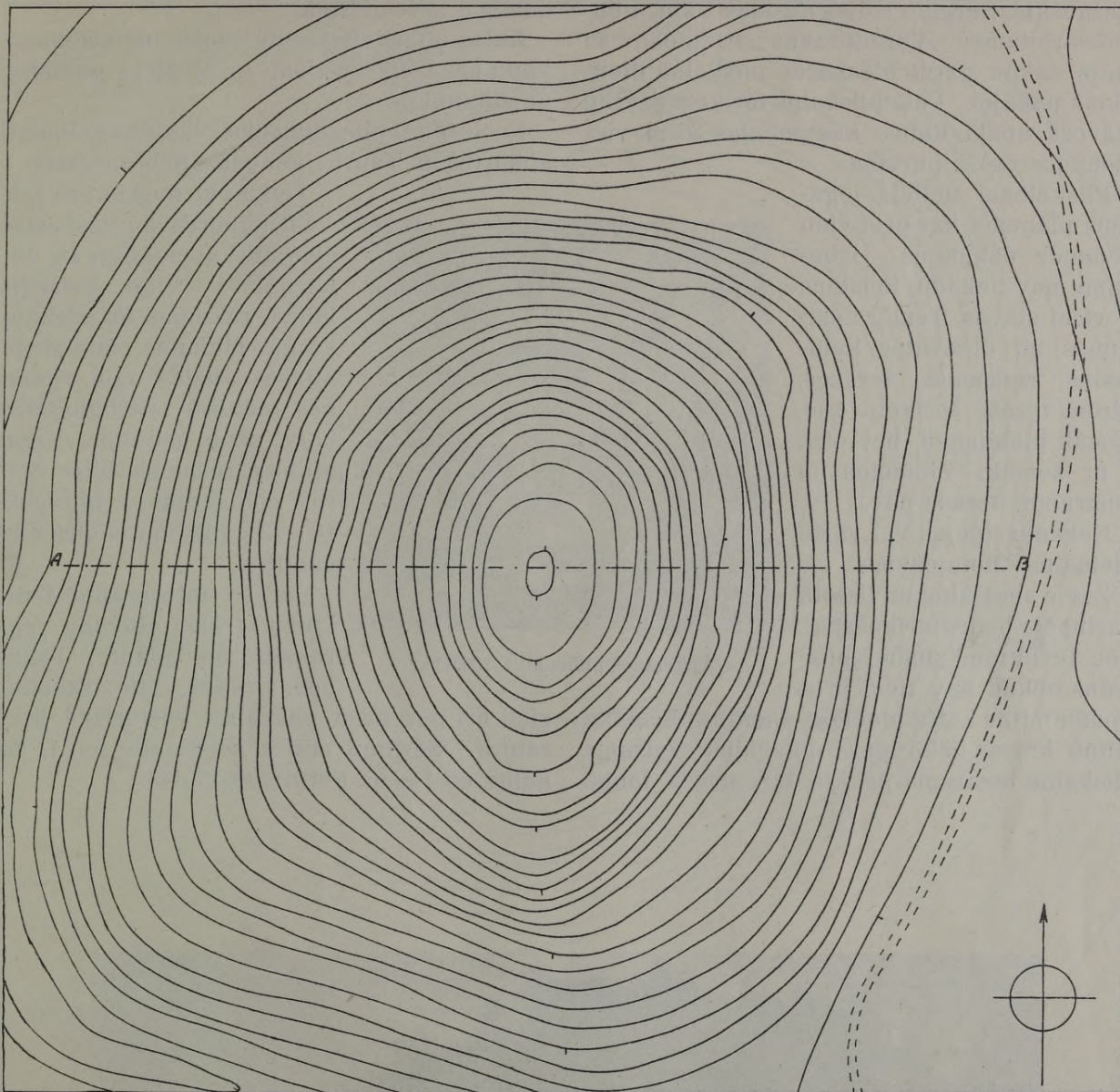
Par Sperjāņu kalnu stāstīja, ka kalngalā esot melnas sadzīvotas vietas. Lietpratēji sakot, ka tās neesot ogļu bedres. Varbūt, ka šeit darišana ar kādām senām dzīves vietām.

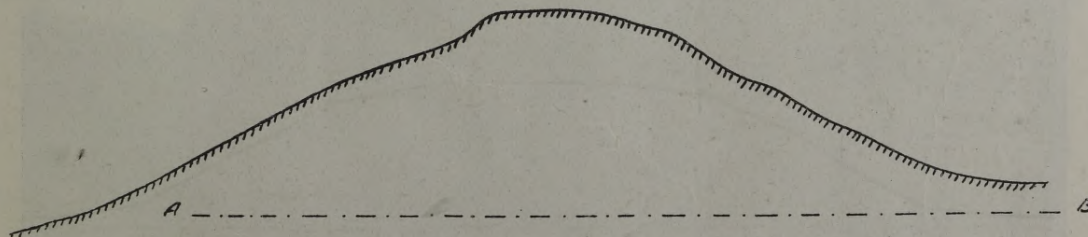
Maizišu „Pilskalns“ no ziemeļiem.

„Pilskalns“ pie Sērpiņiem (Wahrenbrock)

56° 24' 40" — 4° 48' no Pulkovas.

Uzmērojuma mērogs 1:1000; griezumu augstums = 1 m.; uzmērots 16. jūnijā 1924. g.

Sērpiņu „Pilskalna“ šķērsgriezums pa A-B; mērogs 1:1000.

„Pilskalns“ pie Vārenbrokas Pilzemnieku mājām Sērpiņu māju zemē, īpašnieks Brencis Rešauskis. Sērpiņu mājas atrodas 1 km. dienvidus-rietumos Vārenbrokas baznīcai, šo māju sakņu dārzi pieskaras pilskalna dienvidus pakājei. Pats pilskalns ierīkots savrūp stāvošā apaļā kalnā, kas paceļas 36 m. virs ziemeļos esošā purviņa.

Pilskalnam neliels iega-rens plakums, kas pret vidu nedaudz uzkumpis. Uzbedumu nav nekādu, jo malas ir visai stāvas. Tomēr austrumos un dienvidos kalnmalās redzamas terases. Pirmā terase ierīkota 4 m. zemāk plakumam, bet otrā 9 m. zemāk. Ziemeļos un austrumos terašu nav.

Nekādas ieejas vai vārtu vietas nav noteicamas.

Zeme smilšaina un lietota kartupeļu bedru ierīkošanai. Pēc ievāktām ziņām, pilskalns nekad nav ticis arts.

Tomēr mītņu kārta niecīga. Daudz spēcīgāka mītņu kārta, nekā pašā pilskalnā redzama pilskalna austruma pakājē, tur uzartā laukā

redzami melni laukumi, kuŗos atrod pirmatnīgu trauku druskas. Paraugi no šiem atradumiem atvesti Rīgā.

Kalns apaudzis jauktu mežu un krūmiem. Plakumā koki izretināti un to lieto ganībām un šūpotnēm.

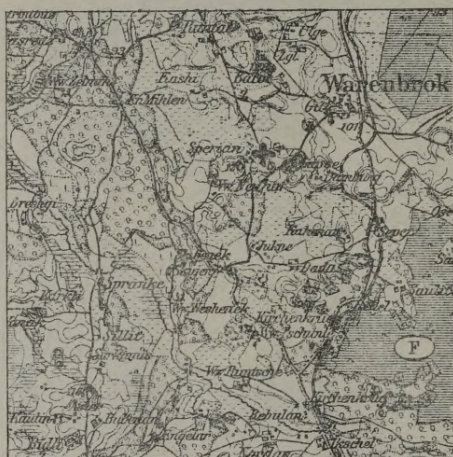
No Sērpiņu pilskalna plašs skats uz kalnaino apkārtni un Taurkalnes plašajiem mežiem.

Teika par nogrimušu pili.

Pilskalnu savā Augšzemes ceļojumā apmeklējis Dr. Bīlensteins. Viņš izdarījis kalnā rakumus un atradis, ka gar plakuma malu rindā bijušas apaļas ogļu vietas, kas cēlušās pārogļojoties koka sētas mietiem. Ogļu atlieku resnums bijis četras collas un to attālums 10—12 collas no centra līdz centram.

Par šo interesanto izrakumu trūkst tuvāku aprakstu un plānu. Tāpat nav nekādu citu rakstītu

ziņu arī par pašu pilskalnu vēsturiskā literatūrā. Sērpiņu mājas saimnieks teica, ka kalnā esot senā Sērpils stāvējusi.

Apkārtnes plāns M. 1:100.000.

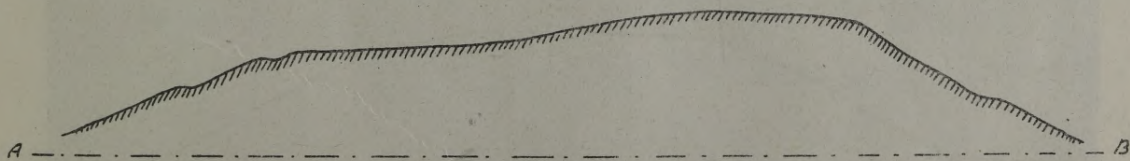
Sērpiņu „Pilskalns“ no austrumiem.

„Lielais Pilskalns“ pie Kūļiem (Alt-Saucken)

56° 19' 43" — 4° 48' 25" no Pulkovas.

Uzmērojuma mērogs 1:1000: griezumū augstums = 1. m.; uzmērots 19. jūnijā 1924. g.

„Lielā Pilskalna“ šķērsgrīzums pa A-B; mērogs 1:1000.

Šo pilskalnu dēvē par „Lielo pilskalnu“, jo dažus simts soļus rietumos tam atrodas kāds no dabas paaugsts kalns dēvēts „Mazais Pilskalns“. Mazais pilskalns nav nekāds pilskalns šā vārda īstā nozīmē, jo trūkst tam kautkādu mākslīgu rakumu un mītņu kārtas.

Lielais pilskalns atrodas Saukas Lielkūliņu māju robežās un pieder Pēterim Bunduliņam. Kalns jau pa gabalu redzams, jo viņš ir augstākā vieta savā apkārtnē. Sava augstuma dēļ tas izlietots ka trigonometriska signāls un uz tā uzcelta bāka.

Šis pilskalns izveidots no savrūpa apaļa kalna, kura virsotne 34 m. augstāka par apkārtējām pļavām. Plašā piekāje izmantota druvām un ganībām. Kalnmalas ļoti stāvas un bez tam vēl apraktas visapkārt divām terasēm.

Pilskalna plakums nevienāds cilnī un gaŗens formā. Rietumu gals plakumam 5 m. augstāks par dienvidus galu, kurš tikai 20 m. plats un varbūt noderējis ieejai pilskalnā.

Pilskalns samērā labi uzglabājies. 1921. g. šeit rakuši Jēkabmiesta skolēni un kalna īpašnieks viņu rakumus nolīdzinājis.

Stāsta itkā plakums senāk būtot arts, tomēr aršanas sekas nav novērojamas.

Pilskalna ziemeļpuse apaugusi biezu mežu, bet plakums un dienvidus puse zaļu zāli.

Mītņu kārtā kalngalā plāna, bet gar plakuma malām top biežāka. Melnajā zemē atrod nevirpātu trauku lauskas, ogles un kaulus.

Nekādu teiku par šo pilskalnu nevarēju vairs saklausīt. Bīlensteins 1882. g. tomēr, uzrakstījis, ka Kūliņu pilskalnā baznīca un pils nogrimusi. Palikušā skursteni redzēta bāla princese zem kalna sēžam ar melnu suni pie kājām.

Apkārtnē vairāki senkapi — pie Galvanu mājām, (Liepas kalniņš) Kalnadedļu mājām u. c.

Tuvumā esošo „Mazo pilskalnu“ Bīlensteins tura par varbūtēju kulta vietu. Tomēr šām domām nav ne mazāko pamatu.

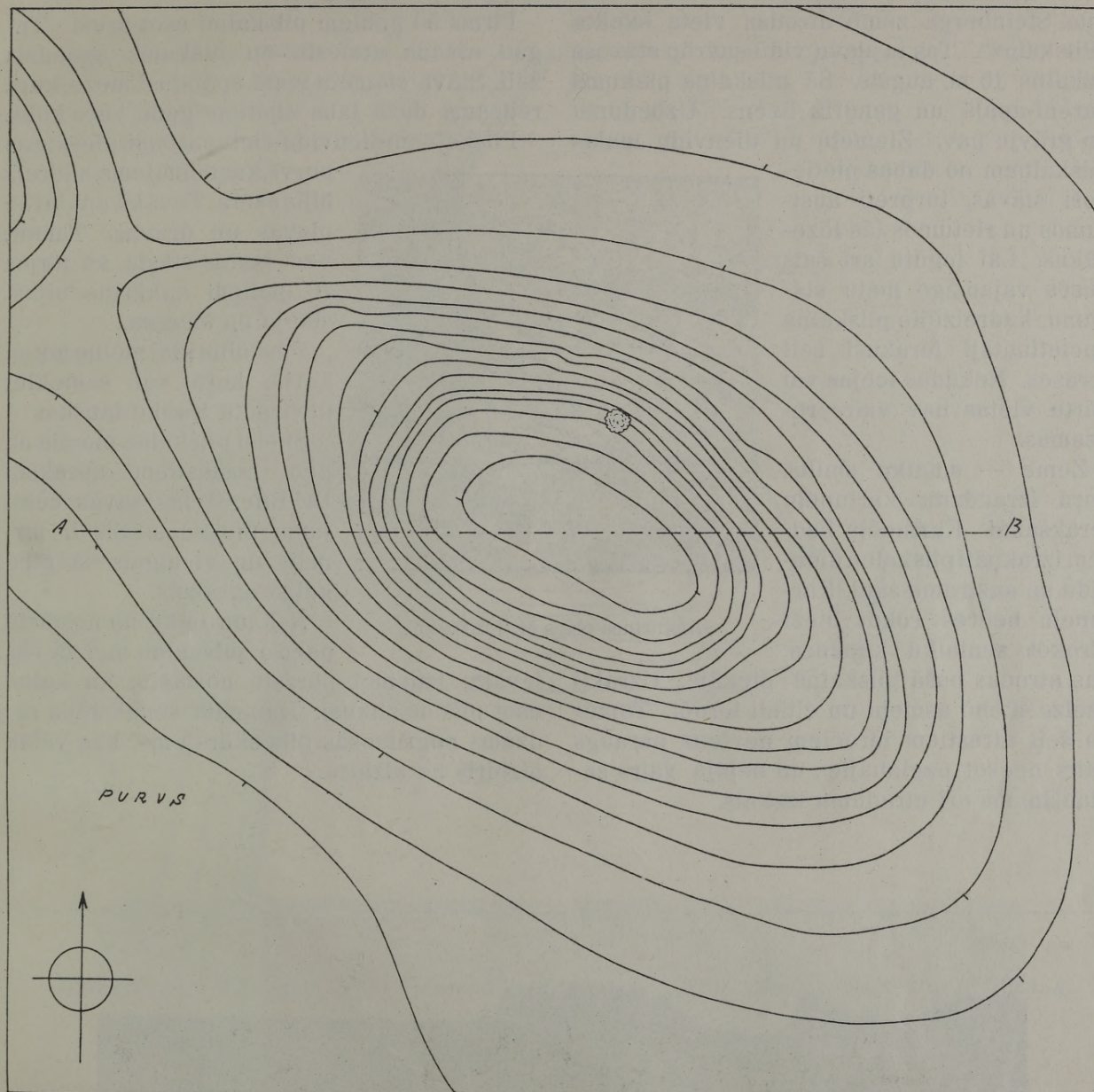
Apkārtnes plāns M. 1:100.000.

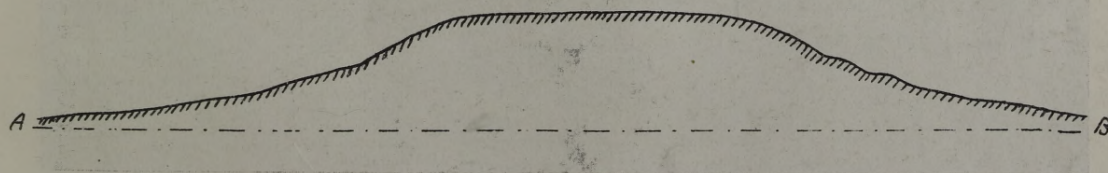
Kūliņu „Pilskalns“ no austrumiem.

„Pilskalns“ pie Skosām (Alt-Saucken)

56° 15' 40" — 4° 57' 35" no Pulkovas.

Uzmērojuma mērogs 1:1000; griezumū augstums = 1 m.; uz mērots 22. jūnijā 1924. g.

Skosu „Pilskalna“ šķērsgriezums pa A-B; mērogs 1:1000.

4. km. dienvidu rietumu virzienā no Saukas ezera rietuma gala skaitot, lielceļa malā atrodas Skosu mājas. Šo māju austrumos, Mārtiņa Steinberga zemē atrodas vieta saukta „Pilskalns“. Tas ir pļavu vidū savrup stāvošs uzkalns 15 m. augsts. Šā pilskalna plakums garenī-apaļš un gandrīz lizens. Uzbedumu un grāvju nav. Ziemeļu un dienvidu malas pilskalam no dabas pietiekoši stāvas, turpreti austrumos un rietumos tās lēzenākas. Lai iegūtu arī šais pusēs vajadzīgo malu stāvumu, kādreizējie pilskalna apcietinātāji ierakuši šeit terases. Nekādas ieejas vai vārtu vietas nav vairs redzamas.

Zeme — smalka smilts, kuŗa izraudzīta kartupeļu ierakšanai. Kartupeļu bedrēm izraknāti pilskalna dienvidu un austrumu sāni. Kartupeļu bedres rokot bieži atrokot senlaiku kapenes, kas atrodas pašā pilskalna piekājē. Uzrakti dzelzs šķepu asmeņi un citādi ieroči. Tomēr no šeit atrastiem ieročiem neviens paraugs vairs neesot uzglabājies un nebija vairs saklaušināms arī atradumu izskats.

Tāpat pilskalna piekājē atrasti vairāki akmens cirvji, no kuŗiem daži iegūti muzejam, bet parējie nozaudēti.

Pirms 50 gadiem pilskalnu esot aruši. Tagad aršana atmesta un plakums apaudzis zāli. Stāvā ziemeļu mala apaugusi mežu, kuŗā redzams dažš labs simtiem gadu vecs koks.

Pilskalam dienvidu-rietumu pusē pieskaras

purvs, kas domājams, kādreiz bijis ezers. Tuvākā apkārtnē pļavas un druvas. Tomēr, veci ļaudis stāsta, ka pirms 70 gadiem apkārtnē bijusi slapja un staigna.

Pilskalnu klāj melna mītnu kārtā, kuŗā var sameklēt nevirpātu trauku lauskas.

Skosu pilskalnu piemin un pēc nostāstiem apraksta Dr. Bilensteins savās ceļojumu piezīmēs. Šis ir pirmais un vienīgais šā pilskalna apraksts.

Nekādu teiku un nostāstu par šo pilskalnu neizdevās ievākt, izņemot parasto nostāstu, ka kalnā esot pils noslikusi. Kalngalā senak bijis redzams nogrimušās pils skurstenis, kas vēlāk aizbiris un aizarts.

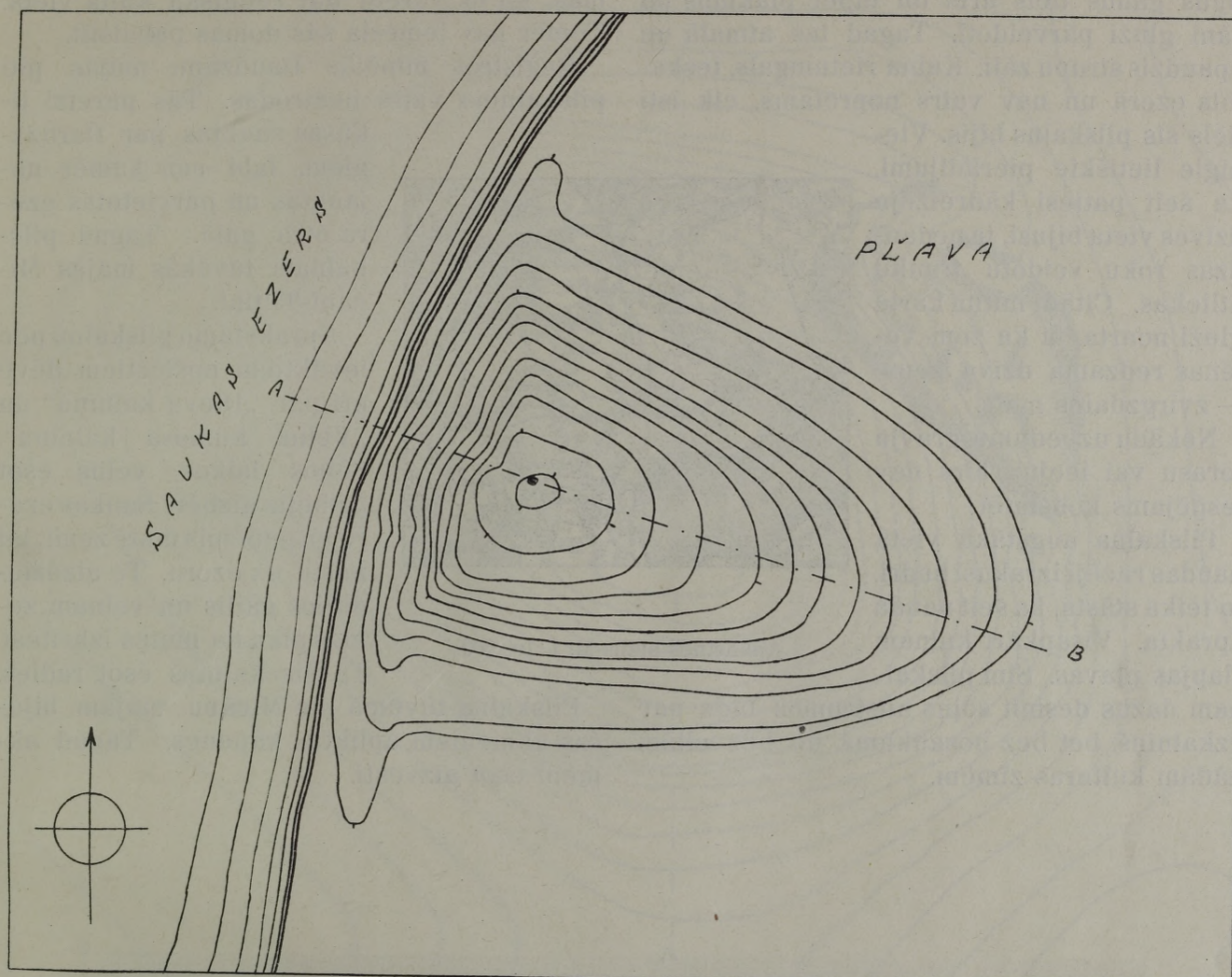
Apkārtne plāns M. 1:100.000.

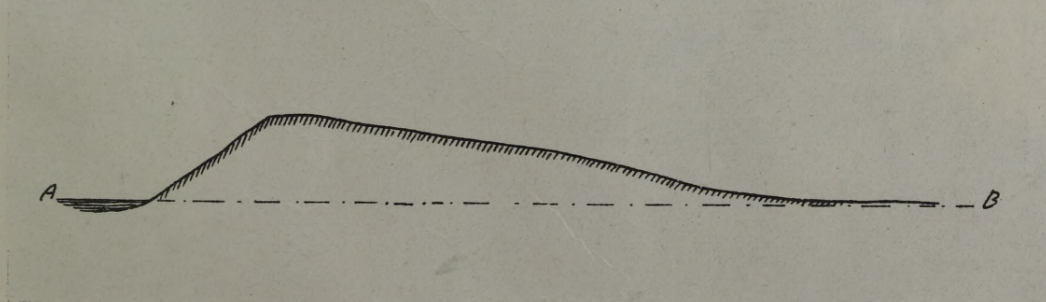
Skosu „Pilskalns“ no ziemeļiem.

„Pilskalns“ pie Saukas ezera (Alt-Saucken)

56° 15' 10" — 4° 49' 5" no Pulkovas.

Uzmērojuma mērogs 1:1000; griezumu augstums = 1 m.; uzmērots 20. jūnijā 1924. g.

Saukas ezera Pilskalna šķērsriezums pa A-B; mērogs 1:1000.

„Pilskalns“ Saukas pagastā, Saukas ezera austrumgalā, Gribtānu māju robežās. Tas irniecīgs, 11 m. augsts uzkalniņš, kuŗa pirmatnīgais izskats vairs nav nosakāms. Pilskalns ilgus gadus ticis arts un tāpēc plakums un sāni gluži pārveidoti. Tagad tas atmatā un apaudzis strupu zālī. Kalna rietumgals, ieskalots ezerā un nav vairs noprotams, cik īsti liels šis pilskalns bijis. Vienīgie lietišķie pierādījumi, ka šeit patiesi kādreizēja dzīves vieta bijusi, ir nedaudzās roku veidotu trauku atliekas. Citādi mītņu kārtā gluži noarta, tā ka zem velēnas redzama dzīva zeme — zvirgzdains māls.

Nekādu uzbedumu, gravju terasu vai ieeju vairs nav iespējams konstatēt.

Pilskalna augstākā vietā naudas racēji izrakuši bedri, jo teika stāsta, ka šeit nauda aprakta. Visapkārt kalnam slapjas pļavas. Šim pilskalnam dažus desmit soļus austrumos tāds pat uzkalniņš, bet bez nosaukuma un bez citām kādām kulturas zīmēm.

Šo pilskalniņu pēc nostāstiem diezgan sīki apraksta Bilensteins savās ceļojumu piezīmēs. Pats viņš šo vietu nav apmeklējis.

Par tuvumā esošo uzkalniņu tas izteic domas, ka tā varētu būt reliģiskā kulta vieta. Tomēr nav iemesla šās domas pabalstīt.

Registros minētās Daudzānu mājas pie pilskalniņa vairs neatrodas. Tās pareizi tikušas sauktas par Dardzāniem, labi sen kamēr nojauktas un parvietotas ezera otrā galā. Tagad pilskalnam tuvākās mājas Micāni-Tiltiņi.

Aprakstāmo pilskalnu pēc ievāktiem nostāstiem dēvē arī par „Dieva kalniņu“ un „Velna kumosa kalniņu“. Senos laikos velns esot gribējis aizbērt Saukas ezeru un paņēmis mutē zemi, lai nestu uz ezeru. Te aizdziedājies gailis un velnam zemes pika no mutes izkritusi. Tā šis kalniņš esot radies.

Pilskalna tuvumā pie Micānu mājām bijušas akmeņiem apliktas kapenes. Tagad akmeni esot aizvesti.

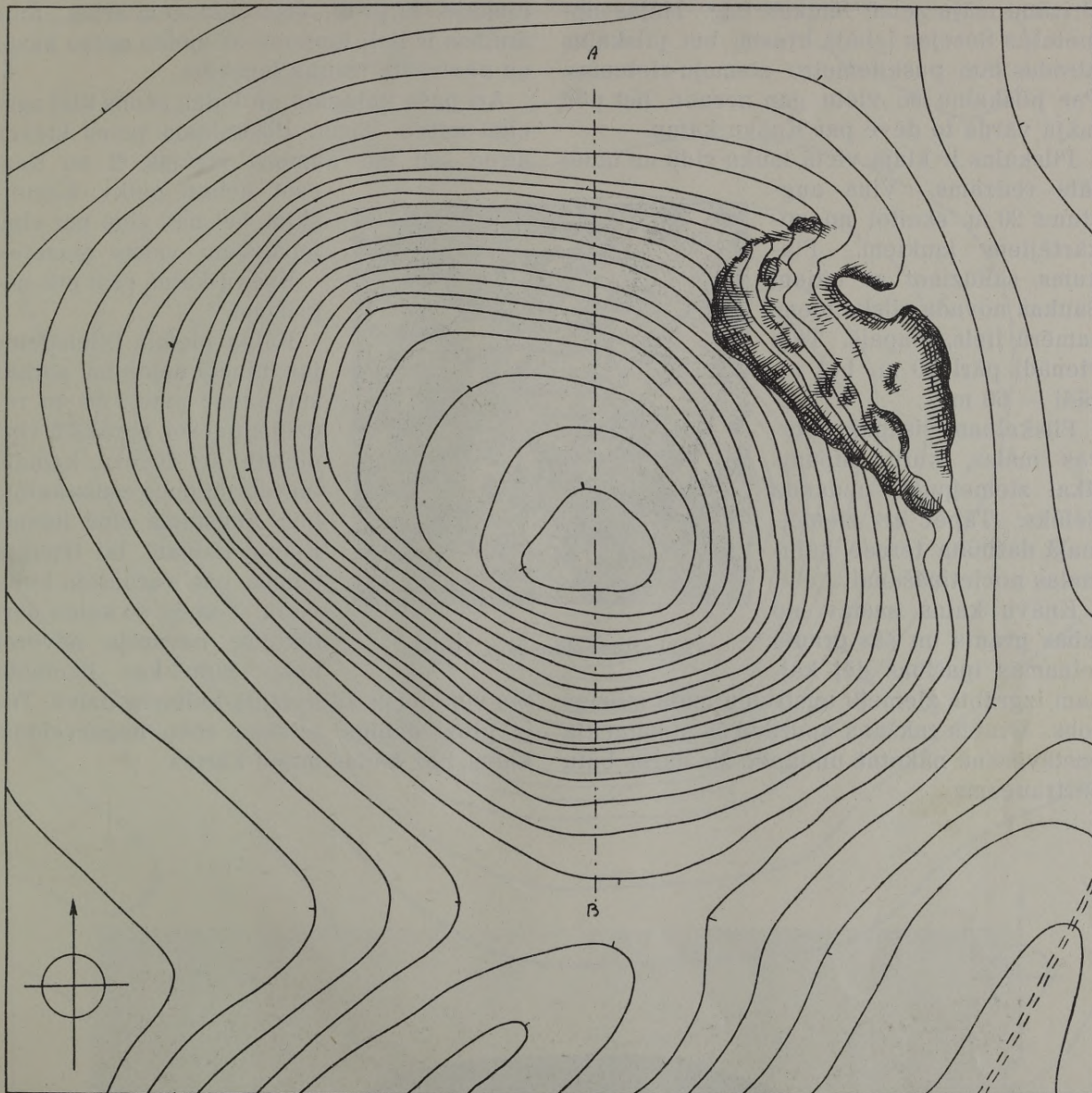
Apkārtnes plāns M. 1:100.000.

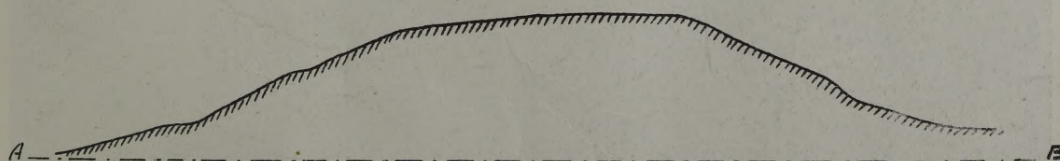
Saukas ezera „Pilskalns“ no dienvidiem.

„Kņāvu kalns“ pie Kņāviem (Neu-Saucken)

56° 13' 30" — 4° 48' no Pulkovas.

Uzmērojuma mērogs 1:1000; griezumu augstums = 1 m.; uzmērots 21. jūnijā 1924. g.

„Kņāvu kalna“ šķērsriezums pa A-B; mērogs 1:1000.

Viens no skaistākiem un tālu pazīstamiem pilskalniem ir apcietināta vieta Kņāvu un Drizānu māju zemē Saukas pag. Mājas apmetušās Susejas labajā krastā, bet pilskalns atrodas tām puskilometru ziemeļu-rietumos. Par pilskalnu šo vietu gan nesauc, bet pēc māju vārda to dēvē par Kņāvu kalnu.

Pilskalns ir klajā vietā lauku vidū un tādēļ tālu redzams. Viņa augstums 20 m. skaitot no apkārtējiem laukiem. Plakums, salīdzinot ar citiem Saukas novada pilskalniem, samērā liels, ieapaļš. Tam vienādi pāri 40 m., bet otrādi — 60 m.

Pilskalnam visapkārt stāvas malas, kuŗu slīpums tikai ziemeļpusē nedaudz lielāks. Tāpēc arī ziemeļmalā darināta terase kalnmalas nocietināšanai.

Kņāvu kalns sastāv no labas grants un šās grants teicamās īpašības dēļ kalnam izgrābts ziemeļu austrumu malā milzīgs robs. Grants rakšana apdraud šā pieminekļa pastāvēšanu nākotnē un tāpēc šis darbs būtu pārtraucams.

Kalna virsa pirms 50 g. esot arta. Tomēr, kalnā labība izkalstot un aršana pārtraukta. Piekāje, turpreti, visa stāv zem arkla. Šaīs arumos ir lieli laukumi ar melnu mītņu kārtu un nevīrpātu trauku lauskām.

Arī pašu kalngalu un kalna sānus klāj spēcīga mītņu kārtā. Pilskalnam tuvos laukos atrod šad tad akmens cirvjus, 2 no tiem esot nodoti pulkv. Kaminškim, bet nav ziņu par viņu ienākšanu valsts muzejos.

Kņāvu kalnā esot pils no-grimusi.

Kalnu piemin Bilensteins jau minētā ceļojumu aprakstā, tomēr pats viņš to redzējis neesot, aprakstā viņš piemin arī Kņāvu kalnam turpat rietumos esošo kalnu, kuŗš augstuma ziņā līdzīgs Kņāvu kalnam, lai izteiktu domas par varbūtēju kulta vietu. Tomēr, šo kalnu pārlūkojot, nevarēja novērot neko tādu kas liecinātu

par viņa lomu kādreizējā kulturas dzīvē. Tas ir gluži dabīgs, cilvēka roku nepārveidots kalns, bez kādas mītņu kārtas.

Apkārtnes plāns M. 1:100.000.

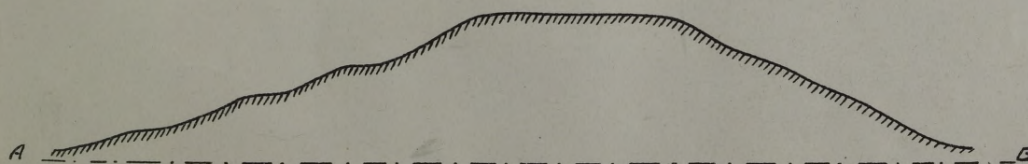
„Kņāvu kalns“ no rietumiem.

„Mārgas kalns“ pie Ziemeļiem (Ilzenberg)

56° 10' 30" — 4° 51' 25" no Pulkovas.

Uzmērojuma mērogs 1:1000; griezumū augstums = 1 m.; uzmērots 24. jūnijā 1924. g.

„Mārgas kalna“ šķērsgriezums pa A-B; mērogs 1:1000.

Mārgas kalns, arī Meitas kalns, atrodas Su-
sejas pag. ziemeļu malas robežās, īpašnieki
— Bičoļa mantnieki.

Pēc sava izskata šis pilskalns līdzīgs pārē-
jiem citiem šā apvida pilskalniem, jo tas ir
savrup stāvošs apaļš kalns zemā vietā. No
savas spkārtnes tas izceļas 21 m. augstu.
Kalna malas no dabas ļoti stāvas, izņemot
rietumpusi, kur mala lēze-
nāka. Šai malā ietaisītas
terases, kas labi uzgiabāju-
šas savu izskatu.

Kalna plakums apaļš un
līdzens 30 m. caurmērā.
Tas apaudzis strupu zāli un
nelieliem retiem kociņiem.
Zeme — zvirgzdi.

Mītņu kārtā ne visai dziļa.
Tā satur daudz trauku ga-
balu kas nav ar virpām da-
rināti. Arī ap kalnu esošos
tīrumos ir dziļa mītņu kārtā
ar trauku lauskām, starp
kuņām atrodas arī vērpjamie
skriemeļi.

Kalnam nekādu sevišķu postījumu nav, ja
neievērotas pamet Valsts vēsturiskā muzejā
esošas ziņas. Tur pie kādām izstādītām rotu
lietām atrodas uzraksts, ka vasarā, 1895.
gadā Mārgas kalnā Elkšņu (?) pagastā tās

uzraktas kartupeļu dobi rokot. Virs tām
bijis piecas kārtas akmeņa bruģis. Izlaustie
akmeņi esot bijuši vesela kubikass. Atrasts
arī galvas kauss un citi kauli.

Tomēr, jānoskaidro, vai šīs ziņas neattiecas
uz austrumos esošo *Garo kalnu*, kuņā glabāti
kartupeļi un atrasti senkapi.

Mārgas kalnu lieto ganībām un Jāņu uguns-
kuriem, jo no šejienes tālš
skats uz Saukas augstieni,
Ormaņkalnu un ezeriem.

Pie kalnam 2 klm. zieme-
ļos esošā Meņaukas ezera
redzami akmeņiem aplikti
senkapi. Puskilometru dien-
vidos Mārgas kalnam kāds
cits pilskalns dēvēts Stu-
peļu kalns.

Mārgas kalns savu no-
saukumu dabūjis no kādas
teikas, kuņā pauž, ka šai
kalnā „Svētai mārgai“ bijis
uguns jāuzturot dienu un
nakti. Reiz svētai mārgai
piedzimis bērns un viņa kopā

ar savu bērnu kalnā sadedzināta.

Mārgas kalnu apraksta Dr. Bilensteins kā
upuru vietu, vadīts no domas ka pilskalna
tuvumā vajagot būt arī kulta vietai. (Mārga
ir senu senējs nosaukums meitai).

Apkārtnes plāns M. 1:100.000.

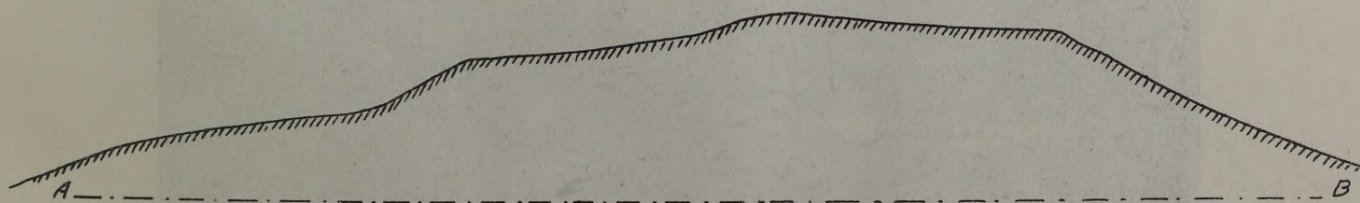

„Mārgas kalns“ no dienvidiem.

„Stupeļu kalns“ pie Kaln-Stupeļiem (Ilzenberg)
56° 10' 15" — 4° 51' 40" no Pulkovas.

Uzmērojuma mērogs 1:1000; griezumu augstums = 1 m.; uzmērots 23. jūnijā 1924. g.

Stupeļu kalna šķērsgriezums pa A-B; mērogs 1:1000.

„Stupeļu kalns“ Susejas Kalnstupeļu māju zemē, īpašnieks Ed. Talents. Savrūp stāvošs 30 m. augsts kalns rietumos mājai. Šo kalnu Dr. Bilensteins apraksta sekoši: „Pa kreisi ceļam, kas ved uz Ilzes muižu, izceļas no sīkiem pakalniem podiņa veidīgais Stupļa kalns 100' augstu un jau notālēm manifestējas kā pilskalns. Ar lielu likumu kalnam nākas tuvoties caur Stupļu mājām. Tam tikai ziemeļpuse apaugusi krūmiem un retiemi kokiem. Piekājei apkārt 600 soļu, bet senāk šis skaitlis bijis mazāks, jo kalna malām apakšas pa daļai tiek artas. Kalna piekājes rietumos guļ milzīgs akmens. Kalna uzejas no visām pusēm vienlīdz stāvas un augstas. Tāpēc kalnam nav vajadzīgi uzbedumi un grāvji un tie nav arī atrodami. Plakums kuram apkārt 200 soļu, garumā 92 soļi, platumā 60 soļu, nav gluži līdzens, bet ar uzkalnu viduci. Skolotājs K. no Ilzes muižas gaidīja mūs kalngalā ar dažiem skolēniem, tā kā varējām kaut cik parakties. Mītņu kārta, sastāvoša no melnas zvirgzdaines zemes, sajaukta oglēm, pelniem un kaulu gabaliņiem divu pēdu biezumā pārklāja visu plakumu. Bez mēslošanas šī zeme

Apkārtnes plāns M. 1:100.000.

jo projām dod labu ražu. Zem melnās zvirgzdaines kārtas piepeši redzams dzeltens māls. Daļa mītņu kārtas, liekas, arot nobirusi pāri plakuma malām, jo arī tur to atrod. Ar arklu nereti sacentušies mantrači. Atrodot „riņķus ar pakariņiem“, „bronzas krustiņus“, „dažādus pulkstenišus un kankulišus“, „karolītes“, krušu sagtes un sprādzes. Arī „roku riņķi“ un „valdnieku kronis“ esot atrasti... Kalns pie apkārtejiem iedzīvotājiem tiek lielā cieņā turēts. Jāņos ļaudis sapulcējas viņā ligot un ugunis kurt. Vecas sievas šeit vēl zin daudz dziesmu un pasaku, kuŗus stāsta garajos ziemas vakaros“...

Tālāk Bilensteins uzrakstījis divos variantos garu teiku, kuŗu vēl tagad dzirdēju stāstam par Stupeļu kalnu: Kalnā nogrimusi pils. Pilī krēsļā sēžot jaunava; reiz pa kalngalā esošo caurumu iekritis apakšzemē

suns, kuŗu uzmeklēt devies suņu puisis. Jaunava tam teikusi, ka pēc gadiem pils celšoties augšup. (615. lap. p.).

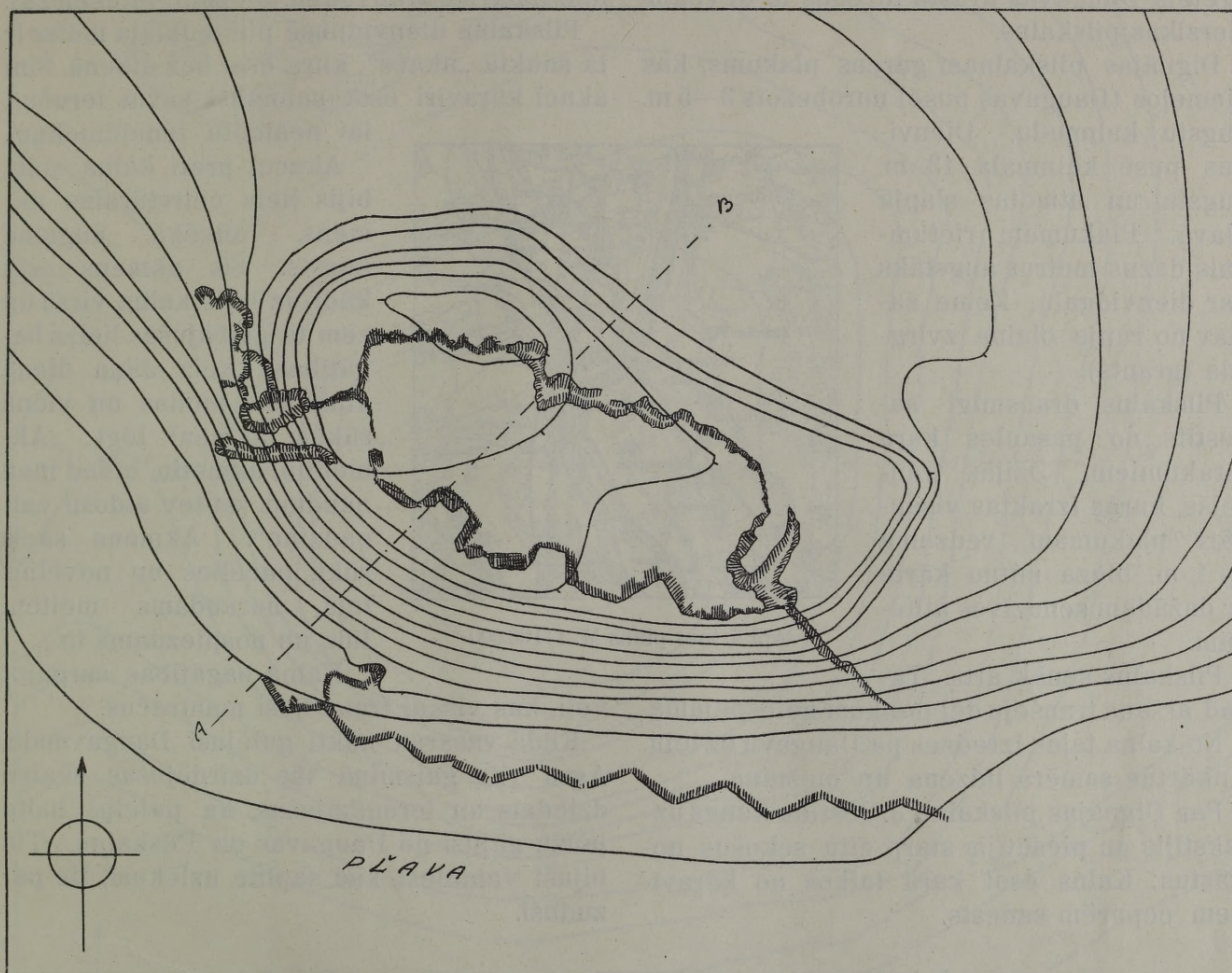
Pie šā apraksta piebilstams, ka ziņas par atrastām senlietām zīmējas uz kalna austrumu pakājē esošām rindu kapenēm. Akmeņi izbūvēti, bet kapeņu inventars vēl vesels.

Pie šā apraksta piebilstams, ka ziņas par atrastām senlietām zīmējas uz kalna austrumu pakājē esošām rindu kapenēm. Akmeņi izbūvēti, bet kapeņu inventars vēl vesels.

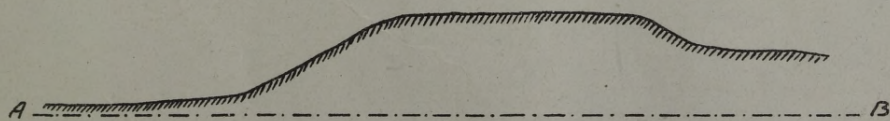

„Stupeļu kalns“ no ziemeļiem.

„Pilskalns“ Dignājā (Dubena)
56° 16' 30" — 4° 8' 50" no Pulkovas.

Uzmērojuma mērogs 1:1000; griezumu augstums = 1 m.; uzņēmots 7. augustā 1924. g.

Dignājas pilskalna šķērsgrīzums pa A-B; mērogs 1:1000.

3 klm. dienvidos Dignājas muižai Kusiņu māju laukos ir apcietināta vieta, saukta „Pilskalns“. Šis pilskalns novietojies augstā laukā dažus simts soļus no Daugavas kreisā krasta. Pretējā Daugavas krastā atrodas tā dēvētais Gersikas pilskalns.

Dignājas pilskalnam garens plakums, kas ziemeļos (Daugavas pusē) norobežots 3—5 m. augstu kalnmalu. Dienvidus pusē kalnmala 13 m. augsta un atmetas slāpā pļavā. Plakumam rietumgals dažus metrus augstāks par dienvidgalu. Zeme sastāv no rupja olaina zvirgzda (grants).

Pilskalns drausmīgi sapostīts no pasaules kara ierakumiem. Dziļās tranšējās, kuņas izraktas visapkārt plakumam, redzama ap 1 m. bieza mītņu kārtā ar dažādām sendzīves atliekām.

Pilskalns senāk arts. Tagad aršana tranšeju dēļ palikusi neiespējama.

No kalna tālas izredzes pa Daugavu uz leju. Apkārtnē samērā līdzena un mežaina.

Par Dignājas pilskalnu J. Jostiņa kungs uzrakstījis un piesūtījis starp citu sekošus nostāstus: Kalns esot kara laikos no karavīriem cepurēm sanests.

Šaipus Daugavas un otrā pusē esot stāvējuši karaspēki, kas sarunājušies taurēs pūsdami. Kad sācies karš, tad esot visus lopus un sievas sūtījuši uz „Kauprēm“ t. i. uzkalniņš dziļā mežā ap 10 klm. tālumā, (Šlatesmežā).

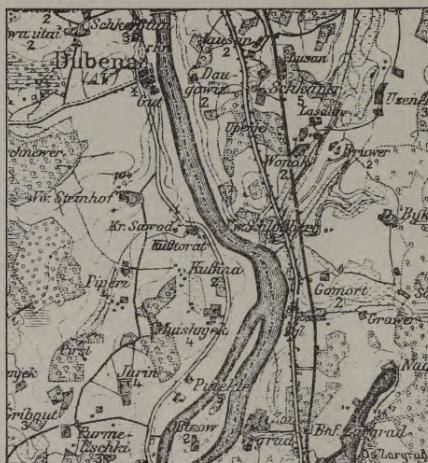
Pilskalna dienvidpusē pie mukulāja malas ir tā sauktā „akacs“, kuņa esot bez dibena. Šinī akaci karavīri esot sametuši savus ieročus, lai neatdotu ienaidniekam.

Akacei preti kalna malā bijis liels četrstūrainis akmens, cilvēka auguma augsts. Šis akmens esot kādreiz bijis kalna virsū un zem tā glabājušās lielas bagātības. Reiz Jāņa dienā atnākušas meitas un viena sākusi akmeni lūgt: „Akmentiņ, akmetiņ, atdod man naudiņu, es tev atdošu vainadziņu“. Akmens sācis rūkt, pacēlies un novēlies lejā, noraudams meiteni līdz un nospiezdams to.

Kalna bagātības sargājot

veļi, kas visādi traucējuši mantračus.

Kādā vasaras naktī gulējuši Daugavmalā. Agrā rīta gaismiņā tās dzirdējušas skaisti dziedam un ieraudzījušas, ka pulciņš baltu ļaužu gājuši no Daugavas uz Pilskalnu. Tie bijuši velanieši, kad saulīte uzlēkusi, tie pazuduši.

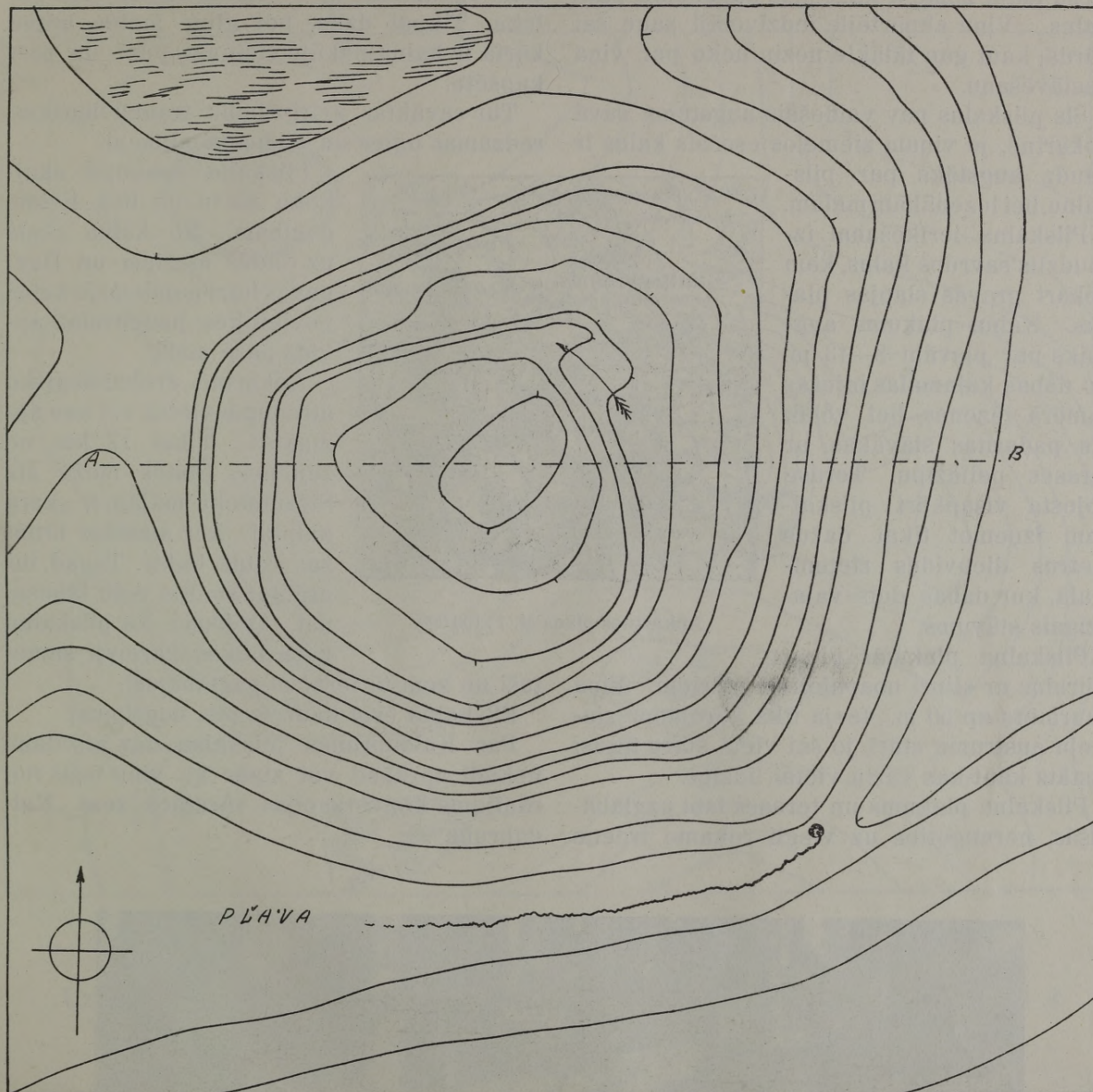
Apkārtnes plāns M. 1:100.000.

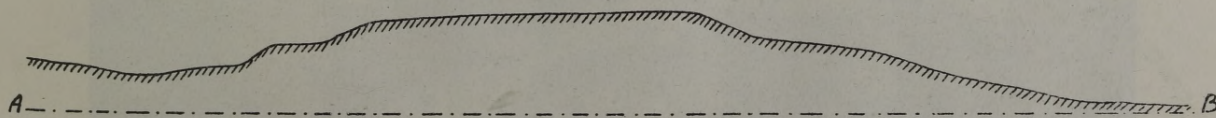
Dignājas „Pilskalns“ no ziemeļiem.

„Pilskalns“ pie Kaldabruņas (Kaltenbrunken)

56° 5' 30" — 4° 13' 35" no Pulkovas.

Uzmērojuma mērogs 1:1000; griezumu augstums = 1 m.; uzņēmots 3. jūlijā 1924. g.

Kaldabruņas „Pilskalna“ šķērsgriezums pa A-B; mērogs 1:1000.

2 km. dienvid-austrumos Kaldabruņai, dažus desmitus soļu ziemeļos kapsētai, Vāveriešu māju zemē ir kāds maz daudzināts pilskalns. Viņu apkārtējie iedzīvotāji sauc šai vārdā, kaut gan tālākie nezina neko par viņa pastāvēšanu.

Šis pilskalns nav valdošais augstums savā apkārtnē, jo viņam ziemeļos esošais kalns ir daudz augstāks par pilskalnu, bet lēzenākā malā.

Pilskalna ierīkošanai izraudzīts savrūps kalns, kam apkārt gravās slapjas pļavas. Kalna plakums augstāks par pļavām 8—13 m. No dabas kalnmalas bijušas samērā lēzenas, bet vēlāk tās padarītas stāvākas ar terases palīdzību. Terasē apjosta visapkārt pilskalnam izņemot tikai dažus metrus dienvidus rietummalā, kur dabas dots vajadzīgais stāvums.

Pilskalna plakums piecstūrains ar stipri noapaļotiem stūriem. Viņa caurmērs ap 50 m. Ieeja itkā vērojama ziemeļu austrumu stūrī, jo šai vietā starp terasi atstāts kaut-kas vārtu vietai līdzīgs.

Pilskalna plakums un terases labi uzglabājušās, neraugoties uz viegli rokamo irdeno

smilts zemi. Plakumā redzami tikai nedaudzi ziņkārīgo rakumi. Mītņu kārtā, spriežot pēc šiem rakumiem, ap 60 cm. bieza, ogļaina pelēka. Tikpat dziļa, bet gluži melna mītņu kārtā ir kalna pakājē rietumu pusē un pret kapsētu.

Tur savāktas zvirgzdaiņu trauku lauskas, redzamas ogles un apdeguši akmeņi.

Apkārtnes plāns M. 1:100.000.

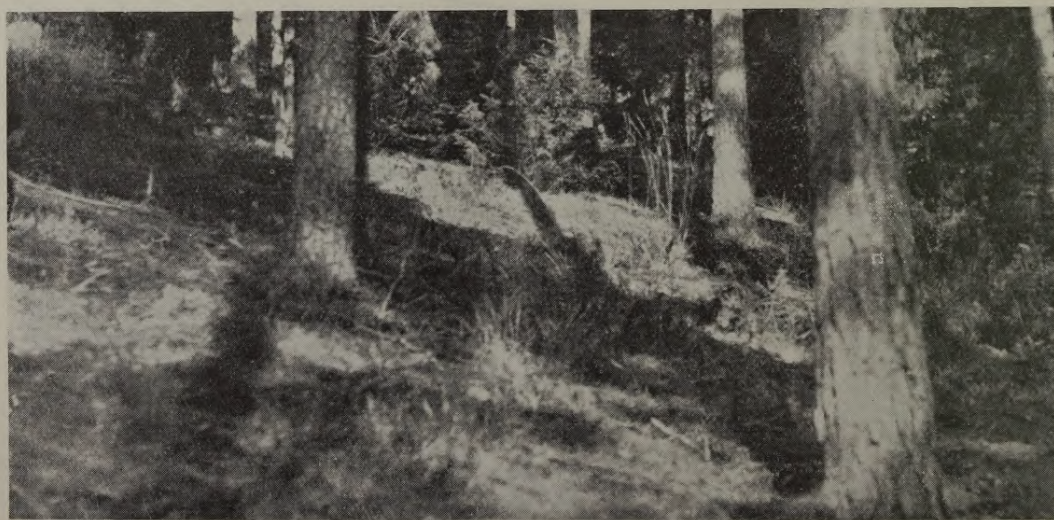
Pilskalns apaudzis skuju koku mežu un tiek lietots ganībām. No kalna skats uz Šlates mežiem un Daugavas līdzenumiem, jo kalns novietojies paugurainā apvidā pašā malā.

Apkārtņē arhαιoloģisku atradumu vietas vēl nav apzinātas. Tikai 17 km. no šejienes, Šlates mežā aiz Strautnieku mājām ir „kaŗa kalniņi“, kur atrastas bronzas rotas lietas. Tagad tur grābjot smiltis ceļu labošanai. Teiksmo, ka pilskalnu kaŗa laikos kareivji same-

tuši un zem tā ieročus paglabājuši.

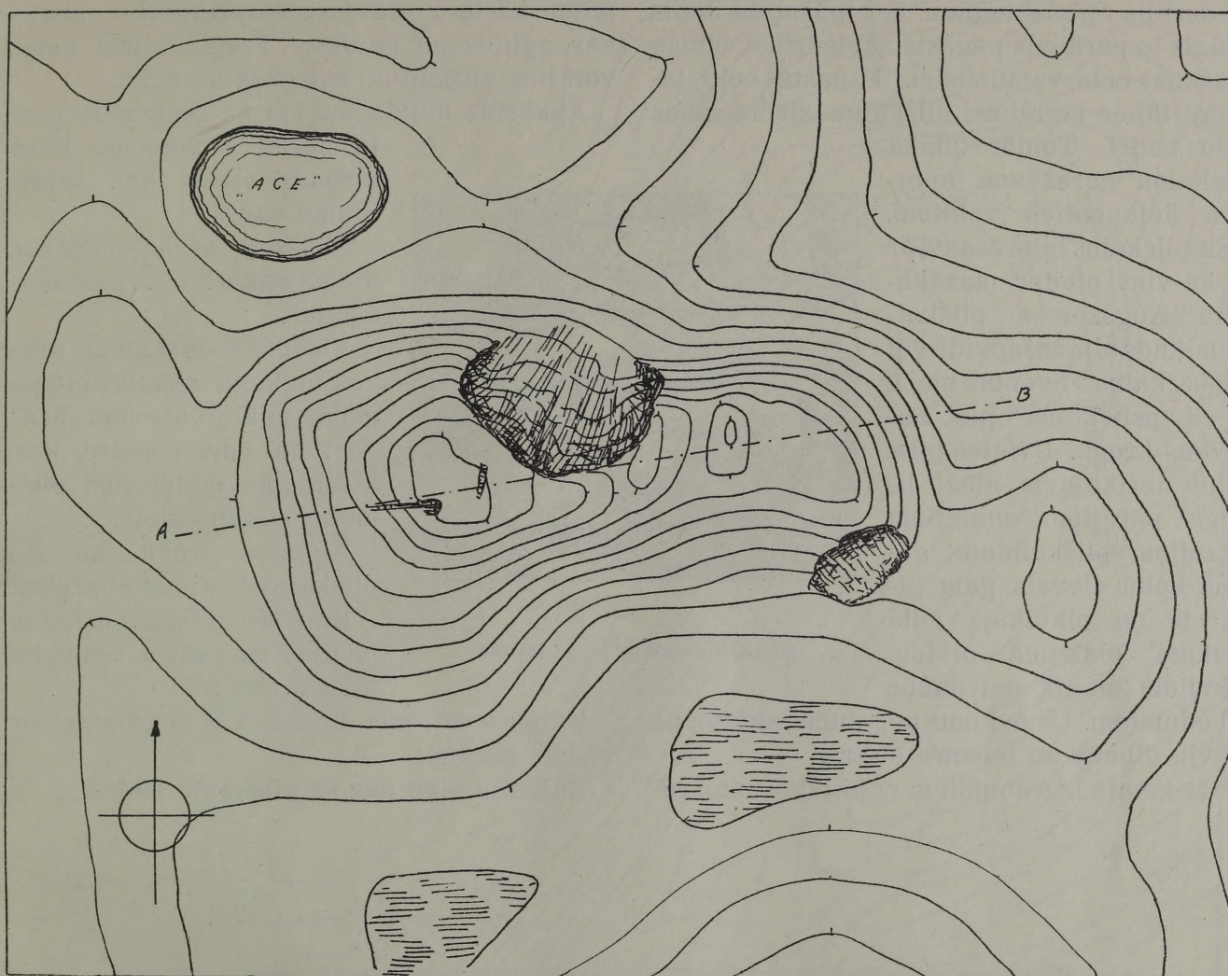
Pilskalnā esot kādreiz pils nogrimusi.

Par Kaldabruņas pilskalnu nav atrodami nekādi apraksti vai ziņas kā vien īsais norādījums konverzācijas vārdnīcā zem „Kaldabruņa“.

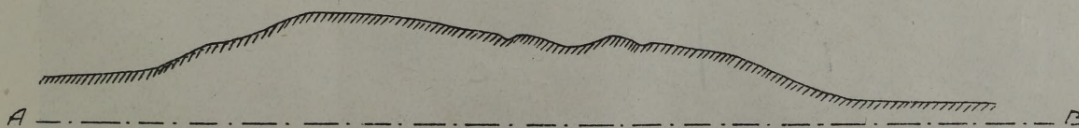

Kaldabruņas „Pilskalna“ plakums.

„Pilskalns“ Dvietē (Dwetēn)
56° 3' 10" — 4° 6' 35" no Pulkovas.

Uzmērojuma mērogs 1:1000; griezumu augstums = 1 m.; uzmērots 4. jūlijā 1924. g.

Dvietes „Pilskalna“ šķērsgriezums pa A-B; mērogs 1:1000.

Šī vieta, saukta „Pilskalns“, tika atrasta tikai 1924. g. vasarā pārmeklējot Dvietes pagastu. Pilskalna niecīguma dēļ tas pazīstams zem šā vārda tikai tuvākā apkārtnē. Kalns nesen piederējis *Spaku* mājām, bet īpašnieks Jānis Spāģis to pārdevis pagasta sabiedrībai smilšu rakšanai ceļu vajadzībām. Pagasta ceļu labotāji tāpēc izgrābuši pilskalna ziemeļsānos lielu bedri. Tomēr tālākā pilskalna norakšana apturēta iejaucoties valdībai.

Šis pilskalns interesants ar to, ka viņš pieder mazākajiem Augšzemes pilskalniem, kāds bija šai apvidū vēl „Āpšu kalns“ Sventas mežā un „Lapsu kalns“ pie Lagovkas kroga. Dvietes pilskalna ierīkojums gluži līdzīgs parējiem minētiem mazajiem pilskalniem: garēnā kalna tievais gals atgriezts no platākajā galā ierīkotā plakuma diviem grāvjiem un tik pat daudz uzbedumiem. Uzbedumu augstums, skaitot no grāvju dibena ap pusotra metra.

Bez zemju izgrābumiem ceļu labošanai, re-

dzama vēl plakuma vidū un rietumu malā pa bedrei, kas cēlušās kaŗa laikā. Mītņu kārtā neizarta, ap 30 cm. bieza, tā apaugusi īsu zālī un veciem bērzu celmiem. Daudz dziļāka mītņu kārtā ir grāvjos. Atrod trauku gabaliņus, oglītes un kaulus. Trauki bijuši gatavoti bez virpām no zvirgzdaina māla.

Apkārtne nelīdzena, bet uz Daugavas pusi tā pāriet līdzenumā, kurā atrodas vienu km. tālais Skuķu ezers.

Nekādas archaioloģiskas vietas apkārtnē nav saklausinātas.

Visapkārt pilskalam drūvas un lauki, ziemeļrietumu malās pakājē atrodas „acs“ — liela ūdens bedre, kas, domājams, noderējusi pilskalna iemītniekiem.

Apkārtņē runā, ka šai pilskalnā esot nauda aprakta.

Reiz vīri ar iesmiem kalnu badījuši un rakuši, bet neko neesot atraduši.

Kalnā esot pils bijusi, kas nogrimusi ar visiem ļaudīm.

Rakstītu ziņu par šo pilskalnu trūkst.

Apkārtnes plāns M. 1 : 100.000.

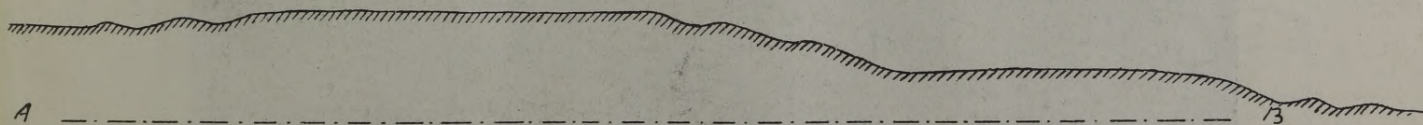
Dvietes „Pilskalns“ no ziemeļiem.

„Batareja“ pie Moveļišķiem (Schlossberg)

56° 1' 30" — 4° 7' 10" no Pulkovas.

Uzmērojuma mērogs 1:1000; griezumū augstums = 1 m.; uzmerots 5. jūlijā 1924. g.

„Batarejas“ šķērsgriezums pa A-B; mērogs 1:1000.

Šo apcietināto vietu dēvē arī par „Raubišķu Batarejas kalnu“ jo Batareja atrodas Pilskalnes pag., Movelišķu māju zemē un pieder Teklai Raubišķei. Kalnam 4 km. ziemeļos ir Skuķu un Dvietes ezeri, bet 1 km. ziemeļu rietumos *Svistopoles* ciems.

Pilskalns ierīkots uz garas kalna kaupres, kas ziemeļaustrumu virzienā stiepjas starp divām gravām. Viņa augstums 15—20 m.

Šis pilskalns sastāv no diviem plakumiem pie kam otrais plakums, kas atrodas pirmajam ziemeļaustrumos, ir 8 metri zemāks par pirmo. Starp pirmo plakumu un otro atrodas terase, bet abu plakumu galos katrā divi grāvji un tikpat daudz uzbedumi ar ieejām vidū. Slīpākā kalnmalā pret Movelišķu mājām (rietumos) ierakta terase.

Šis labi izbūvētais pilskalns uzglabājies gluži neaizskārts no postītāju rokām. Visi zemju darbi it labi uzrāda vēl savu darinātāju veidojumu. Kalns apaudzis retiem kokiem un garu zāli. Tas nekad vēl neesot arts.

Mītņu kārta melna kā piķis un liecina par šā pilskalna ārkārtīgo vecumu. Zemē atrod lielā vairumā dažādus trauku gabalus.

Apkārtējos laukos atrasti vairāki akmens cirvji. Daži atvesti pieminekļu valdei.

No pilskalna daudz desmit kilometru tālas izredzes uz ezeriem un Daugavu. Apkārtne kalnaina un skaista.

Ļaudis stāsta, ka Batarejas kalns esot cēlies vaidu laikos.

Reiz zēns gājis raudzīt zirgus, kas kalna pakājē ganījušies, un ieraudzījis ka ķēvei pieklidis svešs kumeļš. Tas steidzies uz māju, lai paziņotu par notikušo. Atnākuši mājiņieki, bet no kumeļa vairs ne vēsts. Tā esot nauda bijusi, kas kumeļa izskatā staigājusi apkārt.

Citreiz viens vecis ganot zirgus un redzot — no Movelišķu mājām ļaudis iznākot un sākot rudzus pļaut. Bet rudzi vēl nemaz nebijuši lāgā pļaujami. Gājis tuvāk raudzīt — uzreiz visi pļāvēji pazuduši.

Par aprakstīto pilskalnu nav nekur nekādu ziņu. To izdevās atrast 1924. g. pilskalnu uzmērīšanas ekspedīcijai pārmeklējot kalnaino apkārtni.

1 km. no „Batarejas“ pie Tutanu mājām esot senkapi, bet vienu kilometru dienvidos apcietināta vieta, saukta „Šantes kalns“.

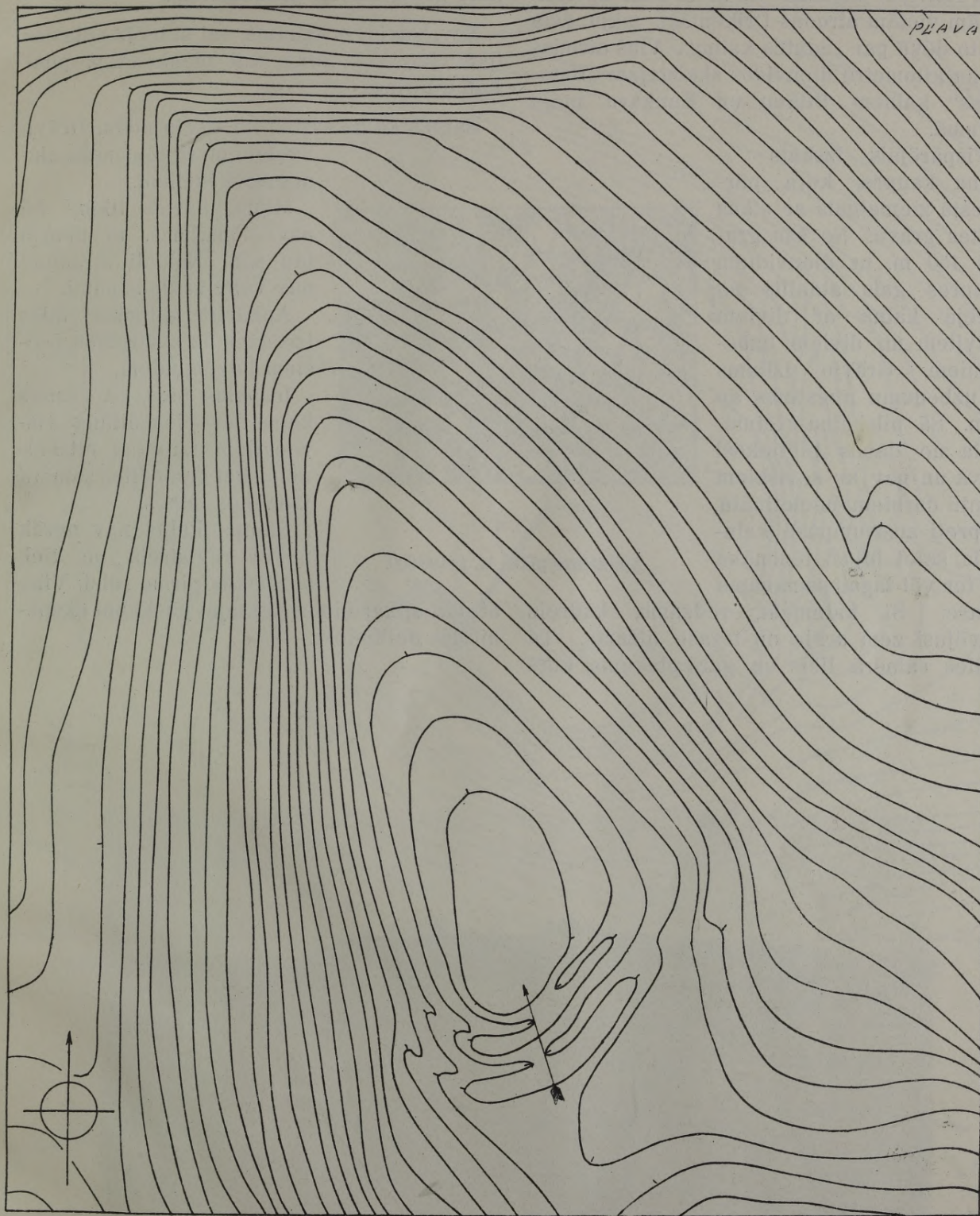

Apkārtnes plāns M. 1:100.000.

„Batareja“ no dienvidiem.

„Šantes kalns“ pie Driķenišķiem (Schlossberg)
56° 1' — 4° 6' 20" no Pulkovas.

Uzmērojuma mērogs 1:1000; griezumu augstums = 1 m.; uzmērots 6. jūlijā 1924. g.

Pilskalnes pagastspilnīgi attaisnos savu vārdu. Viņā vairāk apcietinātu vietu, kā jeb kurā citā Latvijas pagastā. Kāda no šām apcietinātām vietām atrodas Driķenišķu māju daļā un to dēvē par „Šantes kalnu“. Viņš atrodas vienu kilometru dienvidos skaistajam „Batarejas“ kalnam Bitānu un Kankaru māju tuvumā.

Vispārējais izskats — kalna kaupre, kuŗa pār-griesta ziemeļgalā ar sīkas upītes gravu. No šās gra-vas 150 m. uz dienvidiem kaupres gals atdalīts no pārējā kalna ar diviem grāvjiem un diviem uzbe-dumiem. Grāvju dziļums un uzbedumu augstums ap 2 m. Šā pilskalna rietum-mala no dabas pietiekoši stāva un nav ar sevišķiem zemju darbiem nocietināta, turpreti austrumpusē kaln-mala, šķiet bijusi lēzenāka un tur vēl tagad samanāma terase. Šī kalnmala, redzams, kādreiz stāvējusi zem arkla un terase aizarta. Tā rādies samērā liels un garš plakums, kurš

diemžel, tāpat kā kalna malās tiek arts. Uz plakumu vēd braucams ceļš no dienvidiem pāri grāvjiem un uzbedumiem.

Nav, tomēr, nosakāms, vai šī ieeja cēlusies tikai jaunākā laikā, vai pieskaitāma pils-kalna ierīcei.

Šantes kalns sastāv no sīksta māla. Grāvji un daļa no rietummalas aiz- auguši krūmiem.

Mitņu kārtas tikpat kā nav, domājams, tā noarta jau sen. Nekādi atradumi nav vairs saklaušināmi.

Apkārtne kalnaina; tāļas izredzes uz austrumos eso- šiem lidzenumiem.

Iespajds tāds, ka Šantes kalns nav pieskaitāms vis- vecajiem Latvijas pilskal- niem, bet gan cēlies samērā jaunākos laikos.

Šantes kalns nav agrāk nekur registrēts un tiek aprakstīts pirmo reizi. Viņu atrada apkārtni pārmeklējot pilskalnu ekspē- dīcijas dalībnieki.

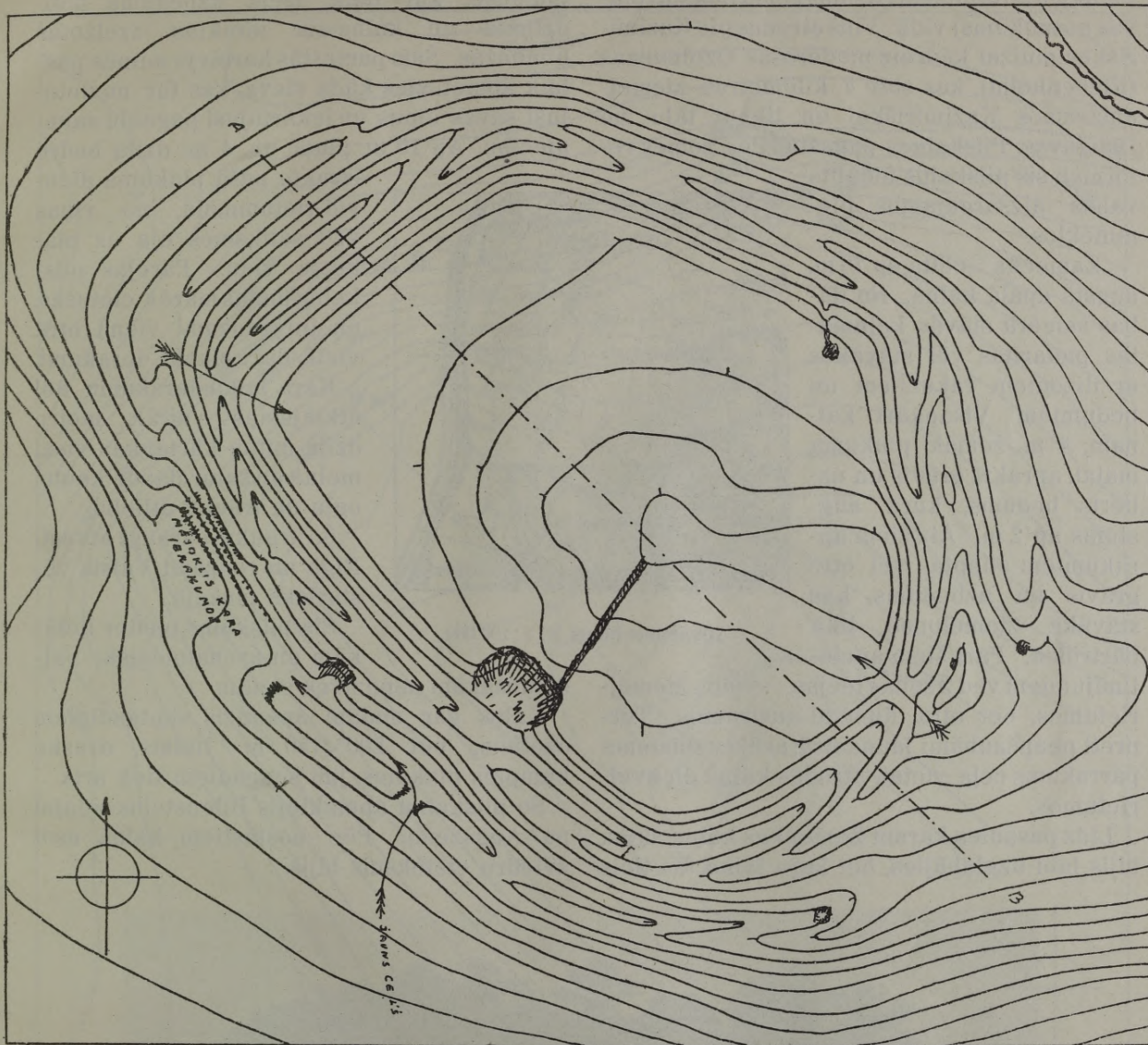
Apkārtnes plāns M. 1:100.000.

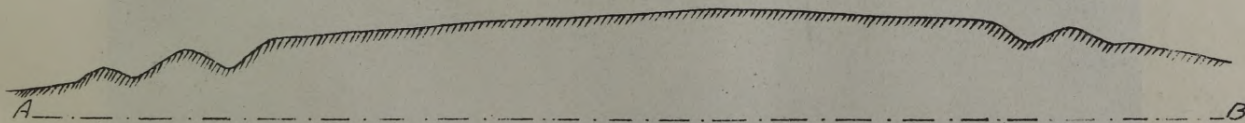
„Šantes kalns“ no ziemeļ-rietumiem.

„Zamečka“ pie Kazimirišķes (Kasimirischki)

55° 31' 10" — 4° 2' 5" no Pulkovas

Uzmērojuma mērogs 1:1000; griezumu augstums = 1 m.; uzmērots 7. jūlijā 1924. g.

„Zamečkas“ šķērsgrīzums pa A-B; mērogs 1:1000.

Nosaukums „Zamečkas kalns“ ceļoties no poļu runas un nozīmējot „Pilskalns“. Šis pilskalns jau no tālienes redzams zemā Luksta (pļavas nosaukums) vidū. Viņš atrodas pie Kazimirišķes muižai kādreiz piederošās Ozolmuižas (Eichenholm), kas stāv 4 kilometrus ziemeļaustrumos Kazimirišķei un tikpat tālu no Daugavas, Pilskalnes pagastā. Pēc zemes reformas šis pilskalns iedalīts valsts aizsargājamās pieminekļos.

„Zamečka“ celta ap 18 m. augstā apaļā kalnā. No dabas samērā stāvās kalnmalas padarītas vēl stāvākas ar diženiem rakumiem un bedumiem. Visapkārt kalnam, 4 m. zemāk plakuma malai, aprakts grāvis un uzbersts bedums, kuŗa augstums ap 2 m. Aiz šiem aprakumiem stiepjas vēl otrs grāvis un uzbedums, kas stāvākā ziemeļpusē itkā pārtrūkst. Pāri šiem apcietinājumiem ved 2 senas ieejas — viena ziemeļrietumos, bet otra dienvidaustrumos. Turpreti neapšaubāmi jauns otrā, arējā uzbeduma pārrakums ceļa vietai, atrodas kalna dienvidrietumos.

Līdz pasaules karā Zamečkas kalns, šķiet, bijis labi uzglabājies, bet kara laikā tas ticis

lietots kā vācu karaspēka aizmugure un izrakts tranšejām. Visvairāk cietusi kalna rietumpuse, kur daļa ārējā uzbeduma nolīdzināta un kalnmalā ieraktas dzelzotas blindāžas. Šais pamestās kareivju mītnēs pašlaik apmetusies kāda sieva, kas tur novietojusi savus lopus un iekārtojusi pagaidu saimniecību. Ap 10 m. plata un 4 m. dziļa bedre

izrakta pašā plakuma dienvidrietummalā, no viņas ved satiksmes eja uz plakuma vidū. Pārējās pilskalna malas mazāk cietušas, un tur redzami vienā otrā vietā daži sīkaki ierakumi.

Kara laika ierakumu dēļ atklājusies vairāk metru dziļa mītnu kārtā, kas visai melna un satur daudz kaulu, ogļu un trauku atlieku.

Šo trauku paraugi atvesti Rīgā un redzami Valsts vēsturiskā muzejā.

Šis pilskalns pieder lielākām un arhαιoloģiski vārdzinošākām sendzīves vietām.

Kalns gar malām apaudzis simtgadīgiem ozoliem, bet 200×150 m. lielais, drusku kumpais plakums, jau sengadiem tiek arts.

Šo pilskalnu apmeklējis Bilensteins ceļojot pa Augšzemi. Pēc nostāstiem kalnā esot zviedru cietoksnis bijis.

Apkārtnes plāns M. 1:100.000.

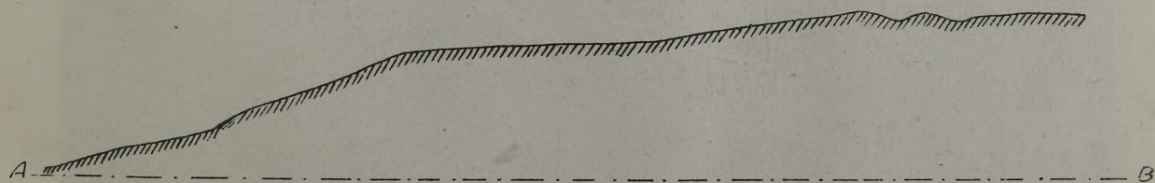
„Zamečka“ no rietumiem.

„Palazdiņu kalns“ pie Palazdiņiem (Schlossberg)

55° 31' 20" — 4° 2' no Pulkovas.

Uzmērojuma mērogs 1:1000; griezumu augstums = 1 m.; uzņēmots 8. jūlijā 1924. g.

„Palazdiņu kalna“ šķērsriezums pa A-B; mērogs 1:1000.

„Palazdiņu kalns“ ir visnožēlojamākais starp Pilskalnes pagasta pilskalniem. Viņu nav taupījis ne arkls, ne pasaules kaŗš. Tas tā nopostīts, ka maz kas vairs glābjams. Šis pilskalns atrodams vienu kilometru dienvidos Kazimirišķes „Zamečkas kalnam“ pie Palazdiņu mājām, 3 kilometri no Daugavas.

Apcietināšanai izraudzīts kāds kalna stūris, kas iespiežas Lukstā. Par Lukstu dēvē šim pilskalnā ziemeļos esošās zālainās pļavas. Apcietinātās vietas augstums virs pļavām ap 30 m. Kalna stūris, kas izvirzījies pret ziemeļrietumiem, 80 m. no gala pārrakts un uzbērts. Redzamas divu grāvju atliekas un divi uzbedumi, kuŗu pārtrauc tranšejas un blindāžas.

Plakums, kuŗu norobežo šie cilvēku roku darinātie zemju darbi, jau kopš 50 gadiem stāv zem arkla. Arkls nesaudzīgi strādājis savu postošo darbu un šais ilgos gados līdz nepazīšanai pārveidojis pilskalna plakuma agrāko veidu. Arī uz šā pilskalna dienvidno-

gāzēm 1924. g. vasarā vilņojās kviešu druva. Ziemeļu kalnmalas augšējā puse arī kādreiz arta. Tagad tā apaugusi krūmiem, tāpat kā grāvji.

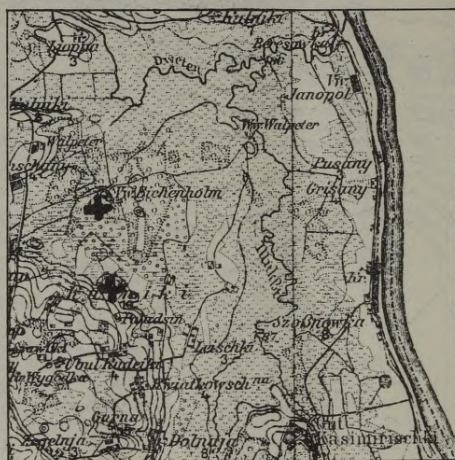
Visgarām ziemeļu nogāzē redzamas vairākās rindās pasaules kaŗa blindāžas un satiksmes ejas.

Mītņu kārta gluži noarta un redzama vairs tikai gar plakuma malām, sajaukta ar dzīvo zemi. Vienīgie atradumi šai sajauktā mītņu kārtā ir māla podu gabaliņi. To paraugi savākti un atvesti Rīgā.

No Palazdiņu kalna apkārtnē tālu pārredzama, it sevišķi ziemeļu virzienā.

Literaturā nav nekādas ziņas atrodamas par šo pilskalni. Viņš atrasts no pilskalnu uzmērošanas ekspedīcijas, kuŗa 1924. g. vasarā rūpīgi pārmeklēja visus apkārtnes kalnus un klaušināja pēc ziņām un nostā-

stiem. Tomēr par Palazdiņu kalnu nekādi nostāsti vairs nebija atlikušie.

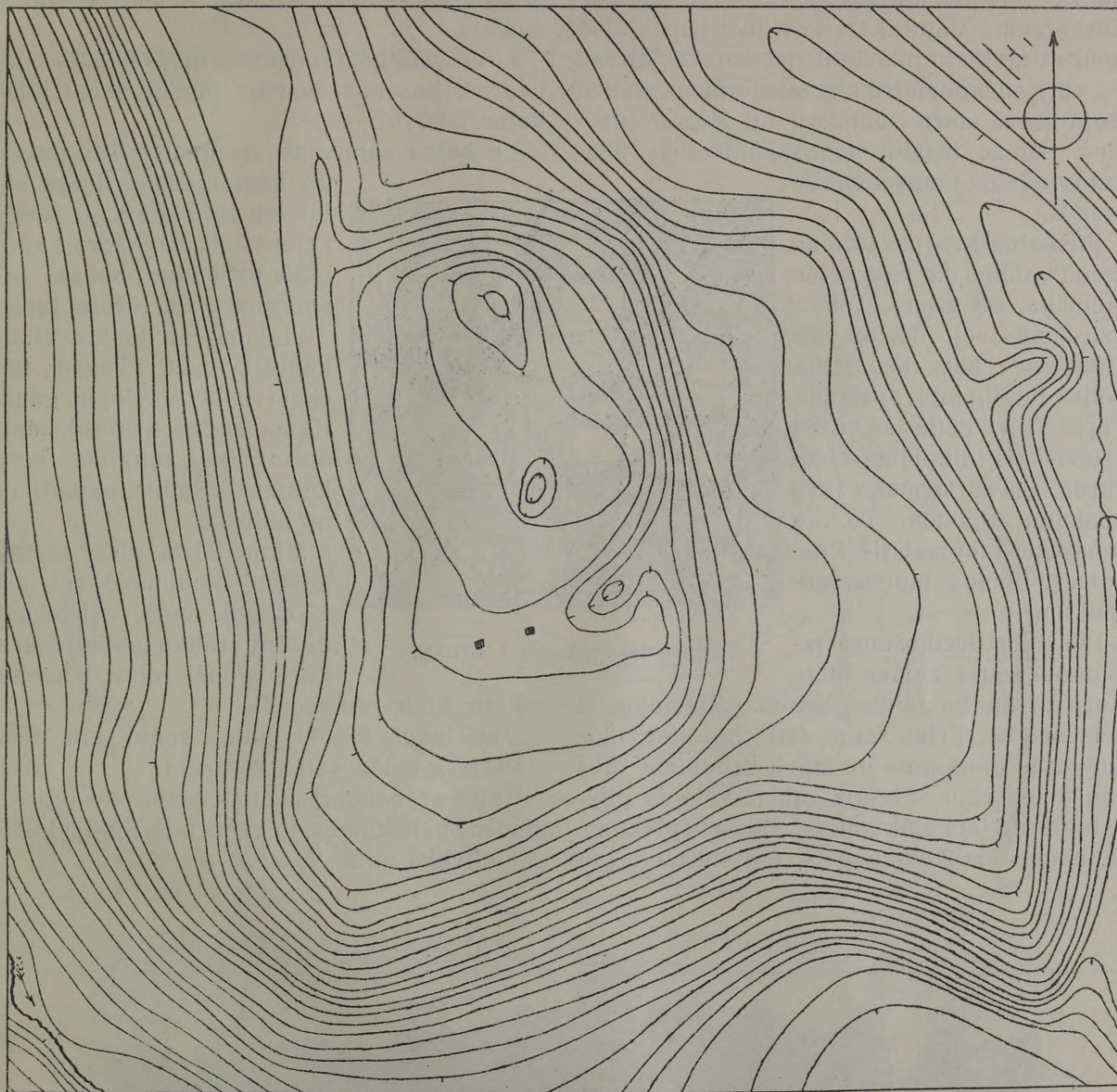
Apkārtne plāns M. 1:100.000.

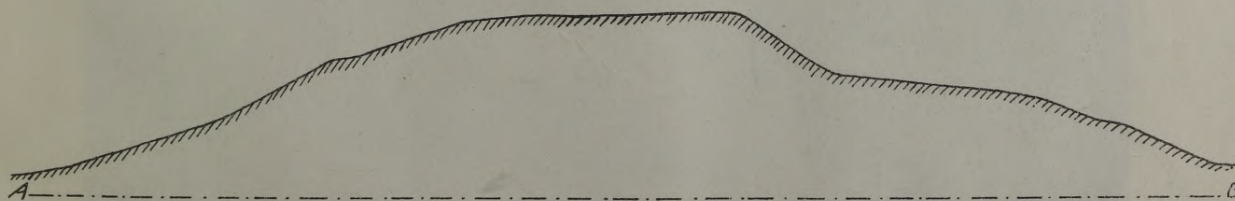
„Palazdiņu kalns“ no rietumiem.

„Melnais kalns“ pie Pilskalnes (Schlossberg)

55° 58' 55" — 4° 4' 25" no Pulkovas.

Uzmērojuma mērogs 1:1000; griezumū augstums = 1 m.; uzmērots 10. jūlijā 1924. g.

„Melnā kalna“ šķērsgriezums pa A-B; mērogs 1:1000.

Jau labi sen atpakaļ mūsu pilskalnu pētnieki bija izteikuši domu, ka pie Pilskalnes muižas Ilukstes apriņķī vajadzētu būt kādam pilskalnam. Vairākkārt apvidu pārmeklējot, beidzot meklēto pilsvietu arī izdevās atrast. Tā stāv puskilometru ziemeļrietumos muižai dziļā gravā starp Dubezeru un Muižas ezeriņu. Muižu izdalot jaunsaimniecībās pilskalns iedalīts jaunzemnieku laukos.

Pilskalnu dēvē par „Melno kalnu“, tāpēc, ka viņā zeme melnāka, kā citur. Tomēr dzirdams vēl nosaukums „Rāmava“, kas, domājams, cēlies inteligento aprindās. Tāpat, šķiet, cēlies šā vārda krieviskais tulkojums vietu vārda: „дача Затишье“, kas pilskalna tuvumā. To, ka senais nosaukums bijis „Pilskalns“, liecina muižas nosaukums.

Pilskalna ierīkošanai izmantota šaura zemes mēle starp divām līdztekus gravām. Ziemeļos šī zemesmēle pāriet šaurā astē, bet dienvidos izbeidzas platā galā un stāvā kraujumā pret muižas ezeriņu. Platajā galā izveidots pilskalns ar diviem plakumiem. Pirmais plakums rietumpusē ir 30 m. augsts, četrstūris, bet

otrs, pirmajam austrumos — deviņi metri zemāks par pirmo. No otrā plakuma pāri gravai vedis tilts, no kuŗa skaidri redzams dambis.

Pirmā plakumā redzamas divas lielas vecas bedres, kas bez šaubām pieder senai pilskalna izbūvei.

Pilskalna sānmalas visapkārt visai stāvas un nepieejas. Ieeja bijusi no ziemeļiem pa šauru zemesmēli. To kādreiz sargājis uzbedums, bet tas tagad noarts un lēzens tapis.

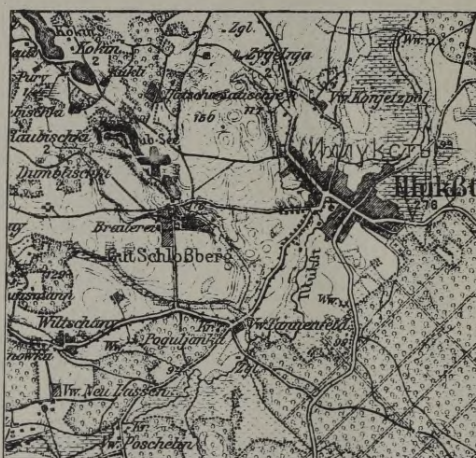
Plakumi un ieejas vieta kādreiz arta. Tagad tur sienu plauj un lopus gana. Kalna malas neapprakstāmi aizaugušas sulīgiem lapu kokiem, krūmiem, papardēm un nātrām.

Mītņu kārtā gluži melna nevien plakumos, bet arī malās un ieejā. Atrodami dažādi trauku gabali starp kuŗiem daži rotāti iekasītu

rakstu, kāds reti redzēts.

Veci ļaudis tic, ka kalnā senāk pils esot stāvējusi, tāpēc kalnā spkojot.

Kalna arhaioloģiska izpētīšana sola iepriecinošus panākumus, jo kalns bijis ilgāku laiku par cilvēka mītņi.

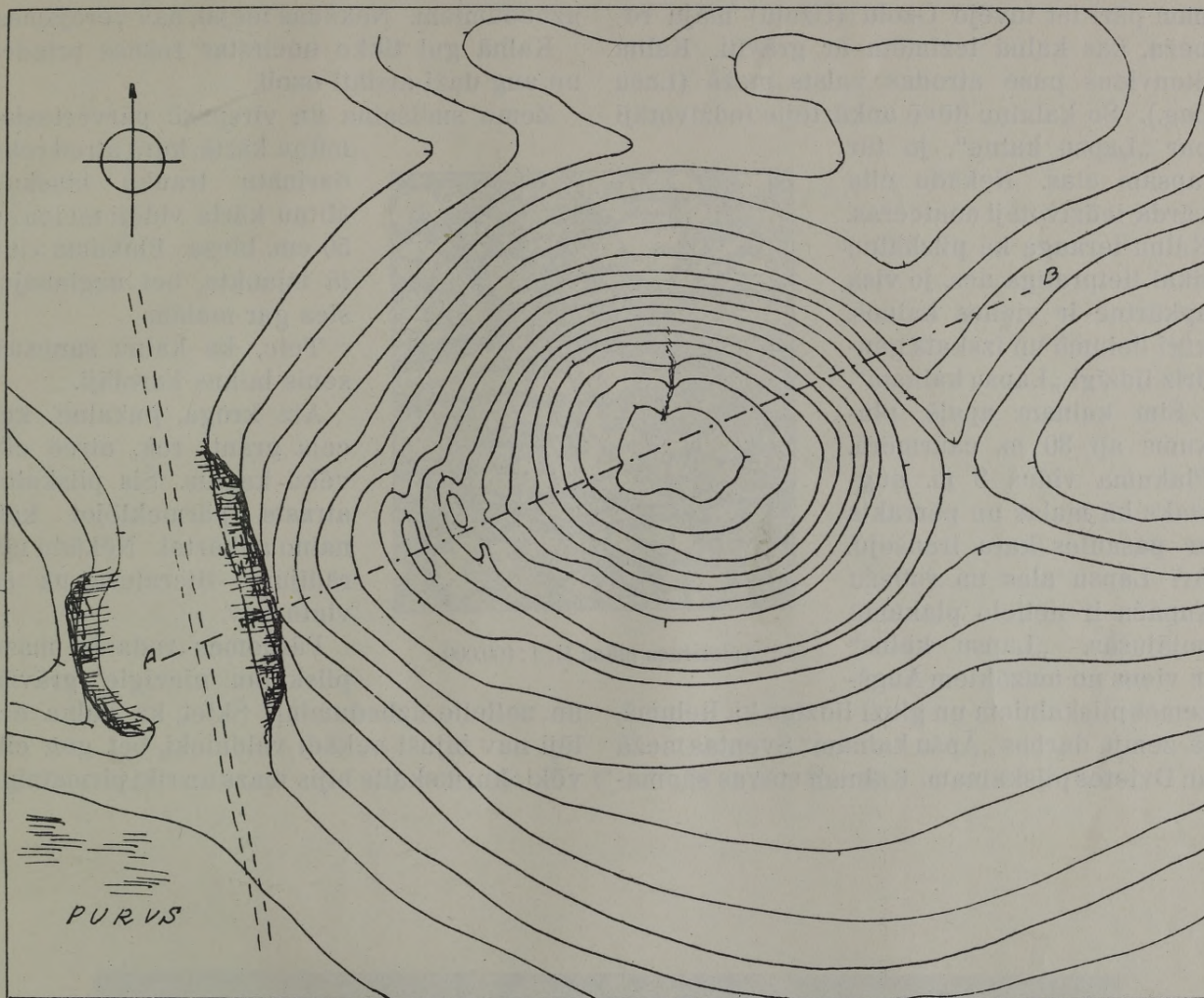
Apkārtnes plāns M. 1:100.000.

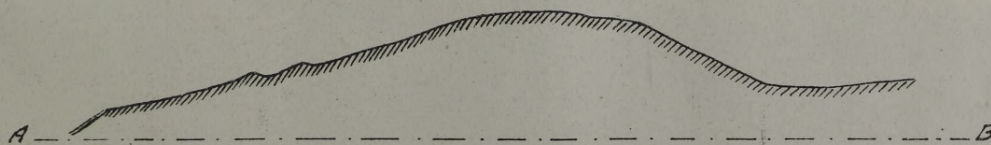
„Melna kalns“ no ziemeļiem.

„Lapsu kalns“ pie Lagovkas (Lassen)

55° 58' 30" — 4° 8' 20" no Pulkovas.

Uzmērojuma mērogs 1:1000: griezumu augstums = 1. m.; uzņēmots 11. jūlijā 1924. g.

„Lapsu kalna“ šķērsriezums pa A-B; mērogs 1:1000.

Pie lielceļa, kas ved no Lašu muižas uz Iluksti, dažus simts soļus ziemeļ-rietumos Lagovkas krogam redzams izcirstā meža gabalā apaļš, cilvēka roku darināts kalns. Kalnam pāri iet tuvējo Ozolu (Užoļu) māju robeža, kas kalnā iezīmēta ar grāvīti. Kalna dienvidus puse atrodas valsts mežā (Lašu pag.). Šo kalniņu dēvē apkārtējie iedzīvotāji par „Lapsu kalnu“, jo tur lapsām alas. Nekāda cita vārda iedzīvotāji neatceras. Kalnu ierauga kā pilskalnu tikai lietpratīga acs, jo visa apkārtnē ir vienos kalnos, kuņģi lielumā un izskatā gandrīz līdzīgi „Lapsu kalnam“.

Šim kalnam apaļš, plakums ap 30 m. caurmērā. Plakuma vidus 3 m. augstāks kā malas un pārrakts ar pasaules kara tranšeju. Arī Lapsu alas un robežu kupača ir nelielo plakumu bojājušās. „Lapsu kalns“ ir viens no mazākiem Augšzemes pilskalniem un gluži līdzīgs kā lielumā, tā zemju darbos „Āpšu kalnam“ Sventas mežā un Dvietes pilskalnam. Kalnam stāvas sānma-

las it sevišķi ziemeļos. Dienvidos mala no dabas slīpāka un tāpēc tur ierīkota terase. Rietumpusē kalnam itkā lēzens stūris, kas atrakts nost diviem nelieliem grāvjiem un uzbedumiem. Nekādas ieejas nav vērojamas.

Kalnā guļ tikko nocirstas resnas priedes un aug daži atstāti ozoli.

Zeme smilšaina un virspusē pārvērtusies mītņu kārtā, kurā atrod roku darinātu trauku lauskas. Mītņu kārtā vidēji melna ap 50 cm. bieza. Plakuma vidū tā izjaukta, bet uzglabājusies gar malām.

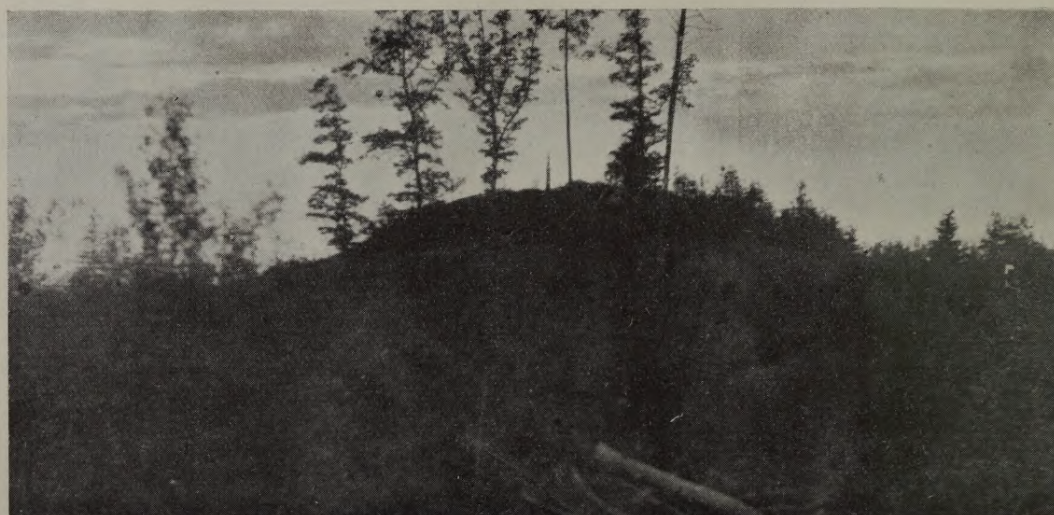
Teic, ka kalnu sanesuši senis laikus karotāji.

Aiz kroga, pakalnē, kur ceļa granti rok, atrod cilvēku kaulus. Šis pilskalns atrasts pārmeklējot kalnaino apkārtni. Nēkādu norādījumu literatūrā uz šo vietu nav.

Pārdomas rada šo mazo pilskalnuniecīgie grāvīši un nelielie uzbedumiņi. Šķiet, ka kalna cēlēji nav bijuši nekādi valdnieki, bet gan cilvēki, kuņu skaits bijis mazs un rīki pirmatnīgi.

Apkārtnes plāns M. 1:100.000.

„Lapsu kalns“ no dienvidiem.

Lašu pilskalns (Alt-Lassen)

55° 57' 30" — 4° 12' 30" no Pulkovas.

I Z N Ī C I N Ā T S

Lašu pilskalns atrodas zem Lašu muižas dzīvojamās ēkas un pagalma 1,5 km. ziemeļaustrumos Eglaines dzelzsceļa pietātnē, Lašu pag. Ilūkstes apriņķī. Muižas īpašnieks licis apmūrēt visapkārt pilskalna sāniem romantisku laukakmeņu mūri ar stūpiem, kāptuvēm un uzbrauktuvēm. No pirmatnējā pilskalna izskata tādā kārtā nekas vairs nav palicis pāri. Tomēr, vērojams, ka Lašu senais pilskalns ieņēmis savrūpu uzkalnu, kas lieluma ziņā nav atšķiries no pārējiem vidējā lieluma Augšzemes pilskalniem.

Vienīgā liecība, ka izpostītais pilskalns patiesi bijis sena dzīves vieta, ir viņa piekāvē ierīkotos sakņu dārzos atrodamās trauku atliekas. Tās visas ir veidotas bez virpu palīdzības no zvirgzdaina māla un līdzinājas atradumiem pārējos citos pilskalnus.

Kalnam apkārt veci lapu koki, bet plakumā celtās muižas ēkas pasaules karā sagrautas drupās, kuŗas pārklāj visu kalnu.

Lašu pilsvietu 1882. g. apmeklēja Dr. Bilensteins, kad augšminētie mūra darbi vēl nebijuši sākti, un raksta par šo pilskalnusekošo:

„Mēs no mācītājmuižas nākdami apmeklējām Veclašu muižu pie Subātes-Ilūkstes lielceļa, kuŗu tagadējais īpašnieks von Tysenhaus pārdēvējis par Alt-Tysenhaus. Dzīvojamā ēka, kas celta pirms 30 g., acimredzot atrodas

uz veca pilskalna, kuŗš domājams caur noplacināšanu ieguvis plakumu savā virsotnē 80 soļu garumā un 200 soļu apkārtmērā. Ziemeļos pirmatnējais izskats pārveidots ērtā uzbrauktuvē, kas malas stāvumu padarījusi lēzenāku. Pārējās trijās kalnmalas skaidri rāda parasto pilskalnu „pudiņa formu“. Dienvidus nogāze uz Lašupes pusi apaugusi vareniem veciem ozoliem. Tautas tradīcijas pauž, ka jau senis laikus muiža šai kalnā stāvējusi, kas itkā no-

zīmētu vecas atmiņas par senās pils celtnēm, kaut gan, starp citu, muiža atradusies kalna pakājē.“ (Reiseskizzen aus dem Oberlande 629).

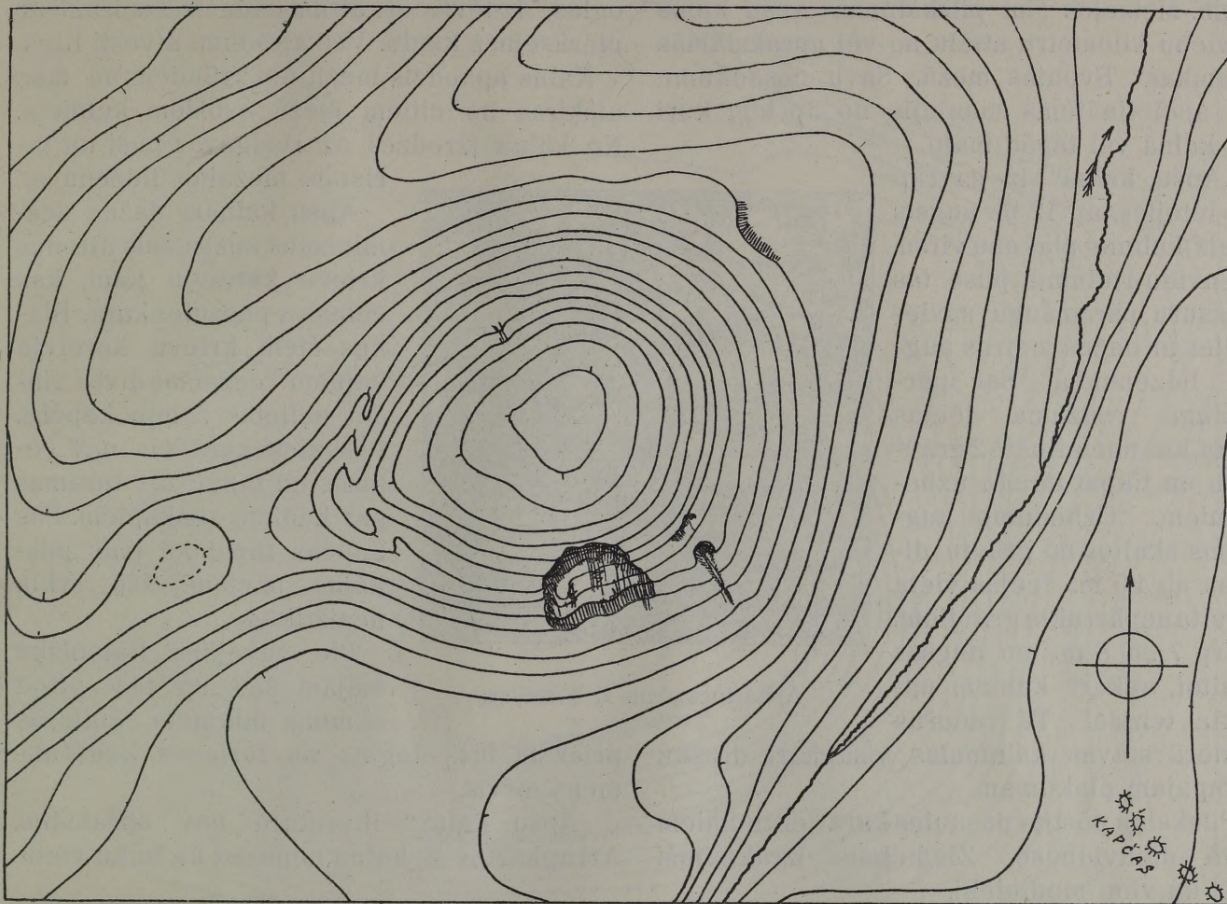
Apkārtnes plāns M. 1:100.000.

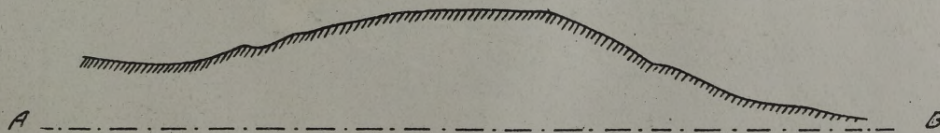
Lašu „Pilskalns“ no dienvidiem.

„Āpšu kalns“ Sventas mežā (Neu-Swenten)

55° 54' 30" — 4° 0' no Pulkovas.

Uzmērojuma mērogs 1:1000; griezumu augstums = 1 m.; uzmērots 14. jūlijā 1924. g.

„Āpšu kalna“ šķērsgriezums pa A-B; mērogs 1:1000.

„Āpšu kalns“ ir mazs pilskalniņš Sventas mežniecības mežā, kādas mazas upītes kreisā krastā. Upīte aiztek uz Oļšankas ciemu, kas 2 km. ziemeļos šim pilskalnam. Āpšu kalns ir vienu kilometru attālu no vēl aprakstāmās „Zamkas“ Sventas mežā. Savu nosaukumu šis apcietinājums mantojis no āpšiem kuņģi šai kalnā vēl tagad mājo.

„Āpšu kalns“ ir savrūp novietojies, ap 12 m. augsts apaļš kalniņš plakanu virsu. Dienvidu-rietumu pusē tas ar šauru pāršmaugu savienojies ar dažus metrus augstu līdzenumu. Šai pāršmaugā redzama ieejas vieta, kas nocietināta 2 grāvjiem un tikpat daudz uzbedumiem. Uzbedumu augstums skaitot no grāvju dibena ap 1,5 m. Ieejas vieta atstāta nepārrakta grāvjiem. Starp 7 un 8 m., no augšas skaitot, apkārt kalnam aprakta terase. Tā radušās samērā stāvas kalnmalas visapkārt drusku kumpajam plakumam.

Pilskalns postīts pasaules kara ierakumiem savā dienvidpusē. Ziemelpusi izrakņājuši āpši un viņu mednieki.

Zeme sastāv no irdenas smilts, kas pārvērtusies dziļā, melnā mītņu kārtā. Nobrukumos atrod trauku lauskas, kaulu gabaliņus un ogles. Izdevās arī atrast kādu dzelzs irbuli ar pierūsējušu kaulu. Visi atradumi atvesti Rīgā.

Kalns apaudzis mežu un krūmiem un maz atšķiras no citiem mežā esošiem kalniem. No kalna izredzes uz Daugavas pusi un turienes mežaino līdzenumu.

Āpšu kalnam dažus desmit soļus austrumos atrodas krievu kareivju kapi, kas cēlušies pasaules karā. Blakus šiem krievu kareivju kapiem redzamas divās rindās nelielas zemju kapčās. Pasaules karā tās nav cēlušās un tāpēc tās turamas par kādiem senkapiem. Šās kapčās, tāpat kā pats pilskalns uzglabājušās arkla neaiztiktas.

Pie tuvējām Rātenišķu mājām šad un tad atrod akmens laikmeta kulturas

priekšmetus. Iegūts no turienes kāds akmens cirvis.

„Āpšu kalns“ literatūrā nav aprakstīts. Arī apkārtnē šo kalnu nepazīst kā teiku vietu.

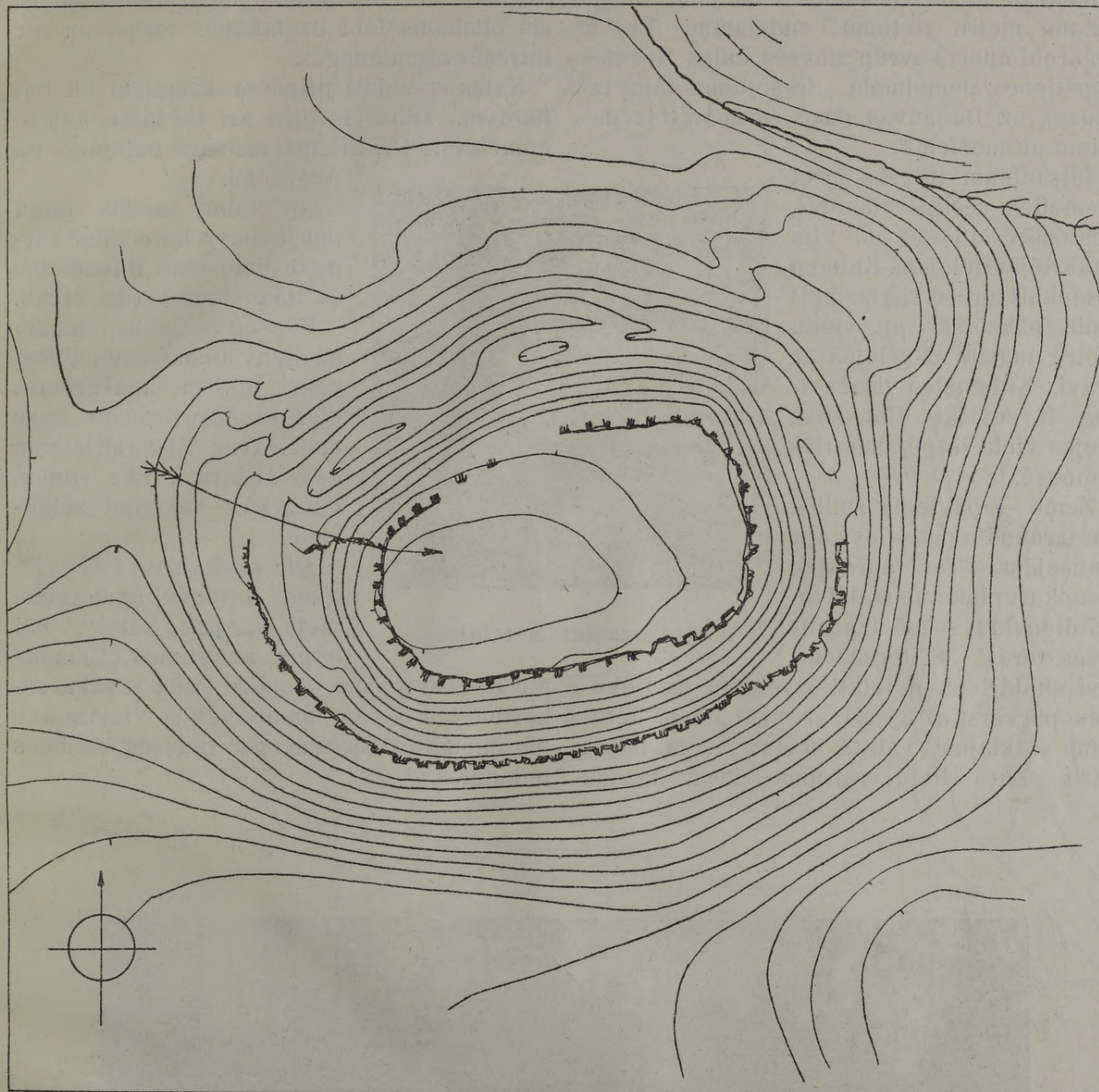
Apkārtnes plāns M. 1:100.000.

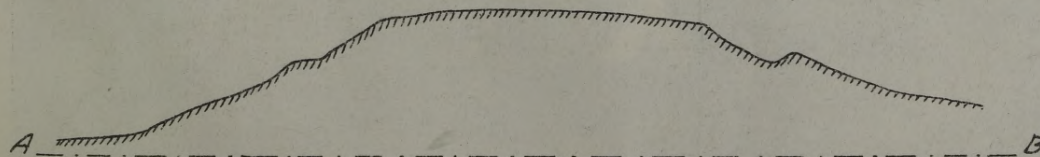
„Āpšu kalns“ no dienvidiem.

„Zamok“ Sventas mežā (Neu-Swenten)

55° 54' 15" — 3° 58' 50" no Pulkovas.

Uzmērojuma mērogs 1:1000; griezumu augstums = 1 m.; uzņemts 13. jūlijā 1924. g.

„Zamokas“ šķērsriezums pa A-B; mērogs 1:1000.

Šis apcietinājums saukts „Zamok“ atrodas Sventas pag. valsts mežā 7. apgaitā 1 km. ziemeļ-rietumos Svistopoles mājām, dažus simtus metru rietumos sudmalām. Tas ir iegareni apaļš savrūp stāvošs kalns Sventas augstienes ziemeļmalā. No šejienes tālas izredzes uz Daugavas pusē esošiem līdzenumiem un mežiem.

Pilskalam līdzens, pret ziemeļiem ieslīps plakums, kas stāv 13—22 m. virs apkārtējāmieļejām. Kalnam visapkārt terase, kas ziemeļmalā pārvēršas ap vienu metru augstā uzbedumā ar grāvi. Kalnmalas visai stāvas, it sevišķi dienvidos. Ieejas vieta iespējama rietumpusē.

Zeme — paviegla smilts, kas izrakņāta pasaules kara tranšejām. Tās apraktas visapkārt plakuma malai un arī dienvidus pusē izpostījušas terasi. Šī terase bijusi skaidri un noteikti izveidota, un tiekusies pārvērsties grāvī ar uzbedumu. Ierakumi atklājuši vairāk metru biezu mītnu kārtu, kurā lielā vairumā atrod dažādu

trauku atliekas. Daži paraugi nogādāti Pieminekļu Valdei.

Atskaitot nost pasaules kara postījumus, šis pilskalns labi uzglabājies formā un var interesēt archaiologus.

Kalns apaudzis priedēm, krūmiem un papardēm. Tāds tas bijis arī tai laikā, kad to apmeklējis Dr. Bilensteins savā ceļojumā pa Augšzemi.

Ap kalnu saistās teika par jaunavu, kuŗu kalnā sargājot liels suns. Bilensteins šo teiku pierakstījis sīkāk.

Pēc citas teikas, kalnam no dienvidiem uz ziemeļiem cauri gājusi apakšzemes eja, pa kuŗu varējis suns cauriskriet. Ejas galilaikam esot aizbiruši. Pēc viņiem daudzkārt rakņājot ziņkāriģie.

Šim pilskalam 1 km. rietumos atrodas apcietināta vieta „Āpšu kalns“, bet 3 km. austrumos „Zamok“

pie Kaķīšu mājām. Tomēr, kāda tuvāka sakārība starp šām apcietinātām vietām nav vērojama un, šķietas, tās radušās dažādos laikmetos.

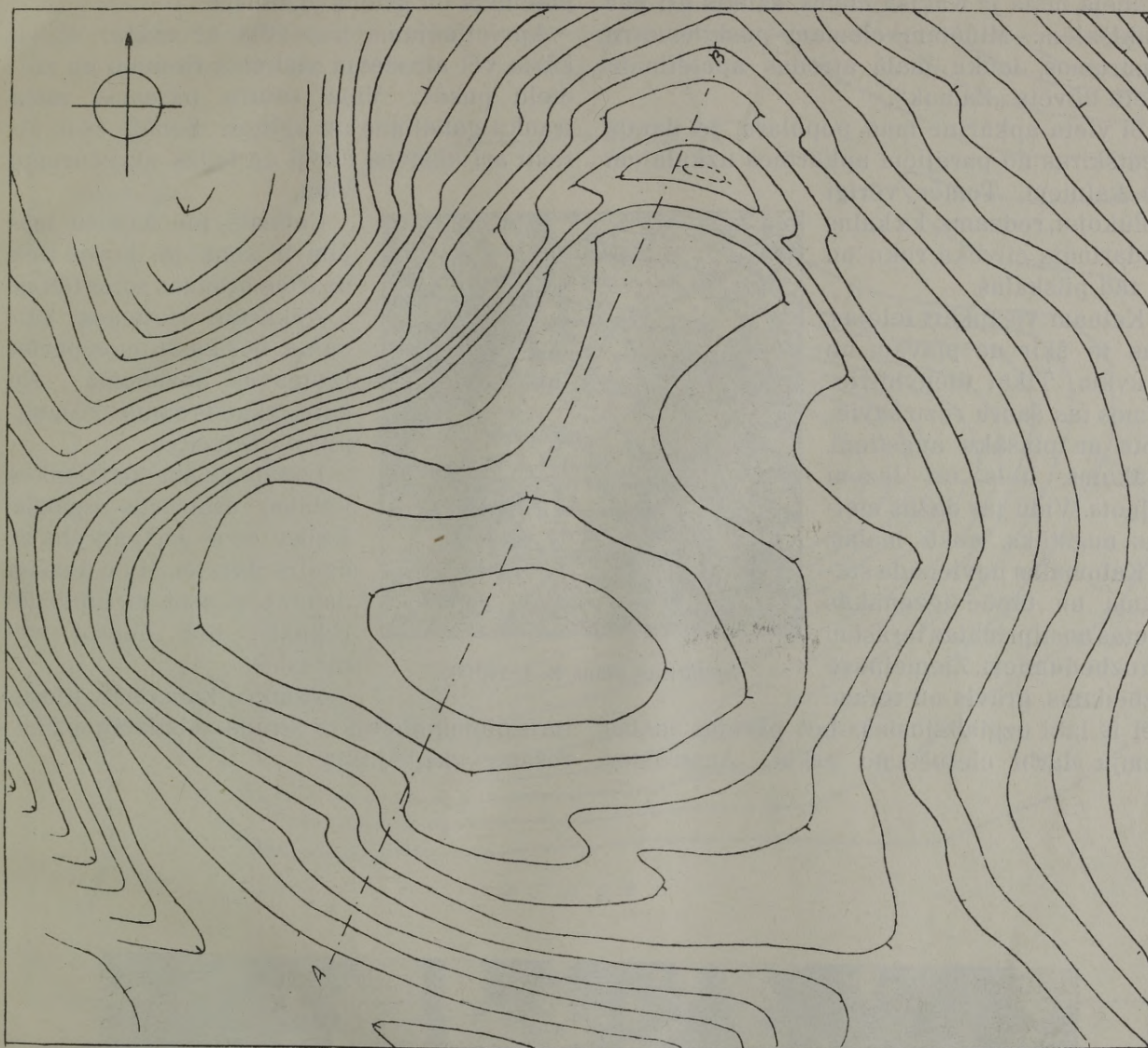
Apkārtnes plāns M. 1:100.000.

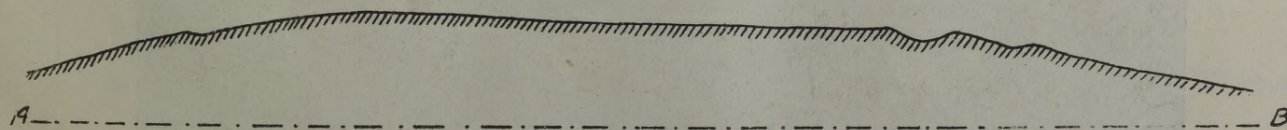
„Zamka“ no dienvidiem.

„Zamok“ pie Kaķiškiem (Neu-Swenten)

55° 53' 45" — 3° 56' 25" no Pulkovas.

Uzmērojuma mērogs 1:1000; griezumu augstums = 1 m.; uzmērots 15. jūlijā 1924. g.

„Zamok“ šķēršgriezums pa A-B; mērogs 1:1000.

3 km. ziemeļ-austrumos Sventas ezeram, 1 km. dienvid-austrumos baznīcai, Ilūkstes lielceļa malā ir Kaķišu ciems, saukts arī par Kaķiškiem. Minētam ciemam puskilometru austrumos, lauku malā atrodas apcietināta vieta dēvēta „Zamok“.

Šī vieta apkārtņē maz populāra, jo daudz neatšķiras no parējiem apkārtnes uzkalniem un kalniem. Tomēr vērīgi aplūkojot, redzams, ka kalns apdarināts cilvēka roku un tā tad pilskalns.

Kalnam visapkārt ielejas, kas to šķir no pļavām un druvām. Tikai dienvid-rietumos tas šauru rozu savienots ar plašāku augstieni. Plakums liels un lēzeni cilņots. Vidū tas dažus metrus augstāks, nekā malās.

Kalnmalas nevienāda stāvuma un tāpēc lēzenākās vietās nostiprinātas terasēm un uzbedumiem. Ziemeļpusē uzbedums, grāvis un terase vēl it labi uzglabājusies, bet pārējās malās turā pieminēts un to atrada pilskalnu uzmērošanas ekspedīcija.

vairs tikko saredzamas divas terasu vietas, bet dienvidos, bijušais uzbedums gluži noplacināts un grāvis aizmilsis.

Apcietinājums nopostīts ar arklu. Mītņu kārtā vēl atrodama plakuma rietumu un ziemeļu pusēs. Viņa satura parastos māla trauku gabaliņus un oglītes. Senāk esot atrasti arī akmens cirvji un lodes ar caurumu vidū.

Ceļmalā, pie Kaķišu mājām ir senkapi, kuŗos tiek uzartas bronzas rotas lietas.

Apkārtne rietumos kalnaina, bet austrumos pāriet Daugavas līdzenumā. No kalna skaists skats uz Daugpili un Daugavu.

Ļaudis stāsta ka Zamkas kalnam esot sāls apakšā. Kalnā esot arī pagrabs ar dzelzs durvim. Pēc durvim daudzkārt esot meklēts un raknāts, bet neesot vēl atrastas.

Zamkas kalns nav literatūrā pieminēts un to atrada pilskalnu uzmērošanas ekspedīcija.

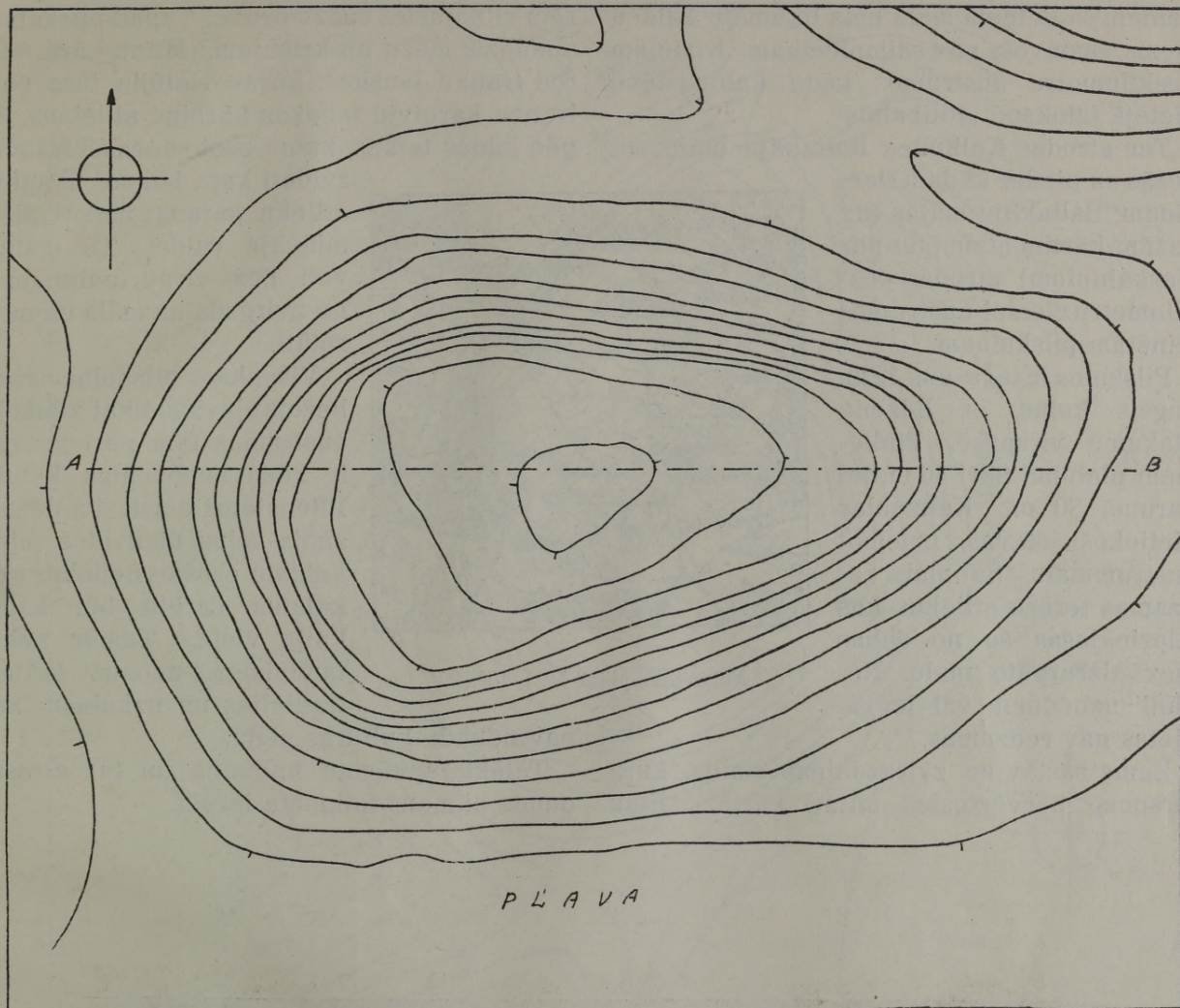
Apkārtnes plāns M. 1:100.000.

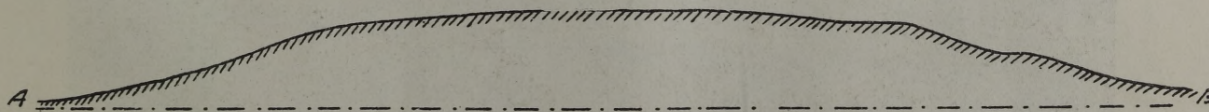
„Zamok“ no rietumiem.

„Pilikalnis“ pie Baltakājām (Kalkunen)

55° 49' 35" — 3° 51' 40" no Pulkovas.

Uzmērojuma mērogs 1:1000; griezumu augstums = 1 m.; uzmērots 17. jūlijā 1924. g.

„Pilikalna“ šķērsgrīzums pa A-B: mērogs 1:1000.

Līdztekus Daugpils — Kauņas šosejai 2 km attālumā iet vecais lielceļš, kurš sākas no Kalkūnu miestīņa. Trijus kilometrus no Kalkūniem ša lielceļa malā ceļa likumā ir Kilāču ciems, sastāvošs no 4 saimniecībām. Kilāciem puskilometru austrumos kādu kalnu dēvē vietējā izloksnē „Pilikalnis“.

Tas atrodas Kalkūnes Baltakāju māju robežās un pieder kādam Darvidam. Baltakāju mājas (uz dažām kārtīm atzīmētas par Maskaluniem) atrodas puskilometru ziemeļ-austrumos minētam pilskalnam.

Pilskalns ir iegarens 12 m. augsts kalns, ar līdzenu plakumu virspusē. Plakumam platumā pāri 40 m. bet garumā 80 m. Kalnmalas pietiekoši stāvas, izņemot austrummalu. Šai malā redzamas terasu atliekas kas stiprinājušas šo no dabas maz aizsargāto malu. Nekādi uzbedumi vai ieejas vietas nav redzamas.

Zeme sastāv no zvīrgzdainas smilts, kuŗa virspusē pārvērtusies mītņu kārtā. Mītņu

kārta sajaukta, jo kalns pirms gadiem ticis arts. To apliecina arī Bilensteins, kuŗš šo vietu apmeklejis 1882. g. Kalna plakumā toreiz viļņojusies rudzu druva. Tagad pilskalns apaudzis mežu un krūmiem. Mītņu kārtā atrod trauku lauskas, kuŗas vietējie tura par franču kareivju tabakas kārbīņu atliekam, jo pēc kādas teikas, kalnu esot sanesuši franču

zaldati kaŗa laikos. Trauku atlieku paraugi nodoti pieminekļu valdei. Tie gatavoti bez virpu palīdzības no zvīrgzdaina māla un nav rotāti.

Visapkārt pilskalns ierobežots pļāvām, tikai ziemeļ-austrumos tam pāri gravai ir kāds nenozīmīgs kalns. Bilensteins domā, ka dažus simts soļus dienvidos pilskalnam esošais nelielais uzkalniņš varētu būt kāda kulta vieta. Tomēr neko tamlīdzīgu nepauŗ tautas tradīcijas un uzkalnam arī

nav nekādu kulturas pēdu.

Tālākā apkārtnē kalnaina un tur atrasti daudz akmens laikmeta ieroči.

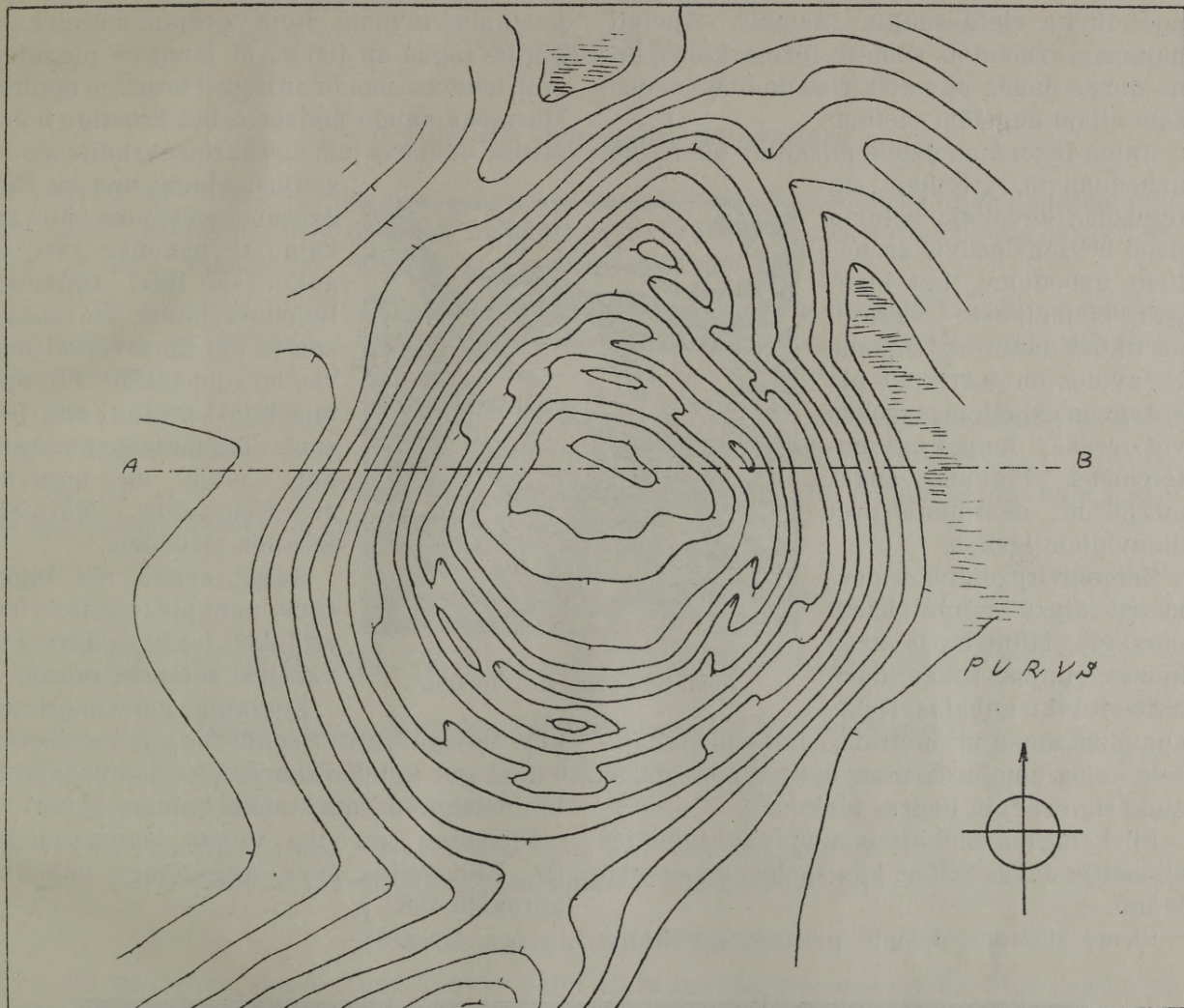

Apkārtne plāns M. 1:100.000.

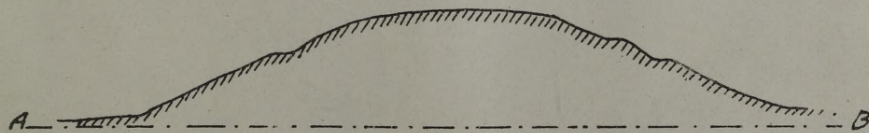

Baltakāju „Pilikalnis“ no rietumiem.

„Zamki“ pie Vec-Bornas (Alt-Born)
55° 51' — 3° 20' 30" no Pulkovas.

Uzmērojuma mērogs 1:1000; griezumu augstums = 1 m.; uzmērīts 20. jūlijā 1924. g.

Vec-Bornas „Zamki“ šķērsgriezums pa A-B; mērogs 1:1000.

Bornes pagastā, Ilūkstes apriņķī 3 kilometru dienvidos Daugavai un Liel-Bornas muižai, netālu no Vaksovas ciema meža vidū atrodas apcietināta vieta saukta „Zamki“. Apcietinājumam izmantots samērā lēzens kalns, kas no dabas daudz nav atšķiries no blakām esošām citām augstām vietām.

Kalna lēzenums dzinis pilskalnu nocietināt uzbedumiem, grāvjiem un terasēm. Stāvākajā rietumu pusē ir viens grāvis ar nelielu uzbedumu, bet lēzenākā ziemeļpusē — 3 grāvji un tikpat daudz uzbedumu. Dienvidos un austrumos aiz grāvja un uzbeduma atrodas vēl terase. Ieejas nav nozīcīgas. Plakums apaļš, ap 30 m. caurmērā pret dienvidiem ieslīps.

Zeme zvīrgzdaina ar pusmetru biezu mītņu kārtu pārsegta. Mītņu kārtā atrodas bieži rupjus, rokam darinātus trauku gabālus. Kalns apaudzis mežu un mētrām. Labi uzglabājusies kalna zemju darbi atskaitot nost dažas ziņkārīgo raceju bedres plakumā.

Pilskalna īpašnieks jaunzemnieks Linkevičs atstāstīja dažas teikas kas saistas ar šo pilskalnu.

Pirms dažiem desmit gadiem ap kalnu

staigājusi „panenka“ — jaunava. Tās vienmēr pavadījis suns. Acis tai bijušas sarkanas saraudatas. To varējuši vienmēr redzēt ogojam kalna tuvumā. Reiz vecājam mūrniekam, kuŗam tagad ap 100 g., šī jaunava piegājusi klāt, iedevusi naudu un lūgusi krustiņu nopirkt. Mūrnieks naudu nodzēris, bet krustiņu nenopircis. Jaunava tam vairākreizes rādījusies un solījusi jaunu nodarīt. Reiz dzerumā mūrnieks gājis gar kalnu, te panenka klāt, lai nākot šai līdzi. Gājis arī. Ievedusi kalnā pa apakšzemes eju un atvērusi durvis, lai ejot iekšā. Pie durvīm bijuši piesieti divi lieli suni. Tie metušies mūrniekam virsū un norāvuši svārkus stūri. Mūrnieks izbailēs aizbēdzis.

Kalnā senāk ala bijusi. Gana zēni piesējusies virvē un līduši iekša — durvis lai varējuši sataustīt tumsā.

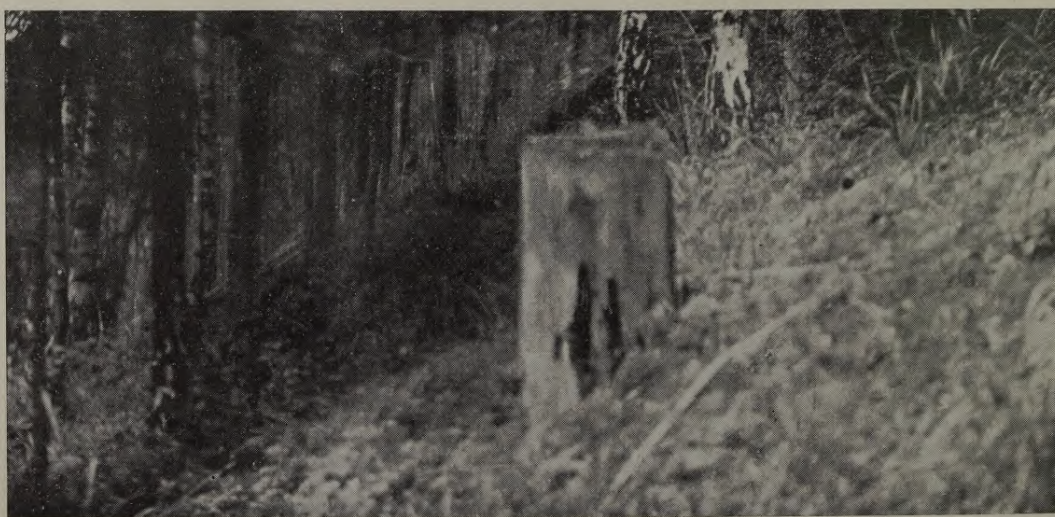
Zem kalna guļot nogrimusi pils. Vajagot vārdu uzminēt un pils uzcelšoties.

Kad gar kalnu vakaros ejot, tad vadājos tā, ka jastaigājos cauru nakti kalnam apkārt.

Pilskalnu un viņa teikas īsuma piemin Dr. Bilensteins savā Augšzemes ceļojuma aprakstā 1882. g.

Apkārtnes plāns M. 1:100.000.

Bornas „Zamki“ rietummala.

PILENES

jeb

neapcietināti pilskalni Augšzemē

1. 56° 36' 30" — 5° 17' „Pilskalns“ Daugavas kreisā krastā 2 kilometrus lejup Jaunjelgavai. Vieta savu nosaukumu esot dabūjusi no agrākas mežkunga muižas, kuŗā dzīvojis bargs mežkungs ar tituli „Pilskungš“. Kalnam nav nekādu pilskalna pazīmju.
2. 56° 35' 40" — 5° 10' 30" „Pilskalns“ 3 kilometrus dienvid-austrumos Vecsērenes muižai puskilometru no lielceļa. Dabīgs grants kalns apaudzis priedēm. Nekādu pilskalna pazīmju nav.
3. 56° 11' 40" — 5° 10' 20" „Pilskalns“ 5 kilometrus rietumos Pilskalnes muižai pie Strobu kroga. Augsta aparta vieta. Nekādi rakumi un mītņu kārtas nav atrodamas.
4. 56° 20' — 4° 27' 30" Pilskalnu mājas Biržu pagastā. Pie mājām kādā kalnā esot pils apgrimusi. Tomēr tas nav nekāds pilskalns.

CITAS KĀ PILSKALNI REĢISTRĒTAS VIETAS

Jaunjelgavas apriņķis (Jēkabpils Kreis Friedrichstadt)

- 2) Unter Menkenhof, 25 Werst von Jakobstadt, an der Strasse nach Illuxt. Neviens pilskalns šai vietā nav atrodams.
- 17) Vom Pastorat Setzen 1 Werst östl., beim Sturman-Gesinde. Apzīmēto vietu sauc „Tašas kalns“. Pilskalna nav.

Ilūkstes apriņķis (Kreis Illuxt)

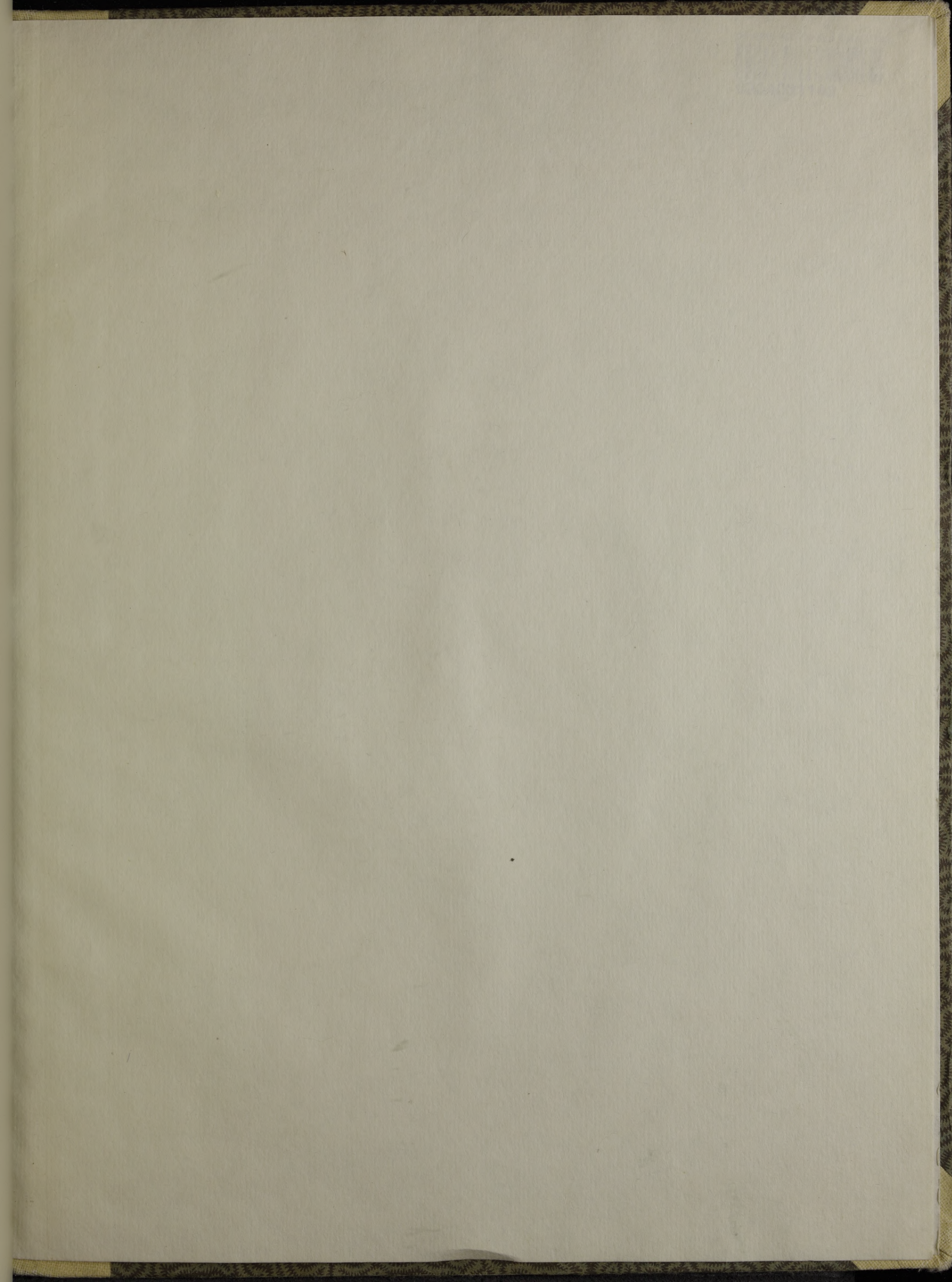
- 6) Ist zwischen Lassen und Illukst beim Galwan-Gesinde, am linken Ufer der Luxte ein Burgberg? Bielenstein, Reiseskizzen, S. 629. Apkārtni pārmeklējot pilskalns nav atrasts.
- 8) Kartawas-kalns (Galgenberg) bei Subbath, vielleicht eine Wallburg? Bielenstein, Reiseskizzen S. 628. Pārlūkojot šo vietu nav atrasts nekas, kas liecinātu par pilskalnu.

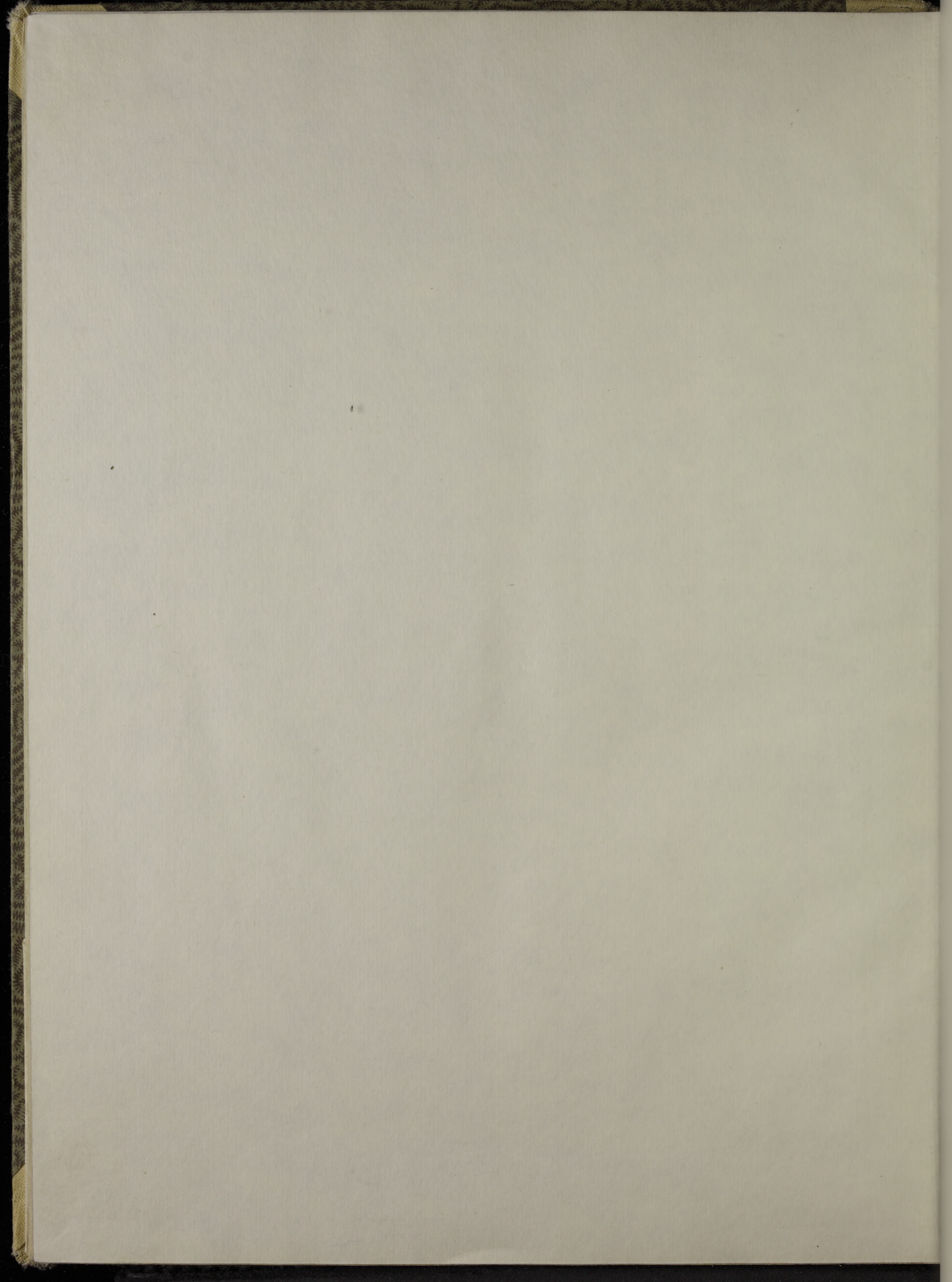
S A T U R S

ZEMGALE:		„Grūbeles kalns“ pie Gauzāniem	53
Ievads	9	„Zilais kalns“ pie Piksteres	55
Zemgales pilskalnu novietojums	10	„Pilskalns“ pie Maizišiem	57
„Pilskalns“ pie Saldus	11	„Lielais Pilskalns“ pie Sērpiņiem	59
„Pilskalns“ pie Strīķu muižas	13	„Pilskalns“ pie Kūliņiem	61
„Pilskalns“ pie Liel-Cieceres	15	„Pilskalns“ pie Skosām	63
„Meža kalns“ pie Koku muižas	17	„Pilskalns“ pie Saukas ezera	65
„Pilskalns“ pie Koku muižas	19	„Kņāvu kalns“ pie Kņāviem	67
„Kartavu kalns“ pie Jaunpils	21	„Mārgas kalns“ pie Ziemeļiem	69
„Spārnu kalns“ pie Īles muižas	23	„Stupeļu kalns“ pie Kaln-Stupeļiem	71
„Pilskalns“ Dobelē	25	„Pilskalns“ Dignājā	73
„Cepla kalns“ pie Kamradzes mājām	27	„Pilskalns“ Kaldabruņā	75
„Cukurkalns“ pie Kalnamuižas	29	„Pilskalns“ Dvietē	77
„Pilskalns“ pie Mežotnes	31	„Batareja“ pie Moveļišķiem	79
„Vīna kalns“ pie Mežotnes	33	„Šantes kalns“ pie Driķenišķiem	81
„Pilskalns“ pie Kamārdes	35	„Zamečka“ pie Kazimirišķes	83
„Pilskalns“ pie Aužēļu mājām	37	„Palazdiņu kalns“ pie Palazdiņiem	85
„Pilskalns“ pie Pilveru mājām	39	„Melnais kalns“ pie Pilskalnes	87
Pilenes	41	„Lapsu kalns“ pie Lagovkas	89
Citas kā pilskalni reģistrētas vietas	41	Lašu pilskalns	91
AUGŠZEME:		„Āpšu kalns“ Sventas mežā	93
Ievads	45	„Zamok“ Sventas mežā	95
Augšzemes pilskalnu novietojums	46	„Zamok“ pie Kaķīšiem	97
„Pilskalns“ pie Sēlpils	47	„Pilikalnis“ pie Baltakājām	99
„Pilskalns“ pie Babrāniem	49	„Zamki“ pie Vec-Bornas	101
„Sudrabkalns“ pie Pormaļiem	51	Pilenes	103
		Citas kā pilskalni reģistrētas vietas	103

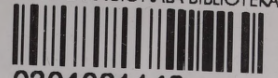

127

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0304031148